

T.C.
BAŞBAKANLIK
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri

**KADINA YÖNELİK
AİLE İÇİ ŞİDDETLE
MÜCADELE PROJESİ**

T.C.
BAŞBAKANLIK
Kadının Statüsü Genel M¼d¼rl¼ę¼

Kadına Y¼nelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama ¼rnekleri

Eray Karınca
Ankara 8. Aile Mahkemesi Hakimi

T.C. Başbakanlık
Kadının Statüsü Genel M¼d¼rl¼ę¼

Aralık 2008
ISBN: 978-975-19-4440-5

Bu kitabın basım, yayın, çoğaltım ve dağıtım hakkı
T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel M¼d¼rl¼ę¼'ne aittir.

Bu yayın Avrupa Birliği desteği ile oluşturulmuştur.
Hiç bir şekilde Avrupa Birliği'nin g¼r¼řlerini yansıtmamaktadır.

Önsöz

Şiddet, insan varlığına yönelik en önemli tehlikedir. Kadına yönelik şiddet ise dünyanın her yerinde yaygın, büyük ölçüde meşru, sosyo-ekonomik statü, ırk ve din gibi faktörlerden bağımsız olarak çok eski zamanlardan beri mevcuttur. Her kadın, cinsiyeti sebebiyle şiddete uğrama açısından özel risk grubundadır. Şiddet ne biçimde olursa olsun kadınların hayatına korku ve güvensizliği sokmakta, temel hak ve özgürlüklerini kullanmalarını engellemektedir.

Kadınlar şiddet olaylarına, işyerinde, sokakta, okulda ve ne yazık ki en korundukları yer diye düşünülen “aile içinde” maruz kalmaktadırlar. Aile içi şiddet, yaygınlığı tam olarak bilinemeyen, aile mahremiyetinin bir unsuru olarak görülerek gizlenen, bu sebeple de mücadele edilmesi ve önlenmesi güç bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddet, özellikle aile içi şiddet yeni bir olgu olmamasına rağmen, bir sorun olarak algılanması ve önlenmesine dair çalışmalar başlatılması 1970’li yıllardan sonra gündeme gelebilmiştir. Kadına yönelik aile içi şiddet, uzun yıllar boyunca mahremiyet gerektiren özel bir mesele olarak görülerek sessizce katlanıldığı için insan hakları kuruluşlarının ve hukuk düzeninin ilgisini çekmesi oldukça yakın zamana denk düşmektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla 1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’da kadına yönelik aile içi şiddet ilk kez hukuki bir metinde tanımlanmıştır.

Söz konusu Kanun’da, uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi amacıyla 2007 yılında değişiklikler yapılmıştır.

Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele konusunda ülkemizde özellikle son yıllarda çok önemli çalışmalar yürütülmektedir. Bu alanda kaydedilen en önemli gelişmelerden biri de, kadına yönelik şiddetle mücadeleyi bir devlet politikası haline getiren 2006/17 sayılı Çocuk

ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler konulu Başbakanlık Genelgesi'dir. Söz konusu Genelge ile bu alanda yürütülen çalışmaların koordinasyon görevi Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

Bunun yanı sıra Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından, 2005 yılı Türkiye-Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı kapsamında 2006-2008 yılları arasında "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yaygınlaştırılması Projesi" yürütülmüştür. Bu projenin bileşenlerinden biri olan "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele" ile ilgili çalışmalar, Avrupa Komisyonu'nun mali katkısı ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun teknik desteği ile gerçekleştirilmiştir.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi çerçevesinde, şiddete uğrayan veya bu tehlike altındaki kadınlara hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve medya temsilcileri ile başta avukatlar, hakimler ve savcılar, olmak üzere çeşitli meslek gruplarına dönük hizmet içi eğitimler verilmiştir. Bu amaçla yasa uygulayıcılarının yararlanabileceği şekilde, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri kitabı hazırlanmıştır. Bu çalışmanın ilk bölümünde iç hukukta aile içi şiddetle ilgili yasal düzenlemeler irdelenirken, özellikle 4320 sayılı Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'la, uygulamaya ilişkin farklı yaklaşımlar incelenmiş; ikinci bölümde uluslararası düzenlemeler ve iç hukuka etkisi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise Ankara'daki aile mahkemelerinin bazılarının 1.1.2008 ile 19.9.2008 tarihleri arasında aile içi şiddete ilişkin kararlarından farklı özelliklere sahip olanları alınmıştır. Kararlar yorumsuz olarak sunulurken; uygulamada yararlı olacağı düşünüülerek örnek karar ve örnek olay çalışmalarına da yer verilmiştir. Ekler bölümü ise kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili gereksinim duyulabilecek yasal düzenlemelerden oluşmaktadır.

Kitabın, aile içi şiddete maruz kalan kadınların 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un koruma önlemlerinden daha çok yararlanmalarında uygulayıcılara ışık tutacağına inanıyorum.

Esengül Civelek

Kadının Statüsü Genel Müdürü

İçindekiler

1. Bölüm: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili İç Hukuktaki Düzenlemeler	7
Giriş	9
1. Anayasa'da Aile İçi Şiddet	11
2. Türk Medeni Kanunu'nda Aile İçi Şiddet	13
2.1 Evlilik Birliği Süreken Alınabilecek Önlemler	15
2.2 Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi Halinde Alınabilecek Önlemler	15
2.3 4320 Sayılı Kanun ile Medeni Kanun Arasındaki İlişki	16
3. Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da Aile İçi Şiddet	17
4. Türk Ceza Kanunu'nda Aile İçi Şiddet	18
5. Ailenin Korunmasına Dair 4320 Sayılı Kanun	20
5.1 Tanım ve Amaç	20
5.2 Korunma Kararını Kimler İsteyebilir	21
5.3 Karar Kime Karşı Verilir	23
5.4 Kanunun Uygulanma Aşamaları	23
5.5 Koruma Kararında Verilebilecek Tedbirler	27
5.6 Tedbir Nafakası	32
5.7 Koruma Kararına İtiraz ve Duruşma Yapılması	33
5.8 Koruma Kararının Uygulanması	35
5.9 Koruma Kararına Aykırı Hareketin Yaptırımı	36
5.10 Uygulamadaki Farklı Yaklaşımlar	37
6. Boşanma Halinde veya Yakın Yaşam Arkadaşlıklarında 4320 Sayılı Kanun'un Uygulanması Olanağı	42
6.1 Medeni Kanun'da Aile Kavramı	42
6.2 Tartışılan Kararlar	44
6.3 Eleştiriler ve Yanıtları	45
6.4 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Aile Kavramı ve Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Yakın Yaşam Arkadaşlığı	49
6.5 Hakimin Etik Sorumluluğu Açısından Bir Deneme	51
7. Diğer Mevzuat	53
7.1 TBMM Araştırma Komisyonu Raporu	54
7.2 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi	55
7.3 Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı Genelgeleri	56
7.4 Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanması Hakkında Yönetmelik	59

2. Bölüm: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Uluslararası Düzenlemeler	61
1. Birleşmiş Milletler Belgeleri	63
1.1 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)	65
1.2 Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine İlişkin Ek İhtiyari Protokol	69
1.3 Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge	70
1.4 Pekin Eylem Platformu	72
1.5 Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	74
2. Avrupa Konseyi Belgeleri	75
3. Uluslararası Düzenlemelerin İç Hukuka Etkisi	77
3.1 1997 Ulusal Eylem Planı	78
3.2 2006 Avrupa Komisyonu Türkiye İçin İlerleme Raporu'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele	80
3.3 2007 Avrupa Komisyonu Türkiye İçin İlerleme Raporu'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele	82
3.4 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı: 2007 - 2010	83
3. Bölüm: Mahkeme Kararları ve Örnek Olay Çalışması	85
Mahkemelerde Verilen Koruma Kararlarının Değerlendirilmesi	87
1 Koruma Kararlarından Farklı Örnekler	88
2 Örnek Karar	102
3 Uygulama Çalışması	103
4. Bölüm: Sonuç ve Öneriler	107
KAYNAKÇA	113
EKLER	117

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili İç Hukuktaki Düzenlemeler

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ BÖLÜM I

1

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili İç Hukuktaki Düzenlemeler

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ BÖLÜM I

1

- Anayasa'da Aile İçi Şiddet
- Türk Medeni Kanunu'nda Aile İçi Şiddet
- Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da Aile İçi Şiddet
- Türk Ceza Kanunu'nda Aile İçi Şiddet
- Ailenin Korunmasına Dair 4320 Sayılı Kanun
- Boşanma Halinde veya Yakın Yaşam Arkadaşlıklarında 4320 Sayılı Kanun'un Uygulanması Olanağı
- Diğer Mevzuat

“Yalnızca bir tek özellik davranışların iyi ya da kötü olarak sınıflandırılmasını sağlar: Eğer dünyadaki sevgiyi artırıyor ise iyidir. Eğer insanları birbirinden ayırıyorsa ve aralarında düşmanlık oluşmasına neden oluyorsa kötüdür.”
Lev Tolstoy

Giriş

Kadına karşı eş şiddetinin sorun olarak algılanması oldukça yenidir. Buna karşın insanın toplumsallaşmasının ve aile içindeki egemenlik ilişkisinin uzantısı olarak çok eski bir geçmişi vardır. Örneğin Roma Hukuku’nda klasik dönem boyunca aile babası, suç işleyen aile bireylerini yargılama ve cezalandırma hakkına sahipti. Suçlu bulunduğu bireyleri dövebilir, hapsedebilir, hatta öldürebilirdi. “Aile babalarının aile bireylerini satmak, kiralamak, ailede yeni doğmuş çocukları öldürmek hakları vardı.” (Karadeniz, 1986, s.160). Zamanla bu hak giderek azalmış olmakla birlikte, ataerkil ilişkiler çağdaş dünyada da kadın aleyhine olan eşitsizlik ve kadına karşı şiddetin en önemli nedeni olmayı sürdürmektedir. Günümüzde bireylerin şiddetten korunması, yani can ve mal güvenliğinin sağlanması, devletin yerine getirmesi gereken en temel görevlerden biridir. Devletler kanunları, yargı organları, güvenlik güçleri, vb. aracılığıyla bu konuda gereken önlemleri almaktadır. Ancak uygarlığın geldiği aşama sonucunda genel nitelikteki çabaların yetersizliği

anlaşıldıkça, özel düzenlemeler yapılmak zorunda kalınmıştır.

Nitekim aynı çatı altında yoğun ilişkiler kurarak bir arada yaşayan kadın ve çocukların, aile içi şiddetten genel düzenlemelerle korunamadığı, süreç içinde görülmüştür. Şiddete uğrayanın şiddeti tam olarak kavrayamaması, akla uygun hale dönüştürerek olağan görmesi, şiddete tepki göstermenin şiddeti artıracığına ilişkin inancı ve utanması yanında, onu koruyacak toplumsal mekanizmaların yokluğu ya da yetersizliği, ailesinin sahip çıkmayışı, geleneksel algılayışlar, ekonomik kaygılar gibi nedenler de bunda etkilidir. Ancak yakın zamanda özellikle kadın hareketinin çabaları sonucu aile içi şiddetin çok önemli bir bölümünü oluşturan kadına yönelik şiddetin önlenmesi dünya ölçeğinde özel ve önemli bir sorun olarak algılanmıştır. Kuşkusuz Reemstma’nın da vurguladığı üzere şiddetin önlenmesi için öncelikle, “Yapılması gereken, sınırları çizmekten, yani şiddeti amacına bakarak

değerlendirmekten vazgeçmek ve ‘hiçbir şekilde olumlanamayacak şiddet biçimleri’ kataloğunu mümkün olduğunca genişletebilmektir” (Reemstma, 1998, s.14).

Nitekim kadın hareketleri ve sivil toplum örgütlerinin en büyük başarısı, şiddetin kaçınılmaz olmadığı benimsenmesinin ve bu konudaki duyarlılık ve farkındalık bilincinin geliştirilmesinin sağlanmasıdır. Bu anlamda aşağıda anlatılan bir olay sonrasındaki gösterdikleri yoğun tepkiyle Latin Amerikalı kadınlar oldukça etkili olmuşlardır:

“25 Kasım 1960’ta Dominik Cumhuriyeti’nde Trujillo Diktatörlüğü döneminde Sosyal Değişim Hareketi üyesi Mirabel Kardeşler olarak bilinen üç kadın, arabalarından zorla indirilerek önce tecavüz edilip katledilirler. Latin Amerikalı ve Karayipli kadınlar bu vahşet karşısında günlerce tepkilerini sürdürür ve şiddete, cinsel tacize karşı savaşımın simgesi olarak bu günün yaygınlaşmasını sağlarlar. Bu olaydan sonra 25 Kasım, Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Dayanışma Günü olarak benimsenir” (TMMOB Bülteni, 2008).

Mirabel kardeşlerin siyasi nedenlerle tecavüz edilip öldürülmelerinden 35 yıl sonra, 1995 yılında Dördüncü Dünya Konferansı’nda kabul edilen kadına yönelik şiddetin

önlenmesine yönelik Pekin Eylem Platformu’nun önerileri, Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 189 ülke tarafından kabul edilmiştir (Kocacık, 2004, s. 43). Bu öneriler doğrultusunda ve Anayasa’nın 41. maddesindeki, “Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.” şeklindeki hükmün de etkisiyle ülkemizde 14 Ocak 1998 tarihinde “4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun” çıkarılmıştır. Kanunun görüşülmesi sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu’nda, aile içi şiddetin önemli bir toplumsal sorun olduğu, şiddet kurbanlarının da genellikle kadınlar ve çocuklar olduğu vurgulanmıştır (TBMM Genel Kurul Tutanağı, 1997).

Ailenin Korunmasına Dair Kanun’la devlet, aile içi şiddetin varlığını kabul etmiş ve önlenmesi için yükümlülükler üstlenmiştir. Başka deyişle o tarihten itibaren kamu, genel hükümlerden ayrı olarak aile içi şiddetin kaynağında önlenmesi için tavır almıştır. Bugün bu kararlılık TBMM’nin 25.6.2005 tarihli ve 853 sayılı kararıyla oluşturulan Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM

Araştırma Komisyonu Kararı'ndaki öneriler ve 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi içeriği doğrultusunda artarak devam etmektedir.

26.4.2006 tarihinde 5636 sayılı Kanun ile Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanun'da değişikliklere gidilmiş, süreç içinde yasa ve uygulama, akademik çevrelerin de ilgisini çekmiştir. Ancak, bazılarının aile içi şiddet olgusunun salt medeni hukuk ilişkisi olarak algıladığı görülmüştür. Oysa temyiz denetiminin yokluğu, uygulamada, daha çok sayıda kadına yönelik şiddeti önlemeye yarayacak kararların da filizlenmesine olanak vermiştir.

Aslında toplumsal bir olgu olan ve uygarca bir arada yaşama olanağını tehdit eden aile içi şiddetin salt medeni hukuk kapsamında çözülemeyecek denli karmaşık olduğunu gören kanun koyucu, 4320 sayılı Kanun'da hukuki, cezai, hatta idari boyutları olan karma bir düzenleme yapmıştır. Toplumsal şiddetin önemli bir bölümünü oluşturan kadına karşı şiddetin önlenmesinde, çıkarılış amacına da uygun olarak, -boşanmış ya da yakın yaşam arkadaşlığı sürdüren ve bundan kurtulmak isteyen kadının- kanundan azami ölçüde yararlanma olanağının olup olmadığı, konunun hukuki niteliği yanında sosyolojik,

etik ve felsefi açıdan da ele alınarak tartışılmalıdır.

Bu çalışmada öncelikle, Anayasa, Medeni Kanun, Ceza Kanunu, Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevlerine İlişkin Kanun ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'daki aile içi şiddete ilişkin hukuki düzenlemeler irdelenecektir.

1. Anayasa'da Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddetin -bunu kadına yönelik şiddet olarak da okumak olanaklıdır- temelinde sanıldığı gibi kadının fiziksel olarak zayıflığı değil, ekonomik ve toplumsal anlamda güçsüzlüğü vardır. Aile içi şiddetin genellikle mağduru olan ve korunması gereken kadına yönelik şiddet, genel olarak toplumların erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Erkeğin ataerkil geleneklerden kaynaklanan aile içindeki üstün konumu, şiddeti besleyen önemli etkenlerdendir. Oysa Anayasa'nın 5, 10, 12, 17, 19 ve 41. maddeleri, her türlü ayrımcılığı reddeden ve eşitliği düzenleyen maddelerdir. Ayrımcılığın reddi ve eşitliğin sağlanması, aynı zamanda aile içinde kadına yönelik şiddeti ortaya çıkaran etkenlerin de kaldırılması anlamına gelir.

Öte yandan, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'daki tedbirlerin kanıt aranmaksızın ve savunma alınmadan verildiği gözetildiğinde, Kanun'un savunma hakkını

düzenleyen Anayasa ve uluslararası hukuk normlarına aykırılığı akla gelebilir. Her ne kadar gerekçesinde Anayasa'nın 41. maddesine gönderme yapılmışsa da 10. maddenin 2. fıkrasındaki düzenleme de Kanun'a bu anlamda ayrıca anayasal destek sağlayabilecek önemdedir. Çünkü Kanun Önünde Eşitlik başlıklı 10. maddeye 7. 5. 2004 tarihinde eklenen ikinci fıkra, pozitif ayrımcılığa doğru atılan önemli bir adımdır: "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." Buna karşın eşit pozisyon ve güçte olmayanların kanun önünde eşit olmalarının rekabet ortamında bir yararı olmayacağı açıktır. Öyleyse, "Kadınların istihdam, siyaset, eğitim gibi çeşitli alanlarda karşılaştığı engellerin aşılması ve toplumsal gelişme için pozitif ayrımcılık benimsenmelidir" (İba, 2008, s. 97). Nitekim, 4320 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmadan önce, kusurlu eşe uygulanan yaptırımların diğer aile bireylerine uygulanmamasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne getirilmiştir. Mahkeme kararda, "Aile birliğinin korunması ve devamı yönünden eşlerle diğer aile bireylerinin görev ve sorumlulukları aynı olmadığından bunlar arasında eşitlik karşılaştırması yapılamaz." (Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.2002 tarih

ve 1999-35, 2002-104 Sayılı Kararı) diyerek, itirazı reddetmiştir.

Anayasa'nın şiddeti doğrudan ya da dolaylı olarak yasaklayan düzenlemeleri şöyledir: Devletin Temel Amaç ve Görevleri başlıklı Anayasa'nın 5. maddesine göre, devlet, kişilerin ve toplumun huzur ve mutluluğunu sağlamak için temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak ve maddi manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmakla görevlidir.

"Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir" diyen 12. madde ise, en temel hak olan şiddete uğramadan yaşama hakkını güvenceye almaktadır. 17. maddenin 3. fıkrası açıkça şiddeti yasaklamaktadır: "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz."

Yine kişi hürriyeti ve güvenliği başlıklı 19. madde, "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir." biçimindeki düzenlemesiyle, kişi olarak kadının özgürlüğünü güvenceye alır.

Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanun'un çıkarılışının uluslararası dayanağı, 1995 yılında Dördüncü Dünya Konferansı'nda kabul edilen kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik Pekin Eylem Platformu'nun önerileri iken, ulusal ölçekteki dayanağı ise gerekçesinde de belirtildiği üzere Anayasa'nın 41. maddesidir: "Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar."

41. maddeye 3.10.2001 tarihinde şu fıkra eklenmiştir: "Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır." Buradaki eşitliğin kanunlar önündeki eşitlik olarak algılanması doğru olur. Nitekim bu düzenlemeden sonra çıkarılan Medeni Kanun'da, önceki kanunda var olan, "Erkek evin revidir." biçimindeki düzenlemeye yer verilmemiştir.

41. maddedeki bu ekleme eskiye göre oldukça ileridir. Ancak kadınla erkek arasındaki eşitsizliğin kadın aleyhine çok derin ekonomik, toplumsal ve siyasi temelleri olduğundan 10. maddeye pozitif ayrımcılık açık biçimde eklenmelidir.

2. Türk Medeni Kanunu'nda Aile İçi Şiddet

Medeni Kanun'un 1926 yılında kabulü, Türk kadınının toplumsal ve yasal statüsünün tümüyle değişip çağdaşlaşması yolunda izlenen politikanın doruğunu oluşturur. Bu kanun ile kadın, açıkça kişi, yani hukuk süjesi kimliğini kazanmış, bu kimliği ile haklar ve yükümlülükler bakımından (evli kadın dışında)¹ erkeğe eşit kılınmıştır. Artık çocuk yaşta evlenmeler, çok eşlilik yasaklanıyor, resmi nikâh sayesinde kadın, evlenme iradesini devletin resmi görevlisi önünde ve tanıklar huzurunda açıklayarak eşini özgürce seçme özgürlüğüne kavuşuyor, eşit koşullarda boşanma ve çocukları üzerinde velayet hakkına sahip oluyordu. Kısacası ilk kez bir İslam ülkesinde kadının yasal statüsü, hak ve yükümlülükleri, taşınır - taşınmaz mal edinmesi, yetkileri, miras hakları bakımından erkekle eşit konuma getiriliyordu (Ülker, 1998, s. 14).

01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ise, 1926 tarihli kanundan da öte aile hukukunda kadın erkek eşitliğini yasa önünde sağlamıştır. Örneğin, kadın soyadını, kocasınınkinden önce gelmek üzere kullanma hakkına sahiptir (m.187). Diğer yandan, konutu

¹ 1926 yılında yürürlüğe giren Medeni Kanun'a göre kadın, kocanın soyadını kullanmak ve çalışmak için kocanın iznini almak zorundaydı.

seçme hakkı eşlere birlikte tanınmıştır (m.187). Eşler, evlilik birliğini birlikte temsil ederler (m.188). Eşler çocukların velayetini birlikte kullanırlar (m.336).

Uygulamada yine kadın lehine olan bir düzenleme de boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yerinin yetkili kılınmasıdır (m.177).

Ekonomik anlamdaki en önemli düzenleme ise, edinilmiş mal rejiminin yasal mal rejimi olarak kabul edilmesidir (m.202). Böylece kadının ev işlerindeki emeği değerlendirilmiş ve boşanma halinde eşlerin birlikteyken edindikleri kişisel olmayan mallarının yarısı üzerinde kadının hak sahibi olması sağlanmıştır. Ancak mal rejimi kurallarının, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren edinilen malları kapsayacak biçimde düzenlenmesi, mevcut evliliklerde edinilmiş olan malları dışarıda bırakması, haklı olarak eleştirilmiştir (Kongar, 2008, s. 3).

Bunların ötesinde Medeni Kanun'da hakime geniş yetkiler tanınmıştır. Bu yetkilerin aile içi şiddet halinde de uygulanması olanaklıdır. Örneğin 4320 sayılı Kanun'da 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerde 1. maddeye

son fıkra olarak eklenen, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin, bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için gönderilmesi, koşulları varsa, Medeni Kanun'la da olanaklı olup bununla ilgili 432. madde şu şekildedir: "Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması halinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonabilir. Görevlerini yaparken bu sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlileri, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadır. Bu konuda kişinin çevresine getirdiği külfet de göz önünde tutulur. İlgili kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır."

Buradaki şiddet uygulama fiilinin TMK. m.432 anlamında serserilik olarak nitelendirileceği dile getirilmiştir (Erdem, 2007, s. 66).

Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen bu yetkiler kanunun sistematiğine göre, 'evlilik birliği sürerken' ve 'birlikte yaşamaya ara verilmesi' biçiminde ikiye ayrılabilir.

2.1 Evlilik Birliği Sürerken Alınabilecek Önlemler

Türk Medeni Kanunu uyarınca eşler, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, ayrı ayrı veya birlikte hakimin müdahalesini isteyebilirler. Evlilik birliğini korumaya yönelik bu düzenlemeler Türk Medeni Kanunu'nun 195. maddesinde yer almıştır. Buna göre:

“Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hakimin müdahalesini isteyebilirler. Hakim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir. Hakim gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen tedbirleri alır.”

Bu önlemlerin kanunda yazılı tedbirlerle sınırlı kalması, evlilik birliğinin korunmasının kamu düzeniyle ilgili olduğu belirtilerek eleştirilmektedir. Bu konuda, Medeni Kanun'unun 195. maddesinin “Hakim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.” yerine, “Hakim, gerektiği takdirde eşlerden

birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır.” şeklinde düzenlenmesi gerektiği önerilmektedir (Baktır, 2003, s. 94).

Eşler birlikte yaşarken, eşlerden birinin istemi üzerine hakimin, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirleyeceği hususu da 196. maddede yer almıştır.

Ailenin ekonomik varlığının veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla, eşlerden birinin istemi üzerine diğer eşin mal varlığıyla ilgili tasarruf yetkisinin kısıtlanması da 197. ve 198. maddeler kapsamında hakimden istenebilir.

Görüldüğü üzere tüm bu istekler için eşlerin birlikte veya ayrı ayrı başvuruları gereklidir. Üçüncü bir kişi veya makamın buna yetkisi yoktur.

2.2 Birlikte Yaşamaya Ara Verilmesi Halinde Alınabilecek Önlemler

Medeni Kanun'da yetersiz de olsa eş şiddetine değinilmektedir. Örneğin 197. maddede, “Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.” denilmektedir.

Burada da şiddete uğrayan eşin başvurusu gereklidir. Ancak tedbirin içeriği ve yaptırımını belirlenmediği için koruma yetersiz kalmaktadır.

197. maddenin sonraki fıkralarına göre de haklı bir sebebe dayalı olarak birlikte yaşamaya ara verilmesi halinde, yine eşlerden birinin istemi üzerine hakim eşlerden birinin diğerine yapacağı parasal katkıyı belirler. Eşlerin konut ve ev eşyasından yararlanma ve mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır, çocuklarla ana-babası arasındaki ilişkiyi düzenler ve borçlulara ait önlemleri de alır. Bu önlemler ekonomik şiddet halinde yararlı olmaktadır (Ek 6: Ekonomik şiddetin boşanma nedeni olduğuna dair karar örneği).

Öte yandan evlilik birliğini koruyucu düzenlemelerin kişilik değerlerini koruyucu yönü dikkate alındığında, bu önlemlerin aile içi şiddet durumunda da uygulama alanı bulacağı açıktır. Çünkü aile içi şiddet söz konusu olduğunda, eşlerin birbirlerinin kişilik değerlerine saygılı olma yükümlülüğü ihlal edilmiş olmaktadır. Sonuç olarak 4320 sayılı Kanun'la sağlanan hukuki korumaların, Medeni Kanun'da yer alan evlilik birliğini koruyucu düzenlemelerden öncelikli olması gerekmektedir.

2.3 4320 Sayılı Kanun ile Medeni Kanun Arasında İlişki

Türk Medeni Kanunu'nun 195. ve sonraki maddelerinde yer alan evlilik birliğini korumaya yönelik düzenlemeler, aynı zamanda eşlerin kişilik haklarını da korumaktadır. Ancak aile içi şiddet durumunda da uygulanabilecek olan bu önlemler, yukarıda vurgulandığı üzere nitelikleri gereği şiddeti önlemede yetersiz kalmaktadır. Üstelik bu önlemlerin alınması bazı hallerde uzun bir yargılamayı gerektirdiğinden aile içi şiddeti önleme konusunda doğrudan etkili olamamaktadır. Bu nedenle aile içi şiddete kısa zamanda ve etkin bir biçimde son verilmesi için, 14.1.1998 tarih ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kabul edilmiştir.

Medeni Kanun'da sınırlı sayıda bulunan ve ancak istek halinde alınabilecek olan bu önlemlerin uygulama alanları aile içi şiddetle sınırlı değildir. Buna karşın 4320 sayılı Kanun'da ise uygulama alanı, hem talep edenler açısından hem de uygulanabilecek kişiler açısından eşlerle sınırlı olmadığı gibi alınabilecek önlemler de kısıtlı değildir. Bir diğer farklı yan da süreye ilişkindir. 4320 sayılı Kanun'da önlem süresi altı ayı geçmezken, Medeni Kanun'da süre kısıtlaması yoktur (Kahveci, 2007, s. 275-276).

3. Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da Aile İçi Şiddet

Türkiye'de uygulaması yeni olan aile mahkemelerinin batı toplumlarında biraz daha uzun bir geçmişi vardır. Örneğin Almanya'da 1977 yılında kurulmuştur. Sulh mahkemelerinin bir bölümü olarak kurulmalarına karşın, temyiz denetimi, en yüksek eyalet mahkemesi ya da federal yargıtaya tabidir: Bunun gerekçesi de aile hukuku ile ilgili davaların önemi ve bu alandaki sorunların en yüksek düzeydeki hakimler tarafından aydınlatılması isteği olarak belirtilmiştir (Baktır, 2003, s. 31).

Aile mahkemeleri, aile içi şiddeti önlemek ve başta Anayasa olmak üzere Medeni Kanun'un da gerektirdiği, eşitliğe dayalı aile modelini oluşturmak ve güçlendirmek için uzman mahkemeler olmaları bakımından önemlidir. Tıpkı Medeni Kanun gibi Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun da aile içi şiddetin önlenmesi için yargıca önemli yetkiler tanımıştır.

9.1.2003 tarih ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 6. maddesinin 1. (a) bendine göre, aile mahkemesi hakimi,

diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda ve yetişkinler hakkında evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak gerektiğinde uzlaştırır. Bu kanunun 7. maddesi uyarınca aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Kanun'un 5. maddesine göre uzmanlar psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacıdır; atamaları Adalet Bakanlığıınca yapılır. Bunların bir nedenle atanmamış olması halinde ya da hakim tarafından gerek görüldüğünde, bunlardan başka uzmanlardan da yararlanılacaktır. Eğer re'sen dışarıdan bir uzman atanmış ve taraflar takdir edilen ücreti karşılamamışlarsa Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 415. maddesi uyarınca gider, hazineden karşılanacaktır. Bu bedel ileride haksız çıkacak olan taraftan Kanun'un 417. maddesi uyarınca alınacaktır. Kanun'da, mahkemede çalıştırılan uzmanlara ilişkin düzenlemeler ve görevleri çok genel olarak yer almıştır. Karardan sonra mahkemeler dosyadan el çektiğinden, hakim karar aşamasında olduğu

gibi verilen kararların takibini uzmanlardan isteyememektedir. Bu durum yasal düzenleme gerektirmektedir.

4. Türk Ceza Kanunu'nda Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet, birçok halde suç oluşturduğu için sonuçları itibarıyla ceza hukukunu da ilgilendirmektedir. Nitekim yeni Türk Ceza Kanunu'nda kadına yönelik şiddete ilişkin suçlar geliştirilmiş, örneğin tecavüzün eşe karşı yapılması da suç sayılmıştır. Aynı biçimde kadın örgütlerinin çabalarıyla töre cinayetlerinin cezaı indirici değil, ağırlaştırıcı neden sayılması sağlanmıştır. 38. maddeye göre, töre saikiyle adam öldürme suçu, ceza ehliyeti dahi olmayan çocuklarca, üstsoy - altsoy ilişkisinden kaynaklanan nüfuz kullanımıyla azmettirilme suretiyle işlenebildiğinden, azmettirene verilecek ceza artırılacaktır. Şiddetin en uç noktası olan namus ve töre cinayetleri Türk Ceza Kanunu'nda yapılan son değişikliklerle, 'kasten öldürme' kapsamına alınmış ve daha önce bu maddelerde bulunan ceza indirimleri kaldırılmıştır. Ancak töre cinayetleri, namus cinayetleri tanımını içermediği için namus cinayetlerinde indirim uygulanmasının hâlâ söz konusu olduğu belirtilmektedir (Dölek ve Özdemir, 2005, s. 8).

Yeni Türk Ceza Kanunu'nun 82. maddesinin (i) fıkrasında, töre saikiyle kasten öldürme suçunun cezası, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıdır. Aynı maddenin (d) bendine göre, kasten adam öldürme suçu, eşe karşı işlenmişse verilecek ceza ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıdır. Kasten yaralama suçu eşe karşı işlenmişse 86. maddeye göre ceza artmaktadır. TCK 99. madde ve devamı maddelerde çocuk düşürme, düşürme veya kısırlaştırma halinde verilecek cezalar düzenlenmiştir.

Bunun dışında, evlilik içi cinsel saldırı suçu eşe karşı işlenmişse eskiden suç oluşturmamaktaydı (eski TCK. Md. 478). Ancak, anüs yoluyla eşler arası rıza dışı cinsel ilişki eylemi aile bireylerine karşı kötü muamele suçunu oluşturuyordu (Yargıtay Kararlar Dergisi, 1991-1992, s. 290-291). Dönemin Yargıtay 4. Ceza Dairesi Başkanı -şimdi onursal başkanlardan- Sami Selçuk'un "maddi ya da manevi zorla işlenen olağan (vaginal) ya da ters ilişkinin, zorla ırza geçme suçunu oluşturacağı" yönündeki ısrarlı görüşleri diğer üyeler tarafından kabul görmemiştir (Bıçak, 1998, s. 144). Ancak Yeni TCK 102/2 maddesi ile, cinsel saldırı fiilinin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle eşe karşı işlenmesi halinde, mağdur eşin şikâyeti ile soruşturma ve kovuşturma

yapılabilecektir. Öngörülen ceza, 7 yıldan 12 yıla kadar haptir. Bu suç üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı işlenirse, 102/3 - c maddesi uyarınca verilen cezalar yarı oranında artırılmaktadır.

Bu suç tipine niçin gerek duyulduğu maddenin gerekçesinde şöyle açıklanmaktadır:

“Cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan bu fiiller, eşe karşı da işlenebilir. Evlilik birliği, eşlere sadakat yükümlülüğünün yanı sıra, karşılıklı olarak birbirlerinin cinsel arzularını tatmin yükümlülüğü de yüklemektedir. Buna karşılık, evlilik birliği içinde bile cinsel arzuların tatminine yönelik talepler açısından tıbbi ve hukuki sınırların olduğu muhakkaktır. Bu sınırların ihlali suretiyle eş üzerinde gerçekleştirilen ve cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan davranışlar, ceza yaptırımını gerekli kılmaktadır. Ancak bu durumda soruşturma ve kovuşturmanın yapılması, mağdur eşin şikâyetine bağlı tutulmuştur.”

Bunların dışında aile içi şiddeti yakından ilgilendiren çocukların cinsel istismarı, Yeni TCK'nun 103. maddesinde, cinsel taciz 105. maddede, tehdit 106. maddede, cebir 108. maddede, kişiyi özgürlüğünden yoksun

kılma 109. maddede, iş ve çalışma hürriyetinden yoksun bırakma 117. maddede, haberleşmenin engellenmesi ise 124. maddede düzenlenmiştir.

Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse 232. maddeye göre 2 aydan 1 yıla kadar hapisle cezalandırılacaktır. 2. fıkraya göre ise, terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye 1 yıla kadar hapis cezası verilir. Aile hukukundan kaynaklanan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine cezalandırılır.

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali, 233. maddede düzenlenmiştir. Takibi şikâyete bağlıdır. Yükümlülüğün kapsamının Türk Medeni Kanunu uyarınca belirlenmesi gereklidir.

Velayet yetkisi elinden alınmış ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısımlarının, on altı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli ya da vasisinin yanından tehdit, cebir kullanmaksızın kaçırmaları hali, 234. maddede düzenlenmiştir.

TCK 287. maddede yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı düzenlenmiştir.

Ayrıca Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 100. maddesine göre de kasten öldürme, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı suçlarının işlendiği yönünde kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde tutuklama sebebi varsayılabilir.

5. Ailenin Korunmasına Dair 4320 Sayılı Kanun

5.1 Tanım ve Amaç

En geniş anlamıyla aile, “bir ev başkanının² otoritesine bağlı olarak aynı çatı altında yaşayan kişilerin oluşturduğu birliktir. Bu birlikte ana, baba ve çocuklar dışında kan bağıyla bağlı olan hısımlar, kayın hısımları ve bir sözleşme ilişkisi sebebiyle ailenin yanında yaşayan çalışanlar da yer almaktadır” (Akıntürk, 2006, s. 6).

Aile içi şiddet ise, aile bireylerinin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenirilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki hareket, davranış veya eylemler bütünüdür. 4320 sayılı Kanun'un gerekçesinde de benzer biçimde, aile içinde bir bireyin diğer bir bireye yönelik fiziki, sözel ve duygusal kötü davranışları olarak tanımlanmıştır. Şiddete uğrama olasılığı olan kişiler en yakın aile mahkemesine başvurarak Ailenin Korunmasına Dair Kanun

uyarınca bir koruma emri alabilirler. Aile Mahkemesi başvurunun hemen ardından mağdur, saldırgan ya da tanık dinlemeye gerek duymadan koruma emrini vermek zorundadır.

14 Ocak 1998 tarihinde aile içi şiddete uğrayanların korunması amacıyla kabul edilen ve kısaca ‘Koruma Emri’ olarak tanımlanan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, aile içi şiddetin önlenmesi açısından önemli bir adımdır. Ancak bu kanundan bilgi sahibi olanların ve yararlananların oranı hâlâ çok düşüktür. Bunun nedeni, şiddete uğrayan kadının ekonomik güçsüzlüğü nedeniyle cesaretinin olmayışı ve iddiasının ciddiye alınmayacağı korkusunu taşıması ya da saldırganın cezalandırılmayacağından ve şiddetin bu yüzden tekrarlanacağından çekinmesidir. Bunda polis merkezi, sağlık, savunma ve yargı mensuplarının kendi toplumsal değerleri nedeniyle ya da henüz yeterince bilmemeleri nedeniyle kanunu gerektiği gibi uygulamalarının da etkisi vardır (Karınca, 2007a, s. 129).

Genel gerekçesine göre kanunun amacı, aile içi şiddetten mağdur olan kadını koruyucu yasal tedbirlerin alınmasını ve ailenin korunmasını sağlamak ve aile içerisinde

² Medeni Kanun'da “evin reisi erkektir” hükmü yer olmadığından, burada kastedilen ev başkanının, kadın ya da erkek, her iki cinsten de olması olanaklıdır.

gerçekleşen şiddetin yol açtığı ve açacağı zararların toplum bünyesinde derin ve kalıcı izler bırakmasına engel olmaktır. Bu amaç, 5636 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik sırasında gerekçede, 4320 sayılı Kanun’un temel amacı aile içinde şiddeti uygulayan bireyi, ortak yaşam alanından uzaklaştırarak ve diğer birtakım tedbirleri uygulamaya koyarak aile içi şiddeti önlemektir, biçiminde açıklanmıştır.

5.2 Koruma Kararını Kimler İsteyebilir

Ailenin korunmasına ilişkin Kanun’da 5636 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik gerekçesi kanun koyucunun yaklaşımını sergiler niteliktedir: “Ülkemizde aile içinde, eşler arasında veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri arasında da şiddetin varlığı bilinen bir gerçektir. Bu durumda şiddet olgusunu geniş yorumlayarak aile içi şiddeti sadece eşler arası şiddet olarak algılamamak gereği ortaya çıkmıştır. Ayrıca aynı çatı altında yaşamayan; boşanma veya ayrılık nedeniyle ayrı konutlarda bulunan bireyler ve evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ve çocuklar da aile içi şiddete maruz kalabildiklerinden aile içi şiddet mağduru kapsamının gerçeklere uygun olarak düzeltilmesi gerekmiştir.”

Bu bağlamda 5636 sayılı Kanun ile 1. maddeye, eşlerden biri ibaresinin yanına,

çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri de eklenmiştir. Böylece aile içi şiddet mağdurunun kapsamı, eşlerin yanında, çocukları ve birlikte yaşayan büyükanne, büyükbaba, kardeş veya diğer aile bireylerini de içerecek biçimde genişletilmiştir.

Aynı maddede yer alan “...veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri” ifadesiyle, mağdurun kimliği yanında, şiddetin gerçekleştiği yer açısından da geniş yorumlara olanak sağlanmıştır. Böylece uygulamada kuşku yaratan ve daraltıcı yorumlara neden olan “aynı çatı altında oturmak” ifadesi aşılmıştır.

Her ne kadar kanun uyarınca koruma kararını isteyebilecek kişiler aileyle sınırlı değilse de kanunun öncelikle aile bireylerini korumayı hedeflediği kabul edilmelidir. Kanun bu kişileri açıkça saymıştır.

Buna göre kanun uyarınca:

1. Eşlerden biri,
2. Çocuklar,
3. Aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri,
4. Cumhuriyet başsavcılığı,
5. Yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya

evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden biri, aile içi şiddetin mağduru olarak ya da onun adına koruma kararı isteyebilir.

Asıl sorun aile kapsamına kimlerin gireceği ve ailenin diğer bireylerinin kimler olduğuna ilişkindir. Bu konuda 4320 sayılı Kanun'da düzenleme olmadığı için öncelik Türk Medeni Kanunu'ndadır. Bu yasa uyarınca kurulmuş evliliklerdeki bireyler korunma isteyebilir. Ancak Medeni Kanun'da da ailenin tanımı verilmemiş ve kapsamına kimlerin gireceği belirtilmemiştir. Medeni Kanun'un 185, 186, 188. maddelerinde sadece eşler aile olarak belirtilirken, velayeti düzenleyen 335 ve sonraki maddelerde çocuklar da dahil edilmiştir. Öyleyse her durumda eşler ve çocuklar yasanın korumasından yararlanabilir.

Geniş anlamda aile ise, TMK'nın 'Ev Düzeni' başlıklı 367. maddesinde belirlenmiştir. Madde şu şekildedir: "Evi yönetme yetkisi, kan veya kayın hısımlığı, işçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle ya da koruma ve gözetme ilişkisi içinde ev halkı olarak bir arada yaşayanların hepsini kapsar."

Öğretide bu düzenlemeler ışığında şöyle bir saptama yapılmıştır: 4320 sayılı Kanun açısından aile geniş olarak ele alınmakla

birlikte, TMK madde 367 de belirtilen kişilerin bu kapsamda değerlendirilmeleri, kanunun korumak istediği menfaatler dikkate alındığında mümkün değildir. Bu nedenle, 4320 sayılı Kanun'un dikkate aldığı ailenin kapsamı ve korumak istediği menfaatler gözetilerek belirlenmelidir. Buna göre, 4320 sayılı Kanun kapsamında ailenin içine eşler ve çocuklardan başka şu kişiler girmelidir:

- Eşlerin üst soyları,
- Eşlerin ortak olmayan çocukları,
- Eşlerin vesayeti altında olan ve ev içinde birlikte yaşayan kişiler,
- Eşlerden birinin vesayeti altında olmakla birlikte devamlı surette aile ile birlikte yaşayan ve eşlerin koruması altında olan kişiler,
- Eşlerin üst soyları veya ayrı çocukları olmamakla birlikte, ahlaki vazifenin ifası amacıyla devamlı surette ailenin koruması altında yaşayan uzak hısımlar (Erdem, 2007, s. 53-54).

Aslında kanundan yararlanabileceklerin sayısının sınırlandırılması yerine, aile içindeki ilişkinin niteliği değerlendirilerek inisiyatifin hakime bırakılması, amaca daha uygun olacaktır. Çünkü aile içi şiddetin temelinde, aile içindeki güç ve kontrol isteği yatmakta olup bu olguyu cesaretlendiren ise ataerkil yapıdır. Hakim bir aile halinde yaşanılıyor olmasının şiddete neden olduğu kanısına varırsa, TMK 367. maddesi oldukça geniş bir aile yapısı dile getirdiğinden, koruma kararı

isteyebileceklerin belirlenmesinde maddedeki bu olanaktan yararlanmalıdır. (Bu konu “6.1 Medeni Kanun’da Aile Kavramı” başlığıyla ileride ayrıntılı olarak irdelenmiştir.)

Öte yandan uygulama ve öğretide tartışmalı konu, boşanmış olanlar ve aile gibi bir arada yaşayan, ancak resmi nikah kıyılmamış olan bireylere ilişkindir. Bu konu çalışmanın ana eksenini oluşturması ve önemi nedeniyle “Uygulamadaki Farklı Yaklaşımlar” başlığı altında incelenecektir.

5.3 Karar Kime Karşı Verilir

Korunma kararını isteyebilecek aile bireylerinin aleyhine karar verilmesi de olanaklıdır (5636 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce yasadaki “kusurlu eş” ifadesi nedeniyle aile içi şiddet, eş tarafından gerçekleştirilmişse, yalnız ona karşı korunma istenmesi gerekliydi).

O dönemde bu tedbirlerin eşler dışındaki aile bireyelerine karşı uygulanmamasının Anayasa’nın 10. maddesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüşse de Anayasa Mahkemesi, “... aile birliğinin korunmasında ve devamı yönünden eşlerle diğer aile bireyelerinin görev ve sorumlulukları aynı olmadığından bunların arasında eşitlik karşılaştırması yapılamayacağı, kaldı ki

kanun koyucunun diğer aile bireyelerinin şiddet eylemlerine karşı aileyi koruyucu kimi önlemleri her zaman alabileceği” gerekçesiyle iptal istemini reddetmiştir (Anayasa Mahkemesi’nin 12.11.2002 tarih ve 199-35, 2002-104 sayılı Kararı, 2002). Oysa günlük yaşamda aile içi şiddetin eş dışında kayınvalide, kayınpeder, kayınbirader, enişte, görümce, yenge gibi kişiler tarafından da gerçekleştirildiğinden bu ifade yoğun biçimde eleştirilmiş, nitekim 5636 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikle de “kusurlu eş veya diğer aile bireyi” olarak değiştirilmiştir. Böylece kanundaki önlemlerin kusurlu eşin yanı sıra şiddet uygulayan diğer aile bireyleri hakkında da uygulanmasına olanak tanınmıştır.

5.4 Kanunun Uygulanma Aşamaları

5.4.1 Polis Merkezine Başvuru

İçişleri Bakanlığının 2007/8 sayılı aile içi şiddetle ilgili genelgesinde, “aile içi şiddet nedeniyle kolluk kuvvetlerine başvuruda bulunulması durumunda kanunlar çerçevesinde gerekli tüm işlemlerin yapılması, bu hususta mağdurların mağduriyetlerinin devamına veya artmasına sebebiyet verecek inisiyatif kullanılmaması gerektiği” belirtilmiştir.

Mağdur odaklı bu yaklaşımla suç, artık aile içinde kadına karşı şiddet olarak belirlenecek ve öncelik değerlendirilmesi buna göre yapılacaktır.

Aile içi şiddet, kimi zaman cinsel içerikli de olabileceğinden, başvuruyu yapan kadın ve çocukla empatik ilişki kurulması, mahremiyetlerine saygı gösterilmesi, gizliliğe önem verilmesi, mağdura karşı sakin ve sabırlı davranılması önemlidir.

Görevli memur, mağdurun tehlikede olup olmadığını veya acil tıbbi yardıma ihtiyacı olup olmadığını belirlemek, varsa gerekli hizmeti sağlamak ve ihtiyaç varsa ambulans temin etmekle yükümlüdür.

Mağdur konuşabilecek durumdaysa, mağdurdan kendisi ve zanlı hakkında isim, adres, telefon numarası, zanlının kullandığı araçlar, zanlının olay yerinde halen bulunup bulunmadığı ve mevcut değilse, zanlının betimlenmesi ve eşkaline ilişkin bilgi alınarak gerekiyorsa takviye ekip istenmesi gerekmektedir.

Eğer ihbar telefonla yapılmışsa, görevli memur olay yerine varıncaya kadar mağdur telefonda tutularak yukarıdaki bilgiler alınmalıdır.

Cinsel saldırı mağduru, yıkanmaması ve kıyafetlerini değiştirmemesi için uyarılmalıdır.

Polis merkezinde ya da olay yerinde mağdur ve şüpheli asla aynı ortamda bulunmamasıdır. Mağdurun şikayetleri hızla,

bir kerede ve onun anlattığı ayrıntılara önem verilerek saptanmalı, bu yapılırken gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalı ve mağdurun kişiliği örselenmemelidir. Olanaklıysa bu işlemler kadın polis aracılığıyla yapılmalıdır (Özvarış ve diğerleri, 2008).

Mağdura isteği halinde avukat görevlendirilmesini isteme hakkı olduğu anlatılmalı ve (CMK.m.234) ifade tutanağının bir örneği verilmelidir.

Polis merkezine yapılan başvuru üzerine polis, yaralanma veya korunma ve sığınma gerektiren bir durum varsa, bunları saptayarak derhal Cumhuriyet savcılığını bilgilendirmekle yükümlüdür (CMK. m.161/2). Polis merkezinde her durumda mağdurun şikayetinin kayda geçirilmesi sağlanmalıdır.

5.4.2 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Bildirim

Kolluk tarafından Cumhuriyet savcılığı yanında ikinci olarak bilgilendirilecek birim Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)'dir. Aile içi şiddetin önlenmesinde en fazla sorumluluğu olan kurum SHÇEK'tir. 2828 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (I) bendine göre aile bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailenin korumaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddi, manevi ve sosyal destek

sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak, kurumun asli görevidir. Bu nedenle SHÇEK uzmanlarının özellikle tehlikenin yoğun olarak hissedildiği durumlarda devreye girmesi, mağdurun can güvenliği açısından son derece önemlidir. Çünkü İçişleri Bakanlığı'nın 2007/8 sayılı genelgesiyle SHÇEK'in aile içi şiddet halleri için 7 gün 24 saat ilişki kurulabilecek bir personel görevlendirilmesi emredilmiştir.

5.4.3 Adli Tıbbı Sevk

Bedende herhangi bir yara bere izi var ise polis merkezinden adli tıbbı sevk isteminde bulunulmalı ve vücutta meydana gelen zarar doktor tarafından raporla tespit edilmelidir. Ancak kanıtların kaybolmaması açısından tecavüz ve benzeri bir zarar söz konusuysa yıkanılmamalı, giysiler değiştirilmemeli ve bu tür izler silinip kaybolmadan en geç 24 saat içerisinde polis merkezine ya da Cumhuriyet savcılığına şikâyetçi olunup rapor alınmalıdır.

5.4.4 Cumhuriyet Başsavcılığına Başvuru

Polis merkezi yerine doğrudan Cumhuriyet başsavcılığına başvurma olanağı mevcut olup şikâyet dilekçesinde şiddetin kim tarafından kime yöneltildiği, şiddetin ne olduğu, yapanın adı ve adresi, zamanı ve devam edip etmediği, silah ve benzeri araç

kullanılıp kullanılmadığı belirtilmeli; yine vücutta bir zarar var ise adli tıptan rapor alınması sağlanmalıdır. Cumhuriyet başsavcılığı, eylemin başka bir suç oluşturması halinde dahi, o suç için yapılacak araştırmayla zaman yitirmeden, evrakı ayırarak en kısa zamanda aile mahkemesine ulaştırmalıdır. Şüphelinin ifadesinin alınmaması gibi çeşitli nedenlerle evrak bekletilmemeli, aile içi şiddetin acele niteliği gereği evrakın hemen aynı gün ulaştırılması sağlanmalıdır.

Uygulamada gereken özenin gösterilmediği durumlara rastlandığından, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 01.01.2006 tarihli Genelgesi'nde:

1. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasındaki eşitliğe dayandığına ilişkin Anayasa ve Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri de göz önünde bulundurularak, Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında, Cumhuriyet savcıları tarafından aile içi şiddete maruz kalındığının öğrenilmesi halinde, bu konuda herhangi bir şikâyet de gerekmediğinden derhal soruşturmaya geçilmesi, ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesi hakimine bildirimde bulunulması,
2. Mahkeme tarafından tedbirleri içeren koruma kararının verilmesi durumunda, kararın kanunun amacına uygun olarak infazının sağlanabilmesi için kolluk

birimleri ile sıkı iş birliği kurulması,
3. Mahkemece verilen koruma kararına uymayanlar hakkında kanuni işlemlerin yerine getirilmesi konularında gereken özen ve dikkatin gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5.4.5 Doğrudan Aile Mahkemesine Başvuru

Polis merkezi ya da savcılığa başvurmaksızın doğrudan nöbetçi aile mahkemesine de başvurulabilir. Bu başvuruda şiddet belgelenmek zorunda değildir, ancak belge varsa eklenmesinde yarar vardır. Başvuru üzerine harç alınmaz, duruşma yapılmaksızın karar verilir. Başvuruda yetki kuralları işlemez. Yani o anda bulunan yerdeki aile mahkemesine gidip koruma kararı istemek olanaklıdır. Boşanma davası açıldığı belirtilerek, o davaya bakan mahkemeden de koruma kararı istenebilir. Uygulamada başka mahkemeden korunma kararı istenmişse, boşanma davası açıldığı belirtilerek isteme ilişkin karar verilmeksizin dosyaların birleştirilmesi yoluna gidilmektedir. Ancak 4320 sayılı Kanun kapsamındaki istemin önem ve ivediliği yanında, her ikisi de ayrı cinsten istemler olduğundan birleştirme kararı verilmemesi gerekir. Aksi tutum başvuruyu yapanın, dosya boşanma davasına bakan hakim önüne gidinceye değin şiddet görme tehlikesinin devamına göz yummak olur ki,

Kanun'un korumak istediği değerle bağdaşmaz.

Öte yandan Batı toplumlarında yapılmak istendiği üzere, belirli bir aileyle tek bir hakim ilgilenmesinin sağlanması, fikir olarak alışmamız gereken bir olgudur. Aile içi şiddet ve kadın özgürlüğü hareketinin dinamik yapısı, toplumsal yapıdaki gelişmeler, hatta uluslararası ilişkiler pek uzak olmayan bir gelecekte bu uygulamayı Türkiye'nin de gündemine yerleştirecektir. Gelecekteki planlamaların buna uygun yapılması, şimdiden hazır olunması kuşkusuz yararlı olacaktır. Böylelikle hakim aile ve durum hakkında daha bilgili olacak ve daha uygun karar verebilecektir. Aile hakkında önceden ayrıntılı bilgi edinilmesi, aile içi şiddet mağduru kadın ve çocuklara ilişkin davalarda büyük önem taşımaktadır. Mahkemelere sosyal hizmetler konusunda eğitim almış çalışanların atanmış olması önemli bir adımdır. Bu çalışanların yetki ve sorumluluklarının artırılarak, karardan sonra da aileye ilişkin sosyal hizmet konusundaki tüm işlemleri gerçekleştirmekten sorumlu tutulmaları yasanın korumak istediği yararlarla uyumlu olacaktır.

Aile içi şiddet mağdurlarının ücretsiz avukat yardımından yararlanmaları, aile mahkemelerinden koruma kararları alınması aşamasında da yararlıdır. Çünkü avukatlar,

savcılık ile aradaki bağlantıyı sağlar ve mahkemelerde mağdura yardımcı olurlar. Herhangi bir ücret istenmeksizin sunulan bu hizmetlerde avukatlar, koruma emri yanında velayet ve çocuk mahkemelerinde görülen davalarda da görev almaktadırlar.

5.5 Koruma Kararında Verilebilecek Tedbirler

Kanun'da eşine ya da çocuklarına yönelik şiddet uygulayan kişiye karşı alınacak önlemler örnek olarak sayılmıştır. Numerus Clausus, yani sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir. Hakim, bu önlemlerin tamamının mı yoksa bazılarının mı uygulanacağına karar verebileceği gibi somut olayın gerektirmesi durumunda bunların dışında başka önlemlere de karar verebilir. Bu önlemler en çok altı ay için verilir ve karara uyulmaması halinde kişinin tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususu ihtar edilir. Bu düzenlemenin, Anayasa'nın başlangıcındaki güçler ayrılığı ilkesine ve 138. maddenin ikinci fıkrasına aykırılığı ileri sürülmüşse de Anayasa Mahkemesi, "tutuklamanın genel ve özel koşullarının bulunup bulunmadığının serbestçe değerlendirilerek karar verilebilecek olunması nedeniyle" iptal istemini reddetmiştir. Buna göre koşullar gerektiriyorsa kusurlu eş veya diğer aile bireyi hakkında aşağıda belirtilenler dışında

da tedbirler uygulanabilir. Kanun'da yer alan tedbirler yedi ana başlıkta toplanmıştır:

a. Şiddete veya Korkuya Yönelik Davranışlarda Bulunmama

Diğer eşe veya çocuklara veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik davranışlarda bulunulmamasına ilişkin olarak yapılan bu uyarı, 4320 sayılı Kanun'un çıkarılış felsefesine en uygun olanıdır. Hakim hemen her başvuruda öncelikle bu uyarıyı yapmalıdır. Psikolojik şiddet uygulanması halinde de, kişi üzerinde travmatik sonuçlara yol açtığından uygulanabilecek en uygun yaptırımdır. Ancak psikolojik şiddetin eyleme dönüşebileceği endişesiyle yargıçların bu durumda da evden uzaklaştırma kararı verdikleri görülmektedir.

Nitekim, Radikal Gazetesi'nin, 29 Kasım 2006 günlü sayısındaki bir haber şöyledir: "Gaziantep Aile Mahkemesince, boşanacağını söyleyen eşini, çocuklarını kaçırmakla tehdit eden A.C.'ye psikolojik şiddet uyguladığı gerekçesiyle evden uzaklaştırma cezası verildi." Sonuçta, kabul edilen her başvuruda bu tedbire hükmedilmeli, diğer tedbirler amaca uygunluk kriterine göre eklenmelidir.

b. Konuttan Uzaklaştırma

Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşılmamasına ilişkin olarak yapılan bu uyarı taraflar açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu tedbire karar verilebilmesi için konutun mutlaka aile konutu olması gerekmez. Yazlık veya dağ evi için de bu tedbir verilebilir. Koruma tedbiri denince akla ilk gelen ‘konuttan uzaklaştırma’ tedbirinin verilmesinde hakimın çok titiz davranması, diğer tedbirlerle sonuç alınabilecek olaylarda bunu kullanmaması yasanın amacına uygun olur. Çünkü bu tedbirle şiddet uyguladığı iddia edilen eş, yaşadığı doğal ortamından koparılmaktadır. Bunun o kişide bir yara açacağı, ekonomik, sosyal ve ruhsal açıdan onu zor duruma düşüreceği ortadadır. Öte yandan fiziki birliğin kopması ailenin tümüyle dağılmasına da yol açabilecektir. Mağdur açısından ise, tarafların bir arada olması şiddet uygulanması tehlikesini içinde barındırıyorsa öncelikli olan güven içinde yaşama hakkı olduğu için bu tedbirin hızla uygulanmasında tereddüt edilmemeli, gerekiyorsa itiraz üzerine gözden geçirilerek, diğer tedbirlerin yeterli olup olmayacağı değerlendirilmelidir.

Bu tedbirle fiziki saldırıdan korumadan öte, mağdurun izlenerek, önüne çıkılarak

korkutulmasının da önüne geçilmiş olmaktadır. Yani psikolojik şiddetten de korunma söz konusudur. Konutun kime ait olduğu, konut kira ise sözleşmede kimin taraf olduğu tedbirin uygulanmasında etkili olmayacaktır. Öte yandan uzaklaştırmanın ortak konut yanında, işyerine yaklaşmamayı da içermiş olması yerindedir. Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in 8. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, bu tedbirin uygulanması, kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyinin, uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel değildir. Hakim uzaklaştırılan kişinin bu tür yükümlülüklerinin devamına karar verebilir.

c. Eşyalara Zarar Vermeme

Diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar verilmemesine ilişkin olarak yapılan bu uyarı, kişilerin özel eşyaları yanında mülkiyeti kusurlu kişiye ait olmakla birlikte ortak kullanıma ait eşyaları da içermektedir. Alma, satma, devretme gibi işlemler de bu kapsamdadır. Ancak kişiye ait olmakla birlikte ortak kullanıma bırakılmış olan eşyalar için gerçek niyet araştırılmalı, yarar zarar hesabı, özellikle itiraz aşamasında hakim tarafından yapılmalıdır. Kuşkusuz eşyanın değeri ya da niteliği önemli değildir.

d. İletişim Vasıtalarıyla Rahatsız Etmeme

Diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin iletişim araçlarıyla rahatsız edilmemesine ilişkin olarak yapılan uyarıda, iletişim aracının cinsi ve özelliği önemli değildir. Birisiyle haber göndermek de bu uyarıya aykırılık oluşturur. Ne var ki bu uyarıda önemli olan husus, her aramanın karara aykırılık teşkil etmeyeceğidir. Rahatsız etme olgusuna dikkat edilmelidir. Yani bir babanın çocuğunun doğum gününü kutlamak için ya da ekonomik bir soruna ilişkin olarak hane halkını telefonla araması ya da her hangi bir yolla haber göndermesi karara aykırılık oluşturmaz. Burada korumak istenen değer, mağdurun korkudan uzaklaştırılarak tinsel varlığının korunması ve bu süre içinde korkusuz yaşayarak mevcut yaralarını onarmasıdır.

e. Silah ve Benzeri Araçları Kolluğa Teslim Etme

Varsa silah vb. araçların zabıtaya teslim edilmesi konusunda yapılan uyarıda, şiddet uygulayanın daha önce bu yolla şiddet uygulayıp uygulamamasının bir önemi yoktur. Ancak şiddetin daha önce silahla gerçekleştirilmiş olması veya böyle bir tehlikenin varlığı durumunda tereddütsüz uygulanmalıdır.

Bu tedbir, önemli, etkili ancak silah sahibinin kamu görevlisi olup silahının resmi görevi

nedeniyle kendisine verilmiş olması durumunda uygulanması sorunlu bir uyarıdır. Yönetmelikten önce mahkemece görevi gereği silah taşıyanlar için silahın zabıtaya teslimine karar verilmişse, kusurlu eşin üst sicil amirine bildirim yapılarak koruma kararının yerine getirilmesi olanağı vardı. Yönetmelikle beraber bu sorun aşılmaya çalışılmıştır. Yönetmeliğin 11. maddesi uyarınca, silah veya benzeri araçların teslimi tedbiri; hakim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla kusurlu eşe veya şiddet uygulayan diğer aile bireyine ait olan silah veya benzeri araçların genel kolluk kuvvetlerine teslimi ve tedbir süresinin sonuna kadar adlî emanete alınması amacıyla hükmedilen tedbirdir.

Şiddetin önlenmesi için karar derhal uygulanmalı; mağdurun güvenliği açısından şiddet uygulayan aile bireyine silahını teslim etmesi için süre tanınmamalıdır.

f. Ortak Konutta Sarhoşluk veya Uyuşturucu Kullanımı

Kişilerin alkol veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanmış olarak ortak konuta gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmaması için yapılan bu uyarı, sarhoşluk veya uyuşturucu madde kullanımının şiddeti tetiklediği yolundaki kabule

dayanmaktadır. Bu uyarıya aykırılık için bu maddeleri kullanmış olarak ya da sarhoş biçimde konuta veya işyerine gelmiş olunması ya da orada kullanılması yeterlidir. Ayrıca şiddet uygulanmış olması aranmaz. Ancak bu tedbirle kişinin belli bir süre bile olsa alkol kullanması tümünden yasaklanamaz. Çünkü kanunun amacı alkol kullanımını yasaklamak değildir.

g. Bir Sağlık Kuruluşuna Muayene veya Tedavi İçin Başvurma

Bu fıkra Kanun'a, 5636 sayılı Kanun ile eklenmiştir. Gerekçede bu gereksinim, şiddet uygulayan bireyin herhangi bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığı hususunun tespiti ve tedavisi ile uyguladığı veya uygulayacağı şiddetin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır, biçiminde dile getirilmiştir. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi kanunda şiddet uygulayan kişiye uygulanacak tedbirler örnek olarak sayılmıştır. Yani sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir. Aile mahkemesi hakiminin, meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen maddede belirtilen tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başka tedbirlere hükmedebileceği biçimindeki düzenleme yeni kanunda da aynen korunmuş olup maddedeki tedbirlerin uygulanıp uygulanmayacağı, uygulanacaksa

hangilerinin uygulanacağı hakimin takdirine bırakılmıştır. Öyleyse, aleyhine tedbir kararı verilen kişinin, örneğin, korkutmaya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması, müşterek evin diğer aile bireylerine tahsisıyla, o eve veya işyerine yaklaşmaması, aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi, vb. tedbirlerin yanında, bir sağlık kuruluşuna başvurusu biçimindeki 1. maddenin (f) fıkrasıyla eklenen değişiklik, hakime zaten kullanabileceği bir olanağı anımsatmasından öte bir yararı yoktur. Gerekçede belirtildiği üzere şiddet uygulayan kişinin herhangi bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığının araştırılması kanun koyucu tarafından öngörülse bile, bu önlemin nasıl işleyeceği, giderlerini kimin karşılayacağı, sağlık kuruluşuna başvurma ve gerektiğinde tedavinin sürdürülmesinin nasıl sağlanacağı gibi sorular ve olası yanıtları uygulamada ciddi sıkıntılar yaşatmaya adaydır.

Nitekim bu sıkıntılar öngörülmüş ve Yönetmelik'in 13. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında uygulamanın nasıl olacağı düzenlenmiştir: Hakim, muayene ve tedavinin sağlanması için şiddet uygulayan kişilerin illerde il sağlık müdürlüğüne, ilçelerde sağlık grup başkanlığına başvurusunu kararında belirtir.

Bu kişiler il sağlık müdürlükleri ruh sağlığı şubelerince veya sağlık grup başkanlıklarınca resmî veya kendi istekleri üzerine özel sağlık kurumlarına sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu il sağlık müdürlüğü veya sağlık grup başkanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

h. Arabuluculuk ve Danışmanlık Tedbirleriyle Diğer Tedbirler

Bu tedbirler, kanunda yer almamakla birlikte süreç içinde uygulamada çokça başvurulabilecek tedbirlerdir. Kanunda belirtilen bir veya birden fazla tedbire birlikte karar verilebileceği gibi, gerektiğinde benzer tedbirlere de karar verilebilir. Şiddet uygulayan kişinin psikolojik kontrol altına alınması, alkol tedavisi yaptırılması veya küçük çocukların yurtlara veya güvenilir akrabalarının yanına gönderilmesi buna örnektir. Bunun dışında oturan ev kusurlu eşe ait ise ve bu eş tarafından satılması ihtimali varsa evin satılmasını önleyici önlemler de hakim tarafından alınabilir.

Arabuluculuk taraflar arasında müzakerelerin yapılmasına yardımcı, ancak resmi olmayan bir süreçtir. Arabuluculukta mahkemenin re'sen arabulucuya gidilmesi kararını vermesi olanaklıdır. "Aile mahkemesindeki bir dosyanın tarafları anlaşarak

uyuşmazlıkların çözümünde arabulucuya gidebilecekleri gibi taraflardan biri mahkemeden arabulucu talep ettiğinde mahkeme de arabulucuya gidilmesini emredebilir" (Baktır, 2003, s. 73). Arabulucunun hukukçu, hatta fiilen görev yapan bir avukat olması amaca uygun düşer. Sonuçta bir anlaşmaya varılması halinde durum bir raporla mahkemeye bildirilir. Aile hukukuna ilişkin konularda ticari veya adi borçlara ilişkin olarak öngörülen hakem yoluna gidilemez.

Öte yandan aile içi şiddetin durdurulması, en önemlisi azaltılması için alınabilecek tedbirlerden en etkilisi danışmanlık tedbirinin uygulanmasıdır. Böylece kusurlu eş ya da aile bireyi, yaşadıklarını, yaptıklarını, eylemlerinin neden ve sonuçlarını anlama ve anlamlandırma, şiddet duygusunu dizginleyebilmek için güçlü ve zayıf yanlarını keşfetme konusunda aydınlatılacaktır.

Danışmanlık tedbirine hükmedilmesi halinde, bu tedbirin uygulanması için oluşturulacak karar örneğine ilişkin bir öneri yapılmıştır. Öneri şu şekildedir:

"4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1. maddesinin 1. fıkrası gereğince, ... Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne görevlendirilecek bir sosyal hizmet uzmanı yardımıyla ve uygun bir mekanda aile içi

şiddetin nedeni, zararları ve çözümüne yönelik tedbirler konusunda kusurlu eşe (veya aile bireyi) danışmanlık tedbiri uygulanmasına;

- Sosyal hizmet uzmanının, ilgili müdürlük tarafından görevlendirilmesinden itibaren 10 gün içinde danışmanlık tedbirinin uygulanmasıyla ilgili planını hakim onayına sunmasına, hakim onay verdiği tarihten itibaren danışmanlık tedbirinin 6 ay süreyle devamına,

- Danışmanlık tedbirinin amaca hizmet edip etmediği konusunda 2 ayda bir uzman tarafından özet inceleme raporu sunulmasına,

- Her eğitim çalışmasının tamamlanmasından sonra hangi konularda eğitim verildiğinin ve ayrıca eğitim çalışmasının aksatılması halinde davalı aleyhine tutuklama ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilebileceğinin davalıya tebliğiyle, tebliğ tebellüğ tutanaklarının her çalışmadan sonra düzenli olarak mahkememize gönderilmesine ... karar verildi” (Akın, 2007, s. 101).

Yazara göre, danışmanlık tedbirinin infazı konusunda yer, zaman ve danışmanlığın kapsamı ile danışmanlık hizmeti verecek kişinin isim ve sıfatı konusunda kararda esnek hareket edilmeli, denetlenme koşulluyla uzmana geniş hareket imkânı sağlanmalıdır. Danışmanlık tedbirine kanunda

belirtilen veya belirtilmeyen tedbirlerden bir veya birkaçı veya tamamının eklenmesi de olanaklıdır.

5.6 Tedbir Nafakası

Tedbir nafakasına en çok kusurlu eşin ortak konuttan uzaklaştırılması halinde gereksinme duyulmaktadır. Anayasa'nın 5. maddesinde devlete, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan ekonomik engelleri kaldırmak görevi verilmiştir. Bu görevin, aile bireyleri arasındaki uyuşmazlıklarda da dikkate alınması zorunludur. Nitekim bu husus 5636 sayılı Kanun'un gerekçesinde de yer almıştır: Özellikle şiddet uygulayan bireyin, ailenin geçimini birinci derecede sağlayan kişi olması halinde, bu kişinin eve ve aile bireylerine yaklaştırılmaması halinde ailenin geçim sıkıntısı içine düşeceği bir gerçektir. Değişiklikle, mükerrer nafaka almanın önüne geçilmesi için şiddet mağdurlarının Medeni Kanun kapsamında nafaka almaları halinde, nafakaya hükmedilmeyeceği belirtilmiştir. Hakim ve tarafların bu hususu gözetmeleri, böyle bir düzenleme olmasa da mükerrer nafakaya hükmedilmemesi gerekmektedir.

Öyleyse, hakim, mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak tedbir nafakasına hükmedecektir. Bu emredici bir düzenlemedir. Ne var ki uygulamada göz ardı edildiği olmaktadır.

İstekte bulunulurken nafaka takdiri için gerekli veri ve belgeler dilekçeye eklenmelidir. Başvuruda harç alınmamaktadır; bunun yanı sıra 5636 sayılı Kanun ile getirilen önemli bir değişiklik, kararların infazı için icraya konulması aşamasında da harç alınmayacağına düzenlenmesidir. Değişiklik Kanun'un amaç ve ruhuna uygundur.

5.7 Koruma Kararına İtiraz ve Duruşma Yapılması

Koruma kararına itiraz ve temyiz olanağı hususunda Kanun'da bir düzenleme yoktur. Koruma kararı nihai karar olmadığı için Yargıtay kararlarında da temyiz olanağı bulunmadığı açıklanmıştır. Bu konuda az sayıdaki içtihadattan biri olan aşağıdaki karar, Yargıtay'ın ve dolaylı bile olsa kanun koyucunun yasaya bakış açısını yansıtmaktadır:

“Mahkemelerden verilen nihai kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir (Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanunu, md 427).” Şu halde incelenen kararın niteliği ortaya konularak, öncelikle kararın temyizinin kabil olup olmadığının çözümlenmesi gerekmektedir.

4320 sayılı Kanun ile aileyi koruyucu tedbirlerin sulh hukuk hakimi (halen aile mahkemesi hakimi) tarafından re'sen alınması hükme bağlanmıştır. Bu kanunun amacının, aile içi şiddeti durdurma, özellikle

kadın ve çocukları koruma olduğu, sevk gerekçesinde açıklanmıştır. Hatta sulh hukuk mahkemesi (halen aile mahkemesi) mağdurların tekrar şiddete uğrama ihtimalini göz önüne alarak başvurusunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafın dinlenmesine gerek olmadan bu kararı verebilecektir. Şiddete uğrayanların, mahkemede şiddete uğrama ihtimallerini kanıtlama yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Mahkeme kararında 6 ayı geçmemek üzere, tedbirin uygulama süresi belirtilecek ve tedbire aykırı davranışta bulunulması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edileceği kusurlu eşe (halen şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyine) ihtar edilecektir.

Görüldüğü üzere bu karar, kusurlu eşin saldırılarına son vermesinin kendisine ihtarından ibaret kısa süreli bir tedbir niteliğindedir. Bu açıklamalar, kararın nihai nitelikte olmadığını, sürekli sonuç doğurmayacağını göstermektedir.

Öte yandan kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu'nda müzakeresi sırasında 1/2. maddeye “Bu karara karşı, tefhim veya tebliğinden itibaren üç gün içinde aynı yer asliye hukuk mahkemesine itiraz edebilir. Asliye hukuk mahkemesi itirazı üç gün içinde sonuçlandırır. Bu karar kesindir. İtirazlar verilen tedbir kararının

uygulanmasını tehir etmez.” biçimindeki eklemeye, genel kurul müzakerelerinde karşı çıkılmış ve bu ekleme, kanun metninden çıkarılmıştır. Bu konunun müzakereleri sırasında konuşmacılar, kanunun öngördüğü kararın tedbir niteliğinde olduğunu, hemen uygulanarak aile içi şiddetin bıçakla keser gibi kesilmesi ve ortadan kaldırılması gereğine işaretler, sulh hukuk mahkemesi kararının kesin olması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bu görüşlere cevap veren ilgili Bakan “Adalet Komisyonu’nda yapılan değişiklik ve ilavelerin taslaktan çıkarılmasını talep ediyoruz, çünkü bunlar taslakta yer aldığı müddetçe kanunun ruhuna aykırı olacaktır... Kusurlu eşin genel hükme göre itiraz hakkı vardır; yani sulh hukuk mahkemesine itiraz edebilir. Asliye hukuk mahkemesine itiraz hakkı sağlamak, kusurlu eşe ek bir itiraz hakkı sağlamak anlamını taşımakta, zaten şiddet mağduru olan kadın ve çocukların, bu süre zarfında daha çok mağdur olmalarına sebep olmaktadır.” demiştir. Bu açıklamalardan sonra tasarıya Adalet Komisyonu’nda yapılan, itiraza ilişkin eklemeler çıkarılmış, kanun bu hali ile kesinleşmiştir.

4320 sayılı Kanun uyarınca oluşturulan kararları, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun (HUMK) 105, 106, 107 ve 108. maddelerinde belirlenen prosedür uyarınca

ittihaz olunan ve bu kanunun 109. maddesi uyarınca 10 gün içinde dava açılması şartıyla değil, hakim tayin ettiği süre ile geçerli ve temyiz incelenmesine tâbi bulunmayan geçici tedbir niteliğinde kabul etmek, kanunun tedvin amacına uygun düşecektir. Temyiz isteğinin bu sebeplerle reddi gerekmiştir (Kaçak, 2004, s. 462-463).

Temel yasalarda ihtiyati tedbir kararlarına itiraz yolunun düzenlenmiş olmasının nedeni, hukuki dinlenme hakkının en azından sonradan sağlanmasıdır. Yukarıdaki Yargıtay kararında da vurgulandığı üzere kanunda itiraz süresine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu doğrultuda şiddet uygulayan eşe, koruma kararını öğrenmesinden itibaren 10 gün içerisinde itiraz edebilme olanağının tanınması HUMK 108. maddeyle uyumlu olacaktır. 10 günlük itiraz süresinin burada uygulanamayacağı, tedbir kararı süresince itirazın olanaklı olduğu ileri sürülmüşse de (Erdem, 2007), hiçbir itirazın süresiz olmayacağı düşünüldüğünde, burada HUMK 108/2’deki 10 günlük sürenin kıyasen uygulanması olanaklıdır. Kuşkusuz Yargıtay kararında belirtildiği üzere hakim tarafından farklı bir süre de verilebilir.

İtiraz, kararın uygulanmasını durdurmaz. İtiraz üzerine mahkeme taraflara duruşma gününü bildiren bir davetiye göndererek bildirdiği tarihte duruşma yapar. Artık

taraf lar iddia ve savunmalarını her türlü delille kanıtlayabilirler.

Duruşma sırasında hakim, mağdur ve ailelerini korumalı, saygı gösterilmeli ve suçlu bulunan kimseye etkili ve yeterli yaptırım uygulamalıdır. Uygulanan tedbir, aile içinde kadına karşı şiddete yönelik herhangi bir toleransın gösterilmediği inancını toplumda ve taraflarda yerleştirecek etkililikte olmalıdır. Öncelik mağdur güvenliğinin korunmasına yönelik olmalı, zanlının mağdura o sırada tekrar zarar verebilme potansiyeli değerlendirilmelidir.

Yargılama süresince istenmeyen olayların meydana gelmemesi ve mağdurun tekrar travma yaşamasını önlemek için duruşma süresince gerekli önlemler alınmalıdır.

İtiraz üzerine hakim itirazı kabul edebilir: Bu durumda koruma kararında itiraz edilen tedbirler kalkar. Hakimin itirazı reddi halinde ise tedbirler devam eder ve bu karar kesindir.

Sonuç olarak koruma kararı, kusurlu eşin saldırılarına son verilmesinin kendisine ihtarından ibaret kısa süreli bir tedbir niteliğindedir (Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.2002 tarih ve 1999-35, 2002-104 Sayılı Kararı). Nihai karar olmadığı için temyiz edilemez.

5.8 Koruma Kararının Uygulanması

Koruma kararının uygulanması en çetrefilli konuların başında gelir. İşleyiş şu şekildedir: Mahkemece verilen koruma kararının bir örneği Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığı kayıtlarına işlediği kararı, uygulanması için ilgili mahalli polis merkezine gönderir ve uygulamayı polis merkezi aracılığıyla izler. Uygulamada, mahkemelerin, kararı isteyen tarafa elden vererek doğrudan ilgili kolluk birimine gönderdiği de görülmektedir.

Cumhuriyet başsavcılığındaki kayıt süreci zaman alabildiğinden mağdurun, korunma kararını polis merkezine bizzat götürmesinde yarar vardır. Ancak bu tutum kararın uygulanmasının takibinde sorun çıkarabileceğinden, savcılıkça kanunun emredici düzenlemesi doğrultusunda kararın izlenmesi için özel bir birim oluşturulmuştur.

Kanunda açıkça yazmamasına karşın koruma kararının uygulanabilmesi için kararın bir örneği polis merkezi tarafından aile içi şiddet uygulayan eşe de bildirilmelidir.

Koruma kararı ile verilmiş olan tedbirleri uygulayacak birim kolluk gücüdür. Kolluk, kararda var ise şiddet uygulayanın evden uzaklaşmasını sağlar; varsa silahını alır.

Ancak bunu yaparken kişiye, özel eşyalarını alması için gerekli fırsat ve zaman tanınmalıdır. Bu bildirim bir tutanakla saptanmasında, tedbirlere aykırı davranıldığına yaptırım uygulanabilmesi için yarar vardır. Aksi durumda koruma kararına aykırılık suçu gerçekleşmemiş ve aile içi şiddetin tekrarlanmasına fırsat tanınmış olur.

Koruma kararına aykırılık olup olmadığını ilgili kolluk kendiliğinden takip edip Cumhuriyet başsavcılığına gönderebileceği gibi mağdurun kendisinin bildiri veya başka bir kişinin ihbarı da işlem yapılmasına yeterlidir.

5.9 Koruma Kararına Aykırı Hareketin Yaptırımı

Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a aykırılık suçuyla korunmak istenen değer, eş veya çocuklar ya da aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin yaşama, vücut tamlığı, haysiyet ve hürriyet gibi kişilik hakları ile mal varlığına ilişkin haklarının herhangi bir zarar veya tehlikeden korunmasıdır. Eğer koruma kararına aykırı hareket aynı zamanda başka bir suç oluşturuyorsa, sanık o suçtan ayrıca yargılanacaktır.

İlgili kolluk gücü tarafından koruma kararına uyulmadığının saptanması veya öğrenilmesi sonucunda, mağdurun şikâyet dilekçesi

vermesine gerek kalmaksızın kendiliğinden soruşturma yapılarak evrak Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet savcısı, evrakla birlikte getirilen koruma kararına aykırı davranan kişiyi sorguya çektikten sonra kamu davası açar.

Koruma kararının usulüne uygun biçimde tebliğ edilmesi yaptırım uygulanması açısından önemlidir. Nitekim bu husus araştırılmadan verilen bir mahkûmiyet kararı Yargıtay tarafından bozulmuştur: “Tedbir kararının sanığa tebliğ edilip edilmediği ya da sanığın tedbirden haberdar olup olmadığı araştırılıp tespit edilmeden eksik soruşturmaya dayalı olarak karar verilmesi yasaya aykırı” bulunmuştur (Yargıtay 7. Dairesi Kararı, 2001). Öyleyse polis merkezi tarafından yapılan bildirim açıklama biçiminde tutanağa bağlanarak aleyhine karar verilene imzalatılması zorunludur.

Koruma kararına aykırılık suçunun yargılanması öncelikli işlerden sayılmalı ve yasal zorunluluklar söz konusu değilse ilk celsede bitirilmelidir. Suçun yaptırımını üç aydan altı aya kadar haptir.

Koruma kararına aykırı hareketin sulh ceza mahkemesince yaptırımı bağlanması, “Bir mahkemenin emrini yerine getirmediği için

başka bir mahkemede yargılama yapmak zaman ve yargılama ekonomisinde israfa yol açmaktadır.” denilerek eleştirilmiş; ceza ve hukuk mahkemeleri birleştirilerek birleşik aile mahkemeleri kurulması, çocuk mahkemelerinin de buna katılması önerilmiştir (Baktır, 2003, s. 174). Nitekim uygulamada, koruma kararının uygulanması niteliğindeki bir eylemin dahi mahkemece haksız tahrik olarak değerlendirildiği örnekler vardır: “Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından 4320 sayılı Kanun uyarınca verilen koruma kararında kusurlu eşin müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin davacı eşi ve çocuklara tahsisi ve davalının müşterek eve yaklaşmaması tedbir olarak belirlendiğine göre, tedbir kararını tebellüğ eden sanığın daha sonra müşterek konuta girmek suretiyle atılı suçu işlediği ve suçun tamamlandığı, bundan sonra karısının müşterek konuta ait kapı kilidini değiştirmek istemesinin ve buna yönelik olarak eve çilingir getirmesinin sanığın işlediği suç yönünden haksız tahrik unsuru olamayacağı, ayrıca müştekinin eylemi, koruma kararının uygulanmasının doğal bir sonucu olduğu düşünülmeden sanığa verilen cezanın TCK. nın 51/1. maddesi gereğince indirim yapılması, kanuna aykırıdır.” (Yargıtay Kararları Dergisi, 2004, s. 629). Mahkemelerce koruma kararına aykırı eylem için yasaya aykırı olarak

yargılama yapılmaksızın ceza kararnamesi düzenlenmemelidir. Konuya ilişkin bir Yargıtay kararında, davanın asliye ceza mahkemesince itiraz üzerine incelenip karara bağlanmasına karşın, bu durumun kanun yolunu değiştirmeyeceği vurgulanarak, “4320 sayılı Kanun’un 2. maddesinde hapis cezası öngörüldüğünden, CMUK’nın 386. maddesine göre davanın ceza kararnamesi ile sonuçlandırılması kanuna aykırıdır.” (Yargıtay Kararları Dergisi, 2004, s. 1628) denmiştir.

5.10 Uygulamadaki Farklı Yaklaşımlar

4320 sayılı Kanun’daki önemli boşluklar ve bu kanun uyarınca verilen koruma kararlarına ilişkin olarak temyiz olanağının bulunmaması nedeniyle uygulamada içtihat birliği oluşmamıştır. Uygulamada bazı hatalı kararlar verildiği görülmekle birlikte, yasadaki boşlukları dolduran, yasayı çıkarılış amacına uygun biçimde yorumlayıp geliştiren nitelikli kararlar da verilmektedir. Uygulama birliği, adalete olan güvenin sağlanması için son derece önemli olduğundan, bunu sağlayabilecek tek araç olan bu kanun uyarınca verilen kararlara yönelik farklı yaklaşımların irdelenmesi bir gerekliliktir.

Söz konusu yaklaşım farklılıklarının en önemlisi, kanunun sağladığı korumadan,

boşanan ve resmi evlilik dışı ilişkilerdeki -serbest birleşmeler- şiddet mağduru kadınların yararlandırılıp yararlandırılmayacağına ilişkindir. Önemi nedeniyle ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. Diğerleri ise kısaca şu sorularla ifade edilebilir: Koruma kararı verilmesi için şiddet en az bir kere gerçekleşmeli midir? Koruma kararı verilmesi için kusur aranmalı mıdır? Koruma kararı verilmiş olması kusur açısından bir karine midir? Hakim re'sen koruma kararı verebilir mi? Koruma kararının hukuki niteliği nedir? Duruşma yapılması ve delil toplanması gerekli midir? Yetkili mahkeme hangisidir? Koruma kararının başlaması için kusurlu kişiye tebliğ gerekli midir? Kanunda öngörülen suç için kıyas yasağı söz konusu mudur? Tedbir nafakası yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hangi suçu oluşturur?

5.10.1 Koruma Kararının Verilmesi İçin Şiddet En Az Bir Kere Gerçekleşmeli midir?

Her ne kadar kanunun sözünden, bu kanun kapsamında koruma istenebilmesi için şiddetin en az bir kere gerçekleşmesinin gerekeceği gibi bir anlam çıkarılabilirse de bu sonuç doğru ve yerinde değildir. Gereçede açıkça belirtildiği üzere, şiddetin gerçekleşme olasılığının bulunması, tedbir kararının verilmesi için yeterlidir. Aksi düşünce mağdura, “hele bir kere şiddete

uğra da öyle gel.” demek olur ki bu, kanunun çıkarılış amacı ve korumak istediği hukuki yarar ile bağdaşmaz. Ancak, özellikle evden uzaklaştırma önleminin uygulanması durumunda titiz davranılması, tehlikenin ciddi olup olmadığına, en azından itiraz aşamasında bakılması yerinde olur.

5.10.2 Hakimın Re'sen Koruma Kararı Vermesi

4320 sayılı Kanun'da başvuru koşulu olduğu için hakim tarafından re'sen koruma kararı verilemeyeceği savunulmaktadır (Kahveci, 2007, s. 286). Oysa görülmekte olan bir boşanma davası sırasında, taraflardan birinin şiddete uğrama tehlikesi içinde bulunduğunu ve bir türlü korunma isteminde bulunmadığını gören hakim, gerek Medeni Kanun, gerekse 4320 sayılı Kanun uyarınca gerekli tedbirlere hükmedebileceğini kabul etmek, aile hukukunun dinamik yapısına ve kanunun özüne uygun düşer. Buna karşın mağdurun şikayetinden kendi özgür iradesiyle vazgeçmesi halinde tedbirlerin kaldırılması, yine kararın şiddeti önleme amacı yanında, aile birliğini koruma yolundaki niteliğine de uygun olacaktır.

5.10.3 Koruma Kararı Verilmesi İçin Duruşma Yapılması ve Delil Toplanması Uygulamada zaman zaman aile içi şiddetin

belgelendirilmesinin istendiği görülmekte ise de kanunun amacı ve kapsamı düşünüldüğünde belgeleme aranmamalıdır. Kanunun 1. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, başvurunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafı dinlemeye gerek olmadan tedbirlere karar verilebileceğinden, duruşma yapılmaksızın ve delil toplanmaksızın koruma kararlarına hükmetmek gerekir. İtiraz halinde ise olabildiğince hızlı biçimde deliller incelenmeli, duruşma gerekiyorsa taraf teşkili hızla yapılıp tüm kanıtlar irdelenmelidir. Dolayısıyla koruma kararı esasa ilişkin bir inceleme yapılmadan, kusur araştırılmadan verildiğinden, kusur açısından taraflar lehine veya aleyhine bir karine oluşturmaz. Kusur, koruma kararının verilmesi için değil, koruma kararına aykırı davranılması durumunda, yani yaptırım uygulanması aşamasında araştırılacaktır.

5.10.4 Görevli ve Yetkili Mahkeme

4320 sayılı Kanun'da görev, başlangıçta sulh hukuk hakimlerine verilmişti. Aile mahkemelerinin kuruluşuyla bu görev, yerinde bir değişiklik ile aile mahkemelerine devredilmiştir. Aile mahkemesi bulunmayan yerlerde 4787 sayılı Kanun'un 2/II. maddesi uyarınca görevli mahkeme, Hakimler ve

Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenen asliye hukuk mahkemesidir.

Yetki konusunda ise herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir. Mağdurun bulunduğu, ulaşabildiği herhangi bir yer mahkemesinden istekte bulunması olanaklıdır. Yargıtay 20. Hukuk Dairesi'nin 24.4.2006 tarihli 2006/3637 sayılı kararında, 4320 sayılı Kanun'daki bu boşluk, "bu kanuna göre alınacak tedbirlerin (evden uzaklaştırma gibi) asıl uygulanabilme yerinin daimi yerleşim yerinde mümkün olacağı, denetimin de aynı yerde yapılması" denilerek doldurulmuştur. Bu uygulamaya göre daimi yerleşim yeri dışında (örneğin yazlıkta veya okuyan çocuğun bulunduğu kentte) şiddet gören mağdurlar, ancak daimi yerleşim yeri mahkemelerinin verebileceği kararlarla korunabilecekler, şiddete uğradıkları yer mahkemeleri ise aile içi şiddeti önleme konusunda bir karar veremeyecektir.

07.6.1935 tarihli 92/16 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nın gerekçesine göre aile birliğinin korunmasına ilişkin davalarda yetki aranılması, kanunun aradığı çabukluk ve kolaylık amacına aykırı olacağından, bu İçtihadı Birleştirme Kararı doğrultusunda "aile içi şiddet gören mağdurların Türkiye'nin

her yerinde görevli mahkemelere başvurulabilmesi, hatta koruma kararı verildikten sonra mağdurun yer değiştirmesi halinde kararın uygulanmasının yeni yerleşim yerinde de isteyebilmesini sağlayacak bir düzenleme zorunludur” (Doğan, 2007, s. 2). Ancak uygulama daha çok yetki kısıtlamasının aranmaması yolundadır.

Yukarıda da açıklandığı üzere, boşanma davası açılmışsa, koruma isteğinin o davayla birleştirilmesi yoluna gidildiğine ilişkin örnekler varsa da her ikisi arasındaki nitelik farkı ve şiddetin önlenmesinin acele işlerden olması nedeniyle davaları birleştirme kararı verilmesi doğru değildir.

5.10.5 Koruma Kararının Hukuki Niteliği

Koruma kararının hukuki niteliğinin doğru saptanması, karşılaşılan sorunların çözümü açısından önemlidir.

“Burada nitelik ve kararın alınma tarzı açısından bir mahkeme kararından çok, bir idari karar benzeri durumun var olduğu görülmektedir. Ancak kişi özgürlükleri ile doğrudan bağlantılı olması nedeniyle böyle bir kararın herhangi bir idari makam tarafından alınmasını uygun görmeyen kanun koyucu, bu kararın alınmasını yerinde

bir davranışla hakime bırakmıştır. Ancak, bu niteliği ile karar, etkileri bakımından diğer mahkeme kararlarından ayrı değerlendirilmelidir. Belki tedbire ilişkin hakim kararı bağımsız bir kazai sonucu olmayan bir işlem olarak değerlendirilebilir (Erdem, 2007, s. 69).

Bunun yanında 4320 sayılı Kanun’da yer alan koruma önlemlerinin ihtiyati tedbire benzeyen geçici hukuki koruma niteliğinde olduğu da ileri sürülmüştür (Kahveci, 2007, s. 289). Her iki görüşe de katılmakla birlikte, asıl olan kanunda düzenleme olmaması durumunda genel düzenleme olan HUMK’nun uygulanmasının gerekeceğidir. Kuşkusuz HUMK’daki düzenleme, 4320 sayılı Kanun’un amaç ve ruhuna aykırı ise uygulanmayacaktır. Örneğin, ihtiyati tedbir kararının alınmasından sonraki 10 gün içinde esasa ilişkin dava açılmasını öngören HUMK 109. maddenin burada uygulanması söz konusu olamaz. Çünkü koruma kararı, uyuşmazlığın çözümü için nihai bir sonucu hedeflememektedir.

5.10.6 Kusurlu Eşe veya Aile Bireyelerine Tebligat Zorunluluğu

Koruma kararının başlaması için kusurlu eşe tebliği aranmaz. Buna karşın koruma kararının başlaması için kusurlu eşe tebliği

gerektiği de savunulmaktadır (Erdem, 2007, s. 74). Oysa asıl olan kararların verildiği anda sonuç doğurmasıdır. Taraflara tebliği ve onlar açısından sonuç ve yükümlülük doğurması, genel ilkedden ayrılmayı gerektirmez. Kararın başlangıcı için kusurlu kişiye tebliğini aramak, kararın süresine ilişkin olarak da karışıklık yaratır. Ayrıca kanunda açıkça yer almasa da karardan kolluk güçlerinin haberdar olması, mağdurun korunmasına ilişkin olarak bilgi sahibi olmalarını ve duyarlı davranmalarını sağlayacaktır. Karar kusurlu kişiye tebliğ edilemeden kararda belirtilen süre sona ermişse, kararda belirtilen süre sona ermiş sayılmalı ve koşulları varsa yeni istekte bulunulmalıdır. Öte yandan, kusurlu kişinin cezalandırılması için mutlaka usulüne uygun biçimde tebliğ aramak, yaptırımın ve kanunun etkililiğini azaltır. Nitekim Yargıtay'a göre de, "Tebdir kararının sanığa tebliğ edilip edilmediği ya da sanığın tebdirden haberdar olup olmadığı araştırılıp tespit edilmeden eksik soruşturmaya dayalı olarak karar verilmesi kanuna aykırıdır

5.10.7 Kıyas Yasağı

4320 sayılı Kanun uyarınca verilen karar sonucu oluşacak suçun maddi unsuru, aile mahkemesince verilen karara uyulmamasıdır. Mahkeme kararında, kanunda

öngörülen tedbirlerden başkasına hükmedilmiş olmasının, bu anlamda bir değeri yoktur. Bu suç ile eski TCK'nun 526. maddesindeki Emirlere Muhalefet Suçu ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesindeki "Emre Aykırı Davranış" başlıklı suç arasında benzerlik kurulmuştur (Erdem, 2007, s. 69). Bu suçlarda idari makamlarca verilmiş olan emre aykırılık halinde bile suç oluşur; kararın mutlaka mahkeme kararı olması zorunlu değildir.

Öte yandan çeşitli Yargıtay kararlarında da vurgulandığı üzere, 4320 sayılı Kanun uyarınca verilen tedbirler, hukuki nitelik itibarıyla ihtiyati tedbir niteliğindedir (Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Kararı, 2003). Ancak özel kanun olması itibarıyla, 4320 sayılı Kanun'da düzenleme olmaması durumunda genel kanun olan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda bu konuda düzenleme olup olmadığına bakılır.

Öyleyse aile mahkemesi kararının içeriği ne olursa olsun, bu karardaki tedbire uyulmaması halinde suç oluşacaktır. Dolayısıyla Ceza Hukuku'ndaki kıyas yasağına aykırılık söz konusu değildir.

5.10.8 Tedbir Nafakası Yükümlülüğüne Aykırı Davranışın Yaptırımı

Koruma kararına aykırı davranılması halinde yaptırımın ne olacağı 4320 sayılı Kanun'da belirtilmiştir. Ancak kanunda emredilen tedbir nafakası yükümlülüğü, şiddeti önleme amaçlı tedbirlerden değildir. Kusurlu eş ya da aile bireyinin kanunda öngörülen tedbirlere uymasına karşın tedbir nafakası yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması durumunda eyleminin bu kanuna aykırılık oluşturacağı kabul edilemez. Öğretide, bu durumda uygulanacak yaptırımın 4787 sayılı Kanun'un 6. maddesinin son fıkrası uyarınca Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 113/A³ maddesi olacağı belirtilmiştir (Kahveci, 2007, s. 304).

4320 sayılı Kanun çerçevesindeki koruma kararları, ihtiyati tedbire benzer nitelikte olduğu için, bu tedbirlerle birlikte verilen tedbir nafakası ilâmsız icra yoluyla yerine getirilir. Ancak borçlunun itirazı takibi durduracağından ve bu da koruma kararının niteliğiyle bağdaşmayacağından, kanunda itirazın icrayı durdurmayaacağı yolunda bir düzenleme yapılması yerinde olur. Buna karşın ortada bir mahkeme kararı mevcut olduğu için takibin ilâmlı olarak yapılmasına da engel yoktur.

6. Boşanma Halinde veya Yakın Yaşam Arkadaşlıklarında 4320 Sayılı Kanun'un Uygulanması Olanağı

Boşanma halinde veya yakın yaşam arkadaşlıklarında 4320 sayılı Kanun'un uygulanması olanağına ilişkin olarak mahkemelerce aynı kişiler arasındaki aynı olay için dahi zıt kararlar verildiği görülmektedir. Ancak bu kararların tartışılmasından önce Medeni Kanun'daki aile kavramını irdelemek, uygulamadaki ve öğretideki tartışmaların anlaşılması açısından yerinde olacaktır.

Sorun salt Medeni Kanun kapsamında ele alınamayacak denli karmaşık olduğundan, hakimin hukuk yaratması ve etik sorumluluğu açısından da tartışılması gerekmiştir. Öte yandan Karşılaştırmalı Hukuk ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları da konuya ışık tutacak niteliktedir.

6.1 Medeni Kanun'da Aile Kavramı

Medeni Kanun'da aile kavramı üç değişik içerikte kullanılmıştır. Kanun genel olarak evlilik hukuku kısmında aileyi eşler olarak algılamak, velayete ilişkin düzenlemelerinde ise ailenin ana baba ve çocuklardan oluştuğunu kabul etmiştir. Buna karşın Ev Düzeni başlığı altındaki 367. maddesinde,

³ *İhtiyati tedbir kararının uygulanması dolayısıyla verilen emre uymayan veya o yolda alınmış tedbire aykırı davranışta bulunan kimse, fiili daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

aile kavramını çok geniş olarak belirlemiştir. Madde şu şekildedir: Aile halinde yaşayan birden çok kimsenin oluşturduğu topluluğun kanuna, sözleşmeye veya örfüne göre belirlenen bir ev başkanı varsa, evi yönetme yetkisi ona ait olur. Evi yönetme yetkisi, kan veya kayın hısımlığı, işçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle ya da koruma ve gözetme ilişkisi içinde ev halkı olarak bir arada yaşayan herkesi kapsar.

Öyleyse ana baba ve çocuklar dışında kan bağıyla veya evlilik bağıyla bağlı olan akrabaların yanı sıra işçi, bahçıvan, hizmetçi gibi kişiler, bir sözleşme ilişkisi içinde bunlarla bir arada yaşıyorlarsa aile kavramına dahil edilecektir. Maddenin bu haliyle 4320 sayılı Kanun açısından amacı aştığı, özel hukuk ilişkisi içindeki kişileri de içerdiği görülmektedir.

Sonuç olarak Medeni Kanun net bir aile tanımı vermemekte, ele alınan konuya göre aile ilişkisini dar ya da geniş olarak belirlemekte ve aileyi resmi evlilikle sınırlamamaktadır. Bunu, ailenin süreç içindeki değişimini sezen kanun koyucunun uzak görüşlülüğü olarak değerlendirmek gerekir. Öğretide de: "...aile sanki yaşayan bir canlıdır ve kavram zaman ile zemine göre değişiklik göstermektedir" (Koçhisarlıoğlu, 2007, s. 57) denilerek bu doğrultuda bir değerlendirme yapılmıştır.

Buna karşın TMK'nun 134. maddesi ve devamında evlenmenin şekil şartları düzenlenmiştir. "Evlenme, yetkili evlendirme memuru önünde yapılmamışsa, evlenme yoktur" (Öztan, 2002, s. 389). Bu saptama Medeni Kanun kapsamında tartışmasız doğru olmakla birlikte, kadını ya da bir nedenle güçsüz olan eşi, bir arada yaşadığı erkeğin ya da güçlü olanın şiddetinden korumayı amaçlayan 4320 sayılı Kanun'un amacını gerçekleştirilmede kısıtladığı ve kanunun kendine özgü niteliğiyle bağdaşmadığı ortadadır. Öyleyse 4320 sayılı Kanun açısından aile kavramını, evlilikten bağımsız değerlendirmek gereklidir.

Nitekim karşılaştırmalı hukuk açısından yapılan çalışmalarda da ailenin hukuki bir kavram olarak, kendine özgü (sui generis) bir nitelik taşıdığı, bazı alanlarda, boşanmadan sonra da devam ettiği belirtilmektedir. İsviçre medeni hukukçularından yapılan alıntılarda, 'aile' ve 'aile yararı' kavramının belirsizliği ve tanımlanmasındaki güçlükler gözetilerek: "Bu kavramın yorumunda hakimlerin serbestisi hemen hemen tamdır. "Hemen hemen diyoruz, zira onların kararlarını gerekçelendirme ödevleri vardır ve bu ödevleri aracılığıyla bir sınır ortaya çıkmaktadır." denilmektedir (Koçhisarlıoğlu, 2007, s. 62). Öyleyse, kanun koyucunun bu tür kavramları tasarlarken örtülü biçimde

hakimi hukuk oluşturmakla görevlendirdiği, hakimin bu tür kavramların yorumlanmasında özgürlüğünün tam olduğu kabul edilmelidir.

Öyleyse, ‘resmi değilse yapılan evlilik, yoktur’ önermesinin, ortada geçerli bir aile tanımı olmadığı için, kadınların şiddetten korunması söz konusu olduğunda yumuşatılması zorunluluktur. Örneğin, boşanma halinde ve yakın yaşam arkadaşlığında aile içi şiddetin önlenmesi için bir başvuru yapılmışsa, bu durumda kanunda boşluk olduğu kabul edilmeli ve hakim tarafından TMK. 1. maddesinin 2. fıkrası kapsamında kadınların güvenlik içinde yaşama haklarının korunması amacıyla yorumlanarak bu boşluk doldurulmalıdır.

6.2 Tartışılan Kararlar

Ankara aile mahkemelerinde koruma kararı verilmesi için resmi evlilik bağının zorunlu olup olmadığına ilişkin olarak yakın tarihli çelişkili kararlar vardır. Örneğin, 10. Aile Mahkemesi’nin 7. 5. 2007 gün ve 2007/23 Değişik İş sayılı kararında, “somut olayda resmi bir birliktelik ve aile bulunmadığından” tedbir talebi reddedilmiştir.

Buna karşın aynı kişiler ve aynı olaya ilişkin olarak 5. Aile Mahkemesi’nin 2007/216 esas

sayılı dosyasında görülmekte olan velayet davasında ara kararıyla, istekte bulunan kadının evlenmek amacıyla birlikte yaşadığı (nişanlısı olan) erkek tarafından, ilişkiyi bitirmek istemesi üzerine şiddete uğradığı belirtilmiş ve 4320 sayılı Kanun’da değişiklik yapılmasına ilişkin 5236 sayılı Kanun ve gerekçesi göz önüne alınarak, bu durumda yaşayan kişilerin de korunma kapsamına alınmıştır denilerek, koruma kararı verilmiştir (Karınca, 2008a).

8. Aile Mahkemesi’nin 2007/10-12 Değişik İş sayılı kararında ise, boşanmış olan eşlerin, boşanma kararından sonra birlikte oturmayı sürdürdükleri belirtilerek, “boşanmış olsalar bile kimi zaman eski kocaların bazılarının, boşandıkları eş ve velayetleri altında olmayan çocukları üzerinde baskı ve şiddet uygulama eğilimi taşıdıkları” gerekçesiyle, istekte bulunan kadın lehine koruma kararı verilmiş, erkek evden uzaklaştırılmıştır. Somut olayda kadın, işsiz güçsüz ve içkiye düşkün olan eski eşini, zor durumda kaldığı için ve çocuklarının ısrarını kıramayarak eve aldığını, ancak birkaç ay sonra adamın kendisine yine şiddet uygulamaya başladığını ileri sürmüştür⁴.

⁴ Diğer örnekler için bkz.; olay 4 s. 90, olay 22 s. 99, olay 23 s. 100.

Basında İstanbul aile mahkemelerince de imam nikahlı ya da serbest birleşmeler ve boşanmış eşler için 4320 sayılı Kanun uyarınca tedbirler verildiğine ilişkin haber çıkmıştır (Hürriyet Gazetesi, 22.4.2007, s. 6).

6.3 Eleştiriler ve Yanıtları

Tartışılan bu kararlar, bir erkekle resmi nikah ilişkisi olmaksızın birlikte yaşayan veya boşanmış olan kadınlar açısından eş şiddetinden korunmanın mahkemelere başvurulacak kadar önemli ve sık rastlanan bir sorun olduğunu göstermektedir. 4320 sayılı Kanun'un boşanmış olan ya da resmi evlilik dışı ilişki yaşayan kadınları korumayacağı çeşitli yazılarda da dile getirilmiştir. Örneğin, "Kanunun amacı aileyi korumaktır. Toplumda resmi bir evlilik olmaksızın birlikte yaşayan kadın ve erkek aile olarak kabul görse de bu ilişkileri aile saymak, dolayısı ile kanundan bu şahısları yararlandırmak, amacına uygun değildir. Zaman zaman değişik mahkemelerin resmi bir evlilik olmaksızın birlikte yaşayan kadın ve erkekle ilgili koruma kararı verdiğine rastlanmışsa da bu kararlar kanuna aykırıdır." denmiştir (Ateş, 2007, s. 162).

Bu görüş iki temel kabule dayanmaktadır. Birinci kabul, kanundan bu kişileri yararlandırmanın amaca uygun olmadığına ilişkindir. Oysa kanunun çıkarılış amacı,

genel gerekçesinde de belirtildiği üzere kadını şiddetten korumaktır. Yukarıdaki örneklerde koruma kararı almak için başvuruda bulunanların şiddet mağduru kadınlar olduğu tartışmasızdır.

Öte yandan bir şeyin kanunda var olmaması ile yasak olarak açıkça düzenlenmiş olması ayrı şeylerdir. 4320 sayılı Kanun'da olsun diğer yasalarda olsun, "Resmi bir evlilik olmaksızın birlikte yaşayan kadın ve erkek için koruma kararı verilemez, verilirse yasaya aykırıdır." diye bir düzenleme yoktur. Öyleyse "Bu kararlar kanuna aykırıdır." biçimindeki saptama yasal dayanaktan yoksundur. Bir başka görüşte ise, "öncelikle bir aileden söz edebilmek için Medeni Kanun anlamında kurulmuş bir evliliğin mevcut olması gerekir" denilerek, 4320 sayılı Kanun'un kapsamının eşler açısından resmi evlilikle sınırlı tutulması gerektiği savunulmuştur: "Aile gibi bir arada yaşıyor olsa bile nikahsız birlikteliklerin bir görünümü olan sadece dini nikaha dayanan birliktelikler, 4320 sayılı Kanun'un tam anlamıyla kapsamında sayılamazlar. Birlikte yaşayan çiftler arasında resmi nikah olmadığından aralarındaki birliktelik evlilik olarak adlandırılmayacağı için birlikte yaşayan eşler 4320 sayılı Kanun kapsamında korunamazlar"(Erdem, 2007, s. 51).

Erdem'in kanunen yok olarak kabul edilen imam nikahlı evliliklerin (birlikteliklerin) de 4320 sayılı Kanun'un kapsamında olduğuna ilişkin görüşe yönelik eleştirileri ise şöyledir: "Yazar bu görüşünü 4320 sayılı Kanun'da aynı çatı altında yaşayan bir aileden bahsetmesine dayandırmaktadır. Yazarın dikkate aldığı menfaatleri kabul etmekle birlikte, 4320 sayılı Kanun çerçevesinde böyle bir yorum kabul edilemez. Medeni Kanun anlamında olamayan birlikteliklerde (nikahsız birliktelikler), eşlerin birbirlerinin şiddetine karşı koruma talep edebilmeleri mümkün değildir. Medeni Kanun anlamında bir evlilik mevcut değilse, 4320 sayılı Kanun anlamında da birlikte yaşayan kişiler açısından bir aileden bahsetmek mümkün olmaz" (Erdem, 2007, s. 51).

Bu bakış açısının Medeni Kanun'la sınırlı olduğu, özet olarak kanunen evli olmayan kadının, 4320 sayılı Kanun kapsamında korunamayacağı savunulduğu görülmektedir. Buna göre evliliğin boşanma veya iptal gibi bir nedenle sona ermesi halinde de eski eşler kanun kapsamından çıkarılacaktır. Nitekim yazar, boşanmış kadınların da bu kanunla korunması gerektiği görüşüne karşı aynı eleştirilerini sürdürmektedir: "Bizce sona eren bir evlilik sonrasında artık boşanmış eşler açısından 4320 sayılı Kanun'un uygulanmasını

gerektirecek bir menfaat kalmamaktadır. Evlilik sona erdikten sonra meydana gelen şiddete karşı eşlerin başka kanuni imkanları kullanmaları gerekmektedir. Bu konudaki tereddütleri ortadan kaldırmak amacıyla 5636 sayılı Kanun ile 4320 sayılı Kanun'a bazı eklemeler yapılmıştır. 5636 sayılı Kanun 'mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden (burada aile bireyleri ifadesi yerine eş ifadesinin kullanılması yerinde olurdu)' bahsederek, mevhumun muhalifinden, boşanma durumunda, 4320 sayılı Kanun'un uygulanmayacağını belirtmektedir" (Erdem, 2007, s. 52).

Özetle, Medeni Kanun kapsamında aile sayılmayan ilişkilerin 4320 sayılı Kanun kapsamında korunmayacağı ve boşanma halinde yasanın uygulanmasını gerektirecek yarar kalmadığı, tarafların başka yasal olanakları kullanabilecekleri ve kanundaki değişikliğin içermediği ilişkilerin bu kapsama sokulamayacağı görüşü, 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin mevhum-u muhalifi sorgulanarak kuvvetlendirilmektedir. Ne var ki bu sonucun pratikte sorunlar yaratacağı devamındaki satırlardan anlaşılmaktadır. Örneğin, "Aralarında resmi nikah olmamakla birlikte tarafların ortak çocukları şüphesiz Kanun'un korumasından yararlanırlar"

(Erdem, 2007, s. 51). Bu, aynı çatı altında yaşayan, aynı sofrayı, aynı yatağı paylaşan kişilerin çocuklarının, onların uygulayabileceği şiddete karşı korunacağı, ancak çocuğun annesinin korunmayacağı anlamına gelir. Bu sonucu adil ve hakkaniyete uygun bulmak olası değildir. Öte yandan annesine uygulanan şiddetin çocukta da tahribat yaratacağı, ona da uygulanmış sayılacağı uzmanlarca dile getirilmektedir.

Boşanmış olan veya resmi nikâh olmaksızın bir erkekle birlikte yaşayan kadınların, eşleri tarafından şiddete maruz bırakılmaları halinde 4320 sayılı Kanun'daki önlemlerden yararlanamayacaklarına ilişkin diğer bir görüş ise şöyle savunulmaktadır: “Serbest birleşmeler hukuki bir kavram olmaktan öte yalnızca toplumsal açıdan önem taşıyan sosyolojik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Serbest birleşmelerdeki tarafların da bu kanun kapsamında korunacağını kabul edilmesi, hukuk düzenince tanınmayan ve taraflarına hiçbir hak bahşetmeyen bu ilişkinin, 4320 sayılı Kanun aracılığıyla dolaylı olarak hukukça tanınması gibi istenmeyen bir sonucu ortaya çıkaracaktır” (Kahveci, 2007, s. 282).

Bu yazarın, çocukların aile içi şiddetten korunması hususundaki yaklaşımı ise şu şekildedir: “5636 sayılı Kanun’la yapılan

değişiklikten sonra, serbest birleşmelerden doğmuş, fakat baba ile soy bağı kurulmamış olan ve bu kanunun 1. maddesi anlamında aynı çatı altında yaşayan çocukların korunması ilkesinden hareketle bu Kanun kapsamında korunmalıdır” (Kahveci, 2007, s. 283). Yazara göre bu yorum, serbest birleşmelerin hukuken korunduğu anlamına gelmeyecektir, çünkü önemli olan husus çocuğun korunmasıdır. Ancak anneyi korumadan çocuğu korumanın mümkün olmayacağı göz ardı edilmemelidir.

Yukarıda irdelenenlere koşut olarak, koruma kararının resmi evlilikle sınırlı tutulması gerektiği görüşü ayrıca şu başlıklarda toplanabilir:

A. Boşanma halinde kanunun uygulanmasını gerektirecek menfaat kalmamıştır.

Burada kanunca korunan menfaatten ne anlaşıldığı önemlidir. 4320 sayılı Kanun, sözüyle evlilik dışı ilişkileri koruma kapsamına almamıştır. Ancak bunu yasaklayan bir düzenleme de içermemektedir. Aksine 5636 sayılı Kanun’la yapılan değişikliğin 1. maddesinin gerekçesine bakıldığında, kanun koyucu çok açık biçimde, “boşanma veya ayrılık nedeniyle ayrı konutlarda bulunan bireyler de aile içi şiddete maruz kalabildiklerinden” dediğine göre, kanun boşanma halini de içermektedir.

Çünkü gerekçedeki bir sonraki tümcede, boşanma davası açılması durumlarında dahi koşulların gerçekleşmesi halinde, 4320 sayılı Kanun'dan faydalanabileceğinin belirtilmesi de, boşanma haliyle bu davanın açılmış olması halinin bilinçli olarak ayrı tutulduğunu göstermektedir. Öte yandan kanun, kadın örgütlerinin yoğun çabaları sonucunda nihai amaç olarak kadına karşı şiddeti önlemek amacıyla çıkarılmıştır. Hukuki menfaat de bu nihai amaç doğrultusunda değerlendirildiğinde yasanın, benzer ilişkiler nedeniyle ezilen, şiddete uğrayan daha çok sayıda kadını kapsamına almasında hukuki ve toplumsal yarar olduğu ortadadır.

B. Boşanmış olan eşler başka yasal olanakları kullanabilirler.

Boşanma halinde ve yakın ilişkilerde, bu ilişki kapsamında şiddete uğrayan kadının başka yasal olanaklar kullanabileceği savı ise bu kişiler arasındaki ilişkinin, sokaktaki herhangi iki kişinin ilişkisinden farklı olduğu, kusurlu kişinin gerçekleştirdiği takip, taciz ve ızvarda kendisine bir hak gördüğü, toplumun da buna seyirci kalmayı yeğleyebildiği görülmekle pratikte yetersizdir. Örneğin ayrılmak istediği sevgilisi tarafından makamında tokatlandığı için önce ceza mahkemesine başvuran üst düzey kamu görevi olan kadın, faile sonuç olarak 300 YTL ceza verilmesi üzerine uğradığı düş kırıklığını

şu tümceyle ifade etmiştir: “Bu adam üç yüz lira vermeyi göze alır ve ayda bir makamıma gelip beni yine tokatlar.”

C. Serbest birleşmelerdeki tarafların bu kanun kapsamında korunacağı kabul edilmesi, hukuk düzenince tanınmayan bu ilişkinin dolaylı olarak hukukça tanınması gibi istenmeyen bir sonucu ortaya çıkarır.

Hukuk düzenince tanınmayan bir ilişkinin korunma kapsamına alınamayacağı savı mutlak bir gerçeklik değildir. Çünkü hukuk sistemimizde zaten, resmi nikah olmasa da karı koca gibi birlikte yaşayanların, diğer koşullar uygunsuzsa haksız fiil halinde destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanacağı öteden beri kabul edilmektedir. Öte yandan nişanlanma, hukukça tanınmış ve Türk Medeni Kanunu'nun 118. vd. maddelerinde düzenlenmiş evlenme vaadiyle yapılan bir sözleşmedir. Öyleyse, nişanlılık döneminde yakın yaşam arkadaşlığı şeklinde ilişki yaşayan bir kadın, bu ilişkiyi sonlandırmak istemesi üzerine şiddete uğraması halinde koruma kapsamı dışında tutulmamalıdır.

Boşanmış olan veya resmi nikâh olmaksızın bir erkekle birlikte yaşayan kadınların, kanundaki koruma önlemlerinden yararlandırılmasının, imam nikâhlı birliktelikleri artıracığı ya da Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın olduğu üzere,

birlikte yaşamayı teşvik edeceği yolundaki endişe ise, bu düzenleme ilişkinin başlangıcını değil, sonucunu etkileyeceği için yerinde değildir. Çünkü bu yolda verilecek olan tedbir, zaten var olan, yaşanan birliktelikler için söz konusudur ve nikâhsız birliktelikleri teşvik etmek bir yana, tam tersine bu birliktelikten kurtulmak isteyen kadına, ilişkiden kurtulma çabasında katkı sağlayacaktır. Aslında bu karara en çok gereksinme duyan toplum kesimi onlardır ve hiçbir kadın, “4320 sayılı Kanun var, evlenmesem de olur, başıma bir şey geldiğinde bu yasa beni korur.” diyerek nikâhsız bir ilişki yaşamak istemeyecektir.

6.4 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Aile Kavramı ve Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Yakın Yaşam Arkadaşlığı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yakın yaşam arkadaşlığı sürdüren veya resmen evliyken boşanmış olan, yani resmi evlilik dışı birlikteliklerdeki şiddet mağdurlarını kararlarında aile olarak kabul etmesine karşın, ailenin öncelikle, eşler ve çocuklardan oluştuğunu vurgulamaktadır. Mahkeme kararlarına göre aile kavramı, dede ile torun gibi ailede önemli rol oynayan yakın hısımlar arasındaki ilişkileri de kapsamaktadır. Buna karşın öğretide, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. maddesinin 1. fıkrası

anlamında aile, geniş anlaşılmaktadır. Buna göre aile, ana-baba ve meşru veya gayrimeşru olan çocukları ile olan ilişkileri içermektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, evli olmayan anne ile çocuğun arasındaki ilişkiyi de 8/1 anlamında aile yaşamı olarak kabul etmiş, 8/1’in koruma alanına doğal ailenin girdiği sonucuna varmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *de facto* sıkı kişisel ilişkileri olan kişilerin de bu maddeden yararlanabileceğini ifade etmekteyse de bu karardan evliliğe dayanmayan aile yaşamının genel olarak hukuki açıdan evliliğe dayanan aile yaşamıyla eş tutulması gerektiği gibi bir sonuç çıkarılamaz” (Kahveci, 2007, s. 282) görüşü savunulmuştur.

Oysa yukarıdaki yorumunun tersine, sıkı kişisel ilişkiden kasıt, tam da resmi nikâh olmaksızın birlikte yaşamak, yani yakın yaşam arkadaşlığıdır. Nitekim Mahkeme, 1984 yılında sonuçlandırdığı bir dizi kararında, aile yaşamını eşler arasındaki ilişkinin içeriğine ve sürekliliğine dayandırmıştır: “...Biçimsel koşulları henüz gerçekleşmeyen evliliklerin 8. maddenin sağladığı güvenceden yoksun bırakılmayacağı...” belirtilirken, başvuruçuların aile oluşturma koşulları değerlendirilmiştir (Dinç, 2006, s. 22). Açıkçası Mahkemeye göre evliliğin biçimsel koşulları değil, eylemsel olarak aile olup olmamak önemlidir.

Mahkemenin bir başka kararında ise, devletin, bir kişinin fiziksel şahsiyetinin korunması konusunda pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinin 8. maddenin ihlali olduğu (Akın, 2007, s. 98) belirtilmiştir.

Bu karar tartışmamıza uyarlanırsa, yakın yaşam arkadaşlığından kaynaklanan bir nedenle şiddete uğranılması halinde, genel hükümlerin şiddeti durdurmaya yetmediği durumda, başka önlemlerin alınması gerekecektir. Örneğin, kadın boşanma ya da yakın yaşam arkadaşlığından kaynaklanan nedenle şiddete uğramışsa, 4320 sayılı Kanun'un uygulanması artık devletin yükümlülüğüne girmektedir.

Aynı sonuca Anayasa'nın 90. maddesinde ve usul yasalarımızda yapılan değişikliklerden sonra da varmak zorunludur. Çünkü, "2004 yılında yapılan Anayasa değişikliği sonrası, genel yetkili mahkemeler verdikleri kararlarda yalnızca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin hükümlerini değil, aynı zamanda Sözleşme hükümlerinin yorumu niteliğindeki AİHM kararlarını da göz önünde bulundurmak zorundadır. Özellikle, Türkiye'nin 2002 ve 2003 yıllarında CMK ve HMUK'da yaptığı değişikliklerle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin belirlediği ihlal kararlarının ceza, hukuk ve

idari yargılama usulünde yeniden yargılama sebebi olarak kabul edilmesi, AİHM içtihatlarına iç hukukta normatif bir değer kazandırmıştır" (Başlar, 2008, s. 6).

Öyleyse Türkiye, uygar uluslar ailesinin üyesi olarak, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni (CEDAW) 1985'te kabul ettiğine göre, ulusal mahkemeleri de artık sözleşmenin daha birinci maddesinin "medeni durumlarına bakılmaksızın tüm kadınların" dediğini dikkate almalıdır. Aynı biçimde Anayasa'nın 90. maddesi ve usul kanunlarındaki değişiklikler doğrultusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince *de facto*, yani sıkı kişisel ilişki yaşayanların mahkemece aile sayıldığını dikkate alınmak zorundadır. Yoksa AİHM'nin önüne bir uyumsuzluk getirildiğinde, sözleşmenin ihlal edildiği kararının verilmesi işten değildir.

Karşılaştırmalı hukuk açısından bakıldığında da durum farklı değildir. Kuşkusuz asıl olan yasal evliliklerdir. Ancak kadına yönelik şiddet söz konusu ise ve bu durum eş gibi yaşamaktan kaynaklanıyor ise uygar ülkelerin, kadına "Resmi nikâhın yoksa ben bu şiddete dolaylı da olsa göz yumarım." demeleri söz konusu değildir. Örneğin, New York aile mahkemelerine ilişkin aşağıdaki saptamalar da bu yoldadır: "Anayasa

anlamında aile resmi evlilikleri içerir. Bu nedenle yetkili memur olamayan kişi önünde yapılmayan törenler veya birlikte yaşamalar kanun koyucu açısından yok evliliklerdir. New York aile mahkemeleri de toplum politikası olarak bu birleşmelere sıcak bakmamakla birlikte, bu tür birlikteliklerde çocuk varsa evliliğe ilişkin kanunları uygulamaktadır. Bizde bu tür birleşmelerden doğan çocukların nesebi, idari veya yasal yollarla giderilmektedir (M.K.md.282 vd.). Ancak bu tür birleşmeler için de bir düzenleme yapılmalıdır. Nitekim Almanya’da birlikte yaşayanlar için yaşam ortaklığı yasası çıkarılmıştır. Yaşam ortaklığı davalarını görmekle de aile mahkemeleri yetkili kılınmıştır. Burada hakimin, yaptığı yargılama sonucu yaşam ortaklığının feshiyle, bunun sonucu olarak da yardım ve destek yükümlülüğü, nafaka, müşterek konut ve ev eşyası gibi sonuçları hüküm altına alacağı belirtilmiştir” (Sirmen ve diğerleri, 2000, s. 103).

Görüldüğü üzere çağdaş dünyada fiili nedenlerle kabul edilen birlikte yaşama olgusu, hızla hukuksal çerçeve içine alınmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, temelindeki lâik niteliği gereği şeriat hukukunun uzantısı olan imam

nikâhli evliliklere soğuk yaklaşmakla birlikte, bu toplumsal olguyu da görmezden gelmemektedir. Nitekim bu tür birlikteliklerden doğan çocukların tanınması, haksız fiil sonucu ölüm hallerinde sağ kalan resmi nikahsız eşe destekten yoksun kalma tazminatı ödenmesi, bu kaçınılmazlığın sonuçlarıdır. Görmezden gelme ya da yok sayma, hukuken olanaklı gibi görülse de toplumsal ve bireysel bedellerinin ağır olduğu ortadadır.

6.5 Hakimin Etik Sorumluluğu Açısından Bir Deneme

Boşanmış ya da yakın yaşam arkadaşlığı yaşayan kadınların kanunca korunmasına karşı çıkılmasının temel nedeni, uyarca bir arada yaşama olanağını tehdit eden aile içi şiddetin, salt medeni hukuk kapsamında, yani normatif yaklaşımla çözülebilecek bir olgu olarak görülmesidir. Oysa kanun koyucu, 4320 sayılı Kanun’da hukuki ve cezai, hatta idari boyutları olan karma bir düzenleme yapmıştır. Öyleyse toplumsal şiddetin önemli bir bölümünü oluşturan kadına karşı şiddetin önlenmesinde, çıkarılış amacına uygun olarak kanundan azami ölçüde yararlanma olanağının olup olmadığı, konunun hukuki niteliği yanında etik ve felsefi açıdan da ele alınarak tartışılmalıdır.

Örneğin, 4320 sayılı Kanun'un kısa sürede değişiklik yaşamasına karşın hâlâ birçok açıdan eksiklikleri olduğuna bakıldığında bu, kanun koyucunun bilinçli bir tercihi olabilir mi sorusu akla gelmektedir. Öyle veya değil, etik açıdan bakıldığında, bu eksiklik nasıl doldurulacaktır ya da yargılama sırasında hakim, yargıladığı eylem ile kanun arasındaki bağlantıyı nasıl kurmaktadır? “Yani kriter olarak kanunu mı kullanıyor ve davranışa değer biçiyor? Yoksa, hakim olarak yargılayacağı eylemin değerini -yapıldığı koşullarda diğer yapılabilir olanlara göre özelliğini- kendisi belirledikten sonra mı kanun ile bağlantı kuruyor?” (Kuçuradi, 2006, s. 144). Buna verilecek yanıt, boşanmış ya da yakın yaşam arkadaşlığı yaşayan kadın için koruma önlemleri verilmesi tartışmasına da ışık tutacak niteliktedir.

Bu durumda, her türlü yargılamanın nihai hedefi, haklının haksızdan ayırt edilmesi, adaletin gerçekleştirilmesi ise, belki de doğru yanıt, “Bir hakimin yargıladığı olayı ya da durumu yarattığı ileri sürülen eyleme uygun bir kanun maddesine değer biçmeyip, onu doğru değerlendirebilmesine ve bu değerlendirmesine göre yürürlükteki bir kanuna bağlamasında ya da bağlamamasında saklıdır” (Kuçuradi, 2006, s. 145) Öyleyse hakimin etik sorumluluğu, kararın biçimsel olarak kanunlara uygun olmasıyla

sınırlı değildir. Dahası, “Etik sorumluluğu yaratan tipik soru şudur: Hakim, doğru, yani adil bulmadığı bir hukuk normunu, salt pozitif karakterinden dolayı uygulamalı mıdır?” (Ökçesiz, 2008), diyerek tartışmayı somutlaştırmak olanaklıdır.

Yukarıda tartışılan olaylarda kimi hakimler, kanunda açıkça yazmamasına karşın 4320 sayılı Kanun'daki koruma tedbirlerini boşanmış eşler ve yakın yaşam arkadaşlığı olarak adlandırabileceğimiz resmi evlilik dışı ilişkilerde de uygulamıştır. Yani gereksinim olmasına karşın, kanunun konuyu açıkça düzenlemediğini gören hakim inisiyatif kullanmıştır. Artık burada adalet ile hukuk güvenliği arasında bir çatışma söz konusu değildir. Çünkü kanunda bu konuda bir yasaklama bulunmamaktadır. Yine de bir an için karşı görüşü benimserseniz, yani adalet ile hukuk güvenliği arasında bir çelişki olduğunu varsayarsak, bu çelişki nasıl giderilecektir? Alman Yüksek Mahkemesi'nin bu konudaki formülü şöyledir: “Adalet ile hukuk güvenliği arasındaki çatışma, yasama ve iktidar ile güvenceye alınmış pozitif hukukun, içerik bakımından haksız ve amaca aykırı dahi olsa, öncelik taşımasıyla çözülebilir; meğer ki pozitif kanunun adaletle olan çelişkisi, kanunun yanlış bir hukuk olarak adalet önünde geri adım atmasını gerektirecek derecede katlanılmaz bir ölçüye ulaşmış olsun” (Ökçesiz, 1996, s. 131).

Konumuza gelince, kanun sustuğu için, mevhum-u muhalifinden yola çıkılarak, “boşanmış ya da yakın yaşam arkadaşlığı sürdüren kadınlar, koruma önlemlerinden yararlanamaz.” denmemelidir. Bir yanda hukuk güvenliği, öte yanda azımsanamayacak sayıda bir kadın grubunun özgür ve güvenli yaşama hakkı söz konusu ise seçim, elbette ki Alman Mahkemesi’nin belirttiği üzere, hukuk güvenliğinin adalet önünde geri adım atmasını gerektirecek derecede katlanılmaz bir ölçüye ulaştığının kabulü biçiminde olmalıdır.

Öyleyse Ailenin Korunmasına Dair 14.1.1998 tarihli ve 4320 sayılı Kanun’la, devlet, genel hükümlerden ayrı olarak aile içi şiddetin kaynağında önlenmesi için tavır almıştır. 5636 sayılı Kanun’la 4320 sayılı Kanun’a getirilen yenilikler ise yararlı olmakla birlikte, özellikle resmi nikâhlı olmayan birliktelikleri açıkça kapsamına almadığı için eksiktir. Yine de aile içi şiddetin hukuksal birlikteliklerden öte sosyolojik bir olgu olarak değerlendirilmesi halinde, kanunun sözüyle sıkı sıkıya bağlı olunmadan, madde ve gerekçedeki açıklımlardan yola çıkarak yapılacak amaçsal yorum yoluyla, resmi evlilik dışı birlikteliklerdeki şiddet mağdurlarının da korunma kapsamına alınması olanaklıdır. Türk hakimi hukuki bilgisi ve yorum yeteneği dahilinde kanunu evlilik kalkanından zaten mahrum

olan bu toplum kesimi için de uygulamalıdır. Özellikle gerekçedeki, “boşanma veya ayrılık nedeniyle ayrı konutlarda bulunan bireyler” ifadesi bu yoruma elvermektedir. Çağdaş gelişmeler de bu yoldadır (Karıncı, 2007b, s. 129).

7. Diğer Mevzuat

Yasal düzenlemelerin uygulamaya yansımalarının toplum tarafından benimsenmesi önemli bir sorundur. Kanunlar dünyanın en iyi düzenlemelerini içerse bile uygulanmamaları ya da uygulanamamaları halinde kâğıt üzerine yazılmış dilek ve temennilerden öte bir anlam taşımazlar. Kanunların uygulanması bir toplumun gelişmişlik düzeyi ve gerçekten toplumdaki bir gereksinmeye karşılık olmalarıyla ilgili olduğu gibi büyük ölçüde siyasal iktidarın içtenliği ve kararlılığıyla da doğrudan bağlantılıdır.

Aile içi şiddetin önlenmesi konusundaki yasal düzenlemeler, ülkemizde dünya ölçeğindeki gelişmelerle doğru orantılı olarak hemen hemen aynı zaman dilimi içinde yapılmıştır. Bunda Türkiye Cumhuriyeti’nin, dünya ulusları arasında saygın bir konumda bulunmak arzusunun önemli bir yeri olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca tam olarak toplumsal bir istenç olmamakla birlikte, kadın örgütlerinin ve aydınların bu konudaki çabaları yadsınamaz. Özellikle temel kanunların yenilenmesi sırasında Medeni

Kanun ve Ceza Kanunu'ndaki kadına karşı olumsuz ayrımcılık güden maddeler büyük ölçüde ayıklanmış ve doğrudan aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin olarak çıkarılan, ancak gerekçesinde asıl amacın kadına yönelik şiddeti önlemek olduğu belirtilen ve yukarıda ayrıntıları tartışılan 4320 sayılı Kanun çıkarılmıştır.

Salt siyasi iktidar bağlamında değil, kanun koyucu ve yürütmenin diğer organları açısından bu kararlılığın artarak sürdürülüyor olması umut vericidir. Nitekim, bu amaçla TBMM'de oluşturulan Komisyon tarafından düzenlenen rapor doğrultusunda, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile tüm kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluk alanları belirlenmiştir. 4320 sayılı Kanun'da 5636 sayılı Kanun ile değişikliklere gidilmiştir. 01.03.2008 tarihinde 4320 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonundaki bu çalışmalar sürerken, uygulamacı birimler olarak Adalet ve İçişleri Bakanlıkları da genelgeler yoluyla uygulamacıları aydınlatmışlardır.

7.1 TBMM Araştırma Komisyonu Raporu
11 Ekim 2005 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Töre ve Namus Cinayetleri İle

Kadınlara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak, Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan 853 Sayılı Araştırma Komisyonu, Genel Kurul tarafından iç tüzük gereği verilen üç aylık süreye ek olarak bir aylık daha süre olarak çalışmalarını 11 Şubat 2006'da tamamlamıştır (KSGM, 2006).

Rapor daha çok, kadına yönelik şiddete ilişkin olarak namus cinayetlerine odaklanmakla birlikte, kadın, ahlâk ve namus kavramlarına ilişkin olarak insan öldürmeyi hoş gören ilkel bakışı değiştirme kapsamında çok önemlidir.

Raporda ilgili kanunlar ve uluslararası sözleşmeler taranmış, çocuk ve kadına yönelik şiddet ayrı ayrı ele alınarak, ülkede bu konudaki genel durum irdelenmiş, kadına ve çocuğa yönelik şiddetin neden ve sonuçları yanında çözüm önerilerine de yer verilmiştir.

Çözüm önerilerinde "koruyucu ve önleyici tedbirler" 14 madde halinde yer alırken ilgili hizmet kurumları da belirtilmiştir. Ancak, konunun eğitim ve sağlık boyutu, önemi nedeniyle ayrıca ele alınmış olup sonuçta, kadına yönelik şiddet konusunda, Devlet, Toplum ve Aile ile Birey başlıkları

altında 3 düzeyli strateji belirlenmiştir. Bunlar:

1.1. Devlet

- Sıfır tolerans,
- Ana plan ve programlara cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleşmesi,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitiminin zorunlu hale getirilmesi.

1.2 Toplum ve Aile

- Kültürel değerlerde pozitif yönde değişikliğin gerçekleştirilmesi,
- Diyanet İşleri Başkanlığının, kadının statüsünü yükseltme çalışmalarına daha aktif katılımının sağlanması,
- Toplumsal - kültürel diyalog yoluyla çözümün sağlanması,
- Medya ve eğitim sistemi ile de destek sağlanması.

1.3 Birey

- Kadının güçlendirilmesi,
- Cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi,
- Şiddete uğramış kadına yönelik koruma sağlanması,
- Yoksulluğun önlenmesi, olarak saptanmıştır.

7.2 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi Komisyon Raporu'nun TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmesinden sonra, "Çocuk

ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık Genelgesi 4 Temmuz 2006 tarihinde 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu genelge ile şiddete sıfır tolerans yaklaşımıyla ulusal bir kampanya başlatılmıştır.

Genelge'nin amacı şöyle dile getirilmiştir: "Kadın ve çocuklara yönelik şiddet insanlığın gündemindeki yerini korumaktadır. Bu tür şiddetin en acımasız biçimi kamuoyunda "töre cinayeti" olarak tanımlanan kadına yönelik öldürme olaylarıdır. Kadın ve çocuklara yönelik şiddetin ülkemizde de devam ediyor olması yeni ve acil önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır."

Genelgede, TBMM'nin 28.6.2005 tarih ve 853 sayılı Kararı ile kurulan Araştırma Komisyonu'nun çalışmaları sonucunda belirlenen öneriler doğrultusunda, uygulamadan sorumlu kuruluşlar ekli listeler halinde belirtilmektedir. Bu önerilerle ilgili olarak başlatılacak çalışmalarda koordinasyon görevi, çocuğa yönelik şiddet konusunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne, kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri konusunda ise Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Sorumlu kuruluşlar ve bu kuruluşlarla işbirliği içerisinde hareket etmesi gereken kurumlar genelgede ayrı ayrı belirtilmiş olup koordinatör olarak belirlenen genel müdürlüklerle işbirliği içerisinde çalışmaların derhal başlatılacağı vurgulanmıştır.

Sorumlu kurumlar tarafından görev alanına giren konularda hazırlanan ayrıntılı faaliyet raporları, üçer aylık dönemlerle, ilgili koordinatör kuruma gönderilmektedir. Genelgenin B Bölümünde, Kadına Yönelik Şiddet Konusundaki Çözüm Önerilerinin Yaşama Geçirilmesinde Koordineli Çalışması Gereken Kurumlar başlığı altında öneriler ile sorumlu kurum ve işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar ‘Hizmet Kurumları’ ve ‘Eğitim’ başlıkları olarak genelgede belirtilmiştir.

7.3 Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı Genelgeleri

7.3.1 Adalet Bakanlığının 2006/35 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un Uygulanması Genelgesi

1.1.2006 tarihinde yayınlanmıştır. Genelgede özet olarak:

“1. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasındaki eşitliğe dayandığına ilişkin Anayasa ve Türk Ceza Kanunu’nun

ilgili hükümleri de göz önünde bulundurularak, Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında, Cumhuriyet savcıları tarafından aile içi şiddete maruz kalındığının öğrenilmesi hâlinde, bu kanunda herhangi bir şikâyet de gerekmediğinden derhal soruşturmaya geçilmesi, ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesi hakimine bildirimde bulunulması,

2. Mahkeme tarafından tedbirleri içeren koruma kararının verilmesi durumunda, kararın kanunun amacına uygun olarak infazının sağlanabilmesi için kolluk birimleriyle sıkı işbirliği kurulması,

3. Mahkemece verilen koruma kararına uymayanlar hakkında kanunî işlemlerin yerine getirilmesi,” gerekleri vurgulanmıştır.

Sonuç olarak genelgede, soruşturma için şikâyet gerekmediği ve derhal işlem yapılması gerekliliği üzerinde durulmaktadır. İçişleri Bakanlığının Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un Uygulanmasına Yönelik 2005 / 123 (EGM 2005/94) Genelgesi, 2.12.2005 tarihinde yayınlanmıştır. Genelgede çok açık biçimde, geleneksel bakış açısının değiştirilmesi ve mağdur odaklı bir yaklaşım sergilenmesi gerektiği belirtilmektedir. Şöyle ki, “Aile içi şiddete, istismara ve suça yönelmeye maruz kaldığından dolayı kolluk

kuvvetlerine başvuran ve şikayette bulunanlar, gereği için adli makamlara intikal ettirilmektedir. Ancak mağdurların şikayetlerinin “aileyi korumak” adına dikkate alınmadığı gibi, sığınmaevinde kalanların adreslerinin de eşlerine ve yakınlarına verildiği görülmektedir. İyi niyet uğruna yapılan bu davranışlar sonucu, şiddet uygulayan kişiler cezalandırılmamakta, bu şekilde şiddet mağdurları bir kez daha mağdur edilmekte, ayrıca ilgili kanunlarda öngörülen tedbirler alınmadığı veya alınmadığı için de istismar ya da suça yönelme devam etmektedir” denmektedir.

Genelge, ilerideki bölümlerinde kanundaki değişikliğe paralel olarak koruma kararına uygun davranılıp davranılmadığının, koruma kararında öngörülen süre içinde mağdurun ikamet yerinin polis merkezi aracılığıyla izlenerek tutanağa bağlanacağı ve tedbir süresinin dolmasının ardından, Cumhuriyet başsavcılığına bilgi verileceği hususlarını düzenlemektedir.

Koruma kararında belirtilen süre içinde öngörülen tedbirlere uyulmadığının tespit edilmesi halinde, ihlalin devamı kolluk kuvvetince alınacak tedbirlerle engellenecek ve mağdurun şikayetine gerek duyulmadan

re’sen soruşturma yapıp evrak, en kısa zamanda Cumhuriyet başsavcılığına intikal ettirilecektir. Eğer fiil başka bir suç oluşturuyorsa bu durum da soruşturma evrakında ayrıca belirtilecektir.

7.3.2 Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonuna Yönelik İçişleri Bakanlığı Genelgesi 2007/8 (EGM 2007/6)

4.7.2006 tarih ve 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi doğrultusunda çıkarılmıştır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin alınacak önlemler genelgede şöyle belirtilmiştir:

Çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için alınacak tedbirlerle ilgili olarak Başbakanlık tarafından çıkartılan 2006/17 sayılı Genelge 4.7.2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bahse konu genelge ile tespit edilen görev ve sorumlulukların etkin ve süratli bir şekilde koordine edilerek hayata geçirilmesi gerekmektedir. 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi doğrultusunda, çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi kapsamında;

1. Kolluk birimlerine müracaat eden veya kolluk tarafından tespit edilen şiddet mağduru kadın ve çocukların, yaşadıkları travmaya bağlı olarak içinde buldukları ruhsal durum göz önünde bulundurularak bu kişilerin ilk müracaatlarında her türlü işlem, imkanlar ölçüsünde bayan personelin de katılımıyla, insani yaklaşım içerisinde ve ivedilikle yerine getirilecektir.

2. Şiddet mağdurları ile ilgili kolluk birimlerine intikal eden ihbar ya da müracaatlara ilişkin yapılması gereken adli işlemler Cumhuriyet savcılarını bilgilendirilmek suretiyle, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve bu kanunun uygulanmasına dair ilgi (a) İçişleri Bakanlığı Genelgesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde yerine getirilecektir.

3. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin (a) bendine göre belediyelerin kadın ve çocuklar için sığınmaevleri açmaları gerekmektedir. Bu bağlamda; öncelikle SHÇEK'e bağlı kadın sığınmaevi bulunmayan yerlerde 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince ve 08.05.2001 tarih ve 24396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu

Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği hükümlerine göre, belediyeler tarafından 24 saat esasına göre görevli bulundurulacak şekilde ve genel kolluk tedbirleri dışında, özel güvenlik hizmetlerinden faydalanılmak suretiyle gerekli güvenlik tedbirlerinin alındığı, kadın ve çocuk sığınmaevlerinin açılması ivedilikle sağlanacaktır.

4. Özellikle kadınlara yönelik şiddetin sonucu olarak ortaya çıkan töre ve namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik olarak, illerde valilerin veya görevlendireceği vali yardımcısının, ilçelerde kaymakamların başkanlığında kolluk kuvvetleri, mahalli idareler, sosyal hizmet birimleri, meslek kuruluşları, sağlık müdürlükleri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile gerekli görülmesi halinde diğer kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile komiteler oluşturularak, tespit edilen çözümlerin işbirliği içerisinde hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Bu komitelerin sekreteryaya hizmetleri İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, ilçelerde ise sosyal hizmet yürüten birim tarafından yerine getirilecektir.

7.4 Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanması Hakkında Yönetmelik (Resmi Gazete, 1.3.2008)

Aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla şiddet uygulayan aile bireyleri hakkında alınacak tedbirleri ve bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılan yönetmelik, kanunun boşlukta bıraktığı birçok alandaki düzenlemeleriyle uygulamalara ışık tutmuştur.

Örneğin, 4320 sayılı Kanun'a 5236 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sırasında eklenen, "Muayene ve tedavi tedbiri, Yönetmelik'in 13. maddesinde, hakim tarafından aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması için, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavisinin sağlanması amacıyla hükmedilen tedbiri ifade eder" biçiminde gösterilmiştir.

İkinci fıkrada "Hakim, muayene ve tedavinin sağlanması için şiddet uygulayan kişilerin illerde il sağlık müdürlüğüne, ilçelerde sağlık grup başkanlığına başvurmasını kararında belirtir. Bu kişiler il sağlık müdürlükleri ruh sağlığı şubelerince veya sağlık grup başkanlıklarınca resmî veya kendi istekleri üzerine

özel sağlık kurumlarına sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu il sağlık müdürlüğü veya sağlık grup başkanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir" denilerek, uygulamanın ne şekilde yapılacağı açıklanmıştır.

Kararın uygulanmasının ne şekilde olacağı, 15. maddede ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre, Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını genel kolluk kuvvetleri marifeti ile izler. tedbir kararı, içeriğine göre tarafların bulunduğu yerin bağlı olduğu kolluk kuvvetine işlem yapılmak üzere ivedilikle gönderilir. Cumhuriyet savcılığınca gerektiğinde koruma kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine olanak tanınır.

Kolluğun izleme görevi, koruma kararının verildiği tarihte başlar. Kolluk kuvveti, koruma kararının içeriğine göre ilgililere bildirimde bulunur. Bu bildirim tutanak altına alınır ve karar süresince tedbirlerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilir.

Bu kontrol lehine koruma kararı verilen kişinin:

a. Bulduğu konutun haftada bir kez ziyaret edilmesini,

- b. Birinci derece yakınları ile iletişim kurulmasını,
- c. Komşularının bilgisine başvurulmasını,
- d. Oturulan yerin muhtarından bilgi alınmasını,
- e. Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılmasını içerir.

Yukarıda belirtilen veya başka şekilde gerçekleştirilen kontrol işlemleri sonucunda kişinin, aleyhine verilen koruma kararına uymadığının tespit edilmesi halinde bu husus tutanağa bağlanır.

Bu tutanağa istinaden genel kolluk kuvvetleri tarafından re'sen soruşturma yapılarak evrak en kısa zamanda Cumhuriyet başsavcılığına intikal ettirilir.

Özetle, bu ve benzeri düzenlemelerin kanunun uygulanmasını, amaca uygun biçimde kolaylaştırmaya yönelik olduğu görülmektedir.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Uluslararası Düzenlemeler

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ BÖLÜM 2

2

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Uluslararası Düzenlemeler

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ BÖLÜM 2

2

- Birleşmiş Milletler Belgeleri
- Avrupa Konseyi Belgeleri
- Uluslararası Düzenlemelerin İç Hukuka Etkisi

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Uluslararası Düzenlemeler

1. Birleşmiş Milletler Belgeleri

Fransız İhtilali ile doruk noktasına ulaşan ve büyük ölçüde Aydınlanma Çağı filozoflarının eseri olan eşitlik ideali, iki büyük dünya savaşının ardından Birleşmiş Milletler belgelerinde somutlaşmıştır. Renk, dil, ırk, sınıf ayrımının yanında, eşitlik arayışının en önemli sonuçlarından biri, cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesiydi. Birleşmiş Milletler bünyesinde 1946 yılında kurulan Kadının Statüsü Komisyonu, kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi, 1952'de, Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi 1957'de, Evlilikte Rıza ve Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kayıt Altına Alınması Konusundaki Sözleşme ise 1962'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) 1979'daki kabulü, Komisyon'un çalışmalarının en önemli sonucunu oluşturmuştur. Ancak CEDAW, 1979'da "şiddet" konusuna yer vermeden yürürlüğe

girmişti. Ardından CEDAW Komitesi, 19 maddelik Genel Tavsiye Kararı ile kadına karşı şiddeti ayrımcılıkla ilişkilendirip devletleri şiddeti önlemekle sorumlu tutmuştur. Hükümetler CEDAW Resmi Raporları'nda şiddet konusuna yer vermekle yükümlü kılınmıştır.

Dünya ölçeğinde kadına karşı ayrımcılığın önlenmesinde yol gösterici olan bu sözleşme, Türkiye açısından 1985 yılından beri iç hukukun parçasıdır.

Sözleşme, taraf devletlere kadınlara karşı ayrımcının, tüm uygun yollardan yararlanarak gecikmeksizin ortadan kaldırılması görevini verir. Sözleşmenin uygulanmasını güçlendirmek için Sözleşme Komitesi'ne şikayet hakkını sağlayan ve ilgili ülkenin rızasıyla inceleme yetkisini veren ihtiyari protokol 1999 yılında kabul edilmiştir.

Birleşmiş Milletlerin kuruluş felsefesine uygun olarak, kadına karşı binlerce yıldır süregelen haksızlık, başlangıçta ayrımcılık

ve eşitlik temelinde görülürken, süreç içinde bunun en önemli ayağının kadına yönelik şiddet olduğu fark edilmiş ve Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı (1975-1985) boyunca, kadın hareketinin çabaları sonucu, konu gündeme taşınmıştır.

İlk kez 1980 yılında Kopenhag'da yapılan İkinci Dünya Kadın Konferansı'nda aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin bir ilke kararı kabul edilmiş, bu konferansta şiddet daha çok sağlık sorunu olarak algılanmıştır. Aile içinde çoklukla kadına, çocuklara ve diğer güçsüz bireylere yönelik olan şiddetin, nihayet kadın ile erkek arasındaki adil olmayan güç ilişkisinin sonucu olduğu vurgulanmış ve bu, 1993'te Viyana İnsan Hakları Bildirgesi'nde yer almıştır. Konferansın en önemli sonucu 1994 yılında İnsan Hakları Komisyonu'nca kadına yönelik şiddetin sebep ve sonuçlarını araştırmak üzere özel raportör atanmasıdır. 1995 yılında Pekin'de 189 ülkenin katılımıyla düzenlenen Dördüncü Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda tüm bu gelişmeler değerlendirilmiş ve kadına yönelik şiddetin, hem kadınların insan hakları ihlali olduğu hem de kadınların insan haklarından yararlanmalarının önünde çok büyük bir engel oluşturduğu benimsenmiştir. Bu konferansın önemi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi

için devletlerin sorumluluk alması gerektiğinin vurgulanmasıdır (Uygur, 2007, s. 2). Erkek ve kadın eşitliğinin kanunlar önünde ve uygulamada yaşama geçirilmesini amaçlayan, ayrımcılıktan kadına karşı şiddetin önlenmesine ve şiddetin aile içindeki şeklinin ortadan kaldırılmasına ulaşan bu süreç, günümüzde aile içi şiddetin resmi evlilikle sınırlı olarak algılanmaması gereğine ulaşan bir çizgiye varmıştır. Nitekim CEDAW'ın birinci maddesinin ilk tümcesi, "İş bu sözleşmeye göre, kadınlara karşı ayırım deyimi, medeni durumlarına bakılmaksızın" ifadesiyle başlamaktadır. Bu ifade, kadının erkekle eşit kılınmasını amaçlayan sözleşmenin bütününe, kadınların evli, bekar ya da yakın yaşam arkadaşlığı ilişkisi içinde olmalarının, sözleşmenin sağladığı koruma ve haklardan yararlanmalarında etkisinin olmayacağı; yani sözleşmenin bu bakış açısıyla yorumlanacağı, kadınların kendi içinde ayrıma tutulmalarını istemediği şeklinde anlaşılmalıdır.

Sonuç olarak, geleneksel medeni ve siyasi haklar yaklaşımının, kadınları en çok tehdit eden hak ihlallerine uzun süre duyarsız kaldığı, kadınların bütün dünyada en fazla ezildikleri alan olan ev ve aile ortamlarında vuku bulan ihlalleri "mahremiyet hakkı" adına çok defa kapsam dışında tuttuğu bir gerçektir (Acar, 1998, s. 23-31). Öyleyse

kadına yönelik şiddetin, ayrımcılığın önünde en büyük engel ve bir insan hakkı ihlali olduğunun kabulü önemli bir kazanım olduğu gibi, devletlerin bu alanda sorumlu tutulması, hatta uluslararası denetim mekanizmalarının oluşturulması, tarihin derinliklerinden beri süregelen bu haksızlığın giderilmesi yolunda son yıllarda gerçekleşen önemli adımlardır. Bu adımlar Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği belgeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Kadınların İnsan Hakları Bildirisi olarak da tanımlanan BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (Convention for the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women), kısa adıyla CEDAW, 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiş, Türkiye tarafından usulüne uygun şekilde onaylanmış ve 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe konmuştur.

CEDAW öncesi araçlar ya insan haklarının cinsiyet farkı gözetmeksizin herkes için gerçekleştirilmesini öngören genel ve soyut metinler ya da yalnızca kadınlar için özellikle sorunlu olduğu düşünülen belirli konulardaki bazı hakları korumayı amaçlayan (Örneğin siyasal haklar, evli kadınların hakları) dar kapsamlı metinlerdir. CEDAW ise sorunun çok boyutlu doğasının

gerektirdiği bütüncül yaklaşımı yansıtan ve bu niteliği ile diğer bütün uluslararası insan hakları sözleşmelerinden önemli farklılıklar gösteren, insan haklarının ilerlemeci (progressive) niteliği gereği daha gelişmiş ve çağdaş kavramlarla hareket eden bir metindir.

CEDAW'ın ayırıcı özelliği, başka metinlerde genel olarak insana garanti edilen hakların burada özellikle kadın için altının çiziliyor olmasıdır. Sözleşme kapsamında kadınların haklarının en çok tartışma konusu edildiği ve en fazla ihlalinin söz konusu olduğu alanlar net şekilde belirlenmekte (siyaset, evlilik, aile, eğitim, sağlık, medya, kırsal, alan vb.), buralardaki hakların ne olduğu konusuna açıklık getirilmektedir. Bu niteliği ile metne kadınlar için bir haklar bildirgesi, devletler için de bir yükümlülükler manzumesi olarak bakılmaktadır (Acar, 1998, s. 26).

Sözleşme metninde doğrudan kadına uygulanan aile içi şiddetten söz edilmektedir. Ancak Sözleşme tam anlamıyla kadına uygulanan şiddetin temelleri olan güç ilişkisini ve ataerkil yapıyı ortadan kaldırmayı hedeflediği için kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesinde yol göstericidir. Sözleşme başlangıçta, uluslararası sözleşmelerin, erkeklerle kadınlar arasındaki

hak eşitliği, ayrımcılık yasağı ve taraf devletlerin erkeklerle kadınların tüm haklardan eşit yararlanmalarını sağlama yükümlülüğünün olduğunu vurgulamış ve “kadınlara karşı ayırım” kavramını tanımlamıştır. Buna göre her türlü ayrımcılığın önlenmesi amacıyla, kadın erkek eşitliğinin sağlanması hedefine ulaşıncaya kadar taraf devletlere bu yolda kararlı eşitlik politikaları izlemelerini önermiştir.

Birinci maddede kadınlara yönelik ayrımcılık, “siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir” şeklinde tanımlamıştır.

Sözleşme’de, fiili eşitliği sağlamaya yönelik olarak devletlere, başta anayasalar olmak üzere, eşitliğe aykırı tüm yasaların değiştirilmesi, eşitliğin yaptırımcı uygulamalarla sağlanması ve cinslerin birbirine üstünlüğü üzerine kurulmuş tüm gelenek, görenek, örf ve adetin ortadan kaldırılması görevi verilmektedir. İkinci madde, yasal hakların

kullanılabilmesine olanak verecek olan fırsat eşitliği ve özel önlemlerin (olumlu ayrımcılık) alınmasını gerektiren fırsat önceliği politikalarının da uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre devletler, başta anayasalarında olmak üzere ulusal mevzuatlarında kadınlarla erkeklerin eşitliği ilkesine yer vermeli ve uygulamada bu eşitliği gerçekleştirmeyi, ayrımcılığı yasaklayan yaptırım dahil her türlü önlemleri almayı; yetkili ulusal mahkemeler ve öteki kamu kuruluşları eliyle ayrımcılığa karşı kadınların etkin korunmasını sağlamayı, ayrımcılık uygulamalarından kaçınmayı ve resmi makam ve kuruluşların bu yükümlülüğe uygun davranmasını sağlamayı; ayrımcılık gözetilen yürürlükteki yasa, töre, düzenleme ya da uygulamaları değiştirmeyi ve tüm uygun önlemleri almayı; ayrımcılık yapan tüm ulusal ceza hükümlerini kaldırmayı üstlenmektedir.

3’üncü maddesinde kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak için yasal düzenleme dahil bütün uygun önlemlerin taraf devletlerce alınacağına işaret edilmektedir.

Sözleşme’nin 4’üncü maddesi ise, erkeklerle kadınlar arasındaki eşitliği gerçekten sağlamak amacıyla taraf devletlerin geçici ve özel önlemler benimsemesini ayrımcılık saymamaktadır. Fırsat ve davranış eşitliği

amaçlarına ulaşıldıktan sonra bu önlemlere son verilecektir. Örneğin, analığı korumak amacıyla alınan özel önlemler ayrımcılık sayılamayacaktır.

5'inci madde devletleri, her iki cinsten birinin aşağılığı ya da üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranışlarını değiştirmek için her türlü sosyal, kültürel ve yasal önlemleri alma yükümlülüğü altına sokmuştur.

Devletlerin gerekli önlemleri alacakları alanlar şu şekilde sıralanabilir:

Kadın ticaretinin ve fahişeliğinin önlenmesi 6. maddede, siyasal ve kamusal alanda kadınlara karşı ayrımcılığın kaldırılması 7. maddede, kadınlara, hiçbir ayırım gözetmeksizin, devletlerini uluslararası düzeyde temsil etme ve uluslararası örgütlerin etkinliklerine katılma fırsatı sağlanması 8. maddede, kadınlara uyrukluğun edinme, değiştirme ve koruma bakımından erkeklerle eşit haklar tanınması 9. maddede, eğitimde kadınların erkeklerle eşitliğini sağlamak için kadınlara karşı ayırımın önlenmesi 10. maddede, istihdam alanında kadınlara karşı ayırımın önlenmesi ve kadın-erkek eşitliği esasına dayanan eşit hakların sağlanması

11. maddede, aile planlaması dahil sağlık bakım hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanmalarını sağlamak için, sağlık bakımından kadınlara ayırımın ortadan kaldırılması 12. maddede, ekonomik ve sosyal yaşamın diğer dallarında erkeklerle kadınların eşit olarak haklardan yararlanabilmelerini sağlayarak kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi 13. maddede, sözleşme hükümlerinin kırsal kesimdeki kadınlara uygulanmasının sağlanması 14. maddede yer almıştır.

Kanun önünde eşitlik ilkesi, Sözleşme'nin 15'inci maddesinde düzenlenmiştir. Kadınlara erkeklerle kanun önünde eşit haklar tanınmasını öngören madde, medeni haklar bakımından kadınlara, erkeklerinkine benzer hukuki ehliyet ve bu ehliyeti kullanmak için eşit fırsatlar tanınmasını özel olarak hüküm altına almış ve devletlere bu konuda yükümlülükler getirmiştir. Kanun önünde eşitlik ilkesi, kadınların sözleşme özgürlüğü, mülk yönetimi ve mahkemelerde davaların her aşaması için de tanınmıştır. Kadınların hukuki ehliyetlerini kısıtlayan sözleşmeler ise aynı hükümde yasaklanmıştır. Madde son olarak ikametgâh seçme ve nakletme konularında da kadın ve erkeklere eşit haklar tanınmasını düzenlemiştir.

Sözleşme'nin 16'ncı maddesi, eşitlik ilkesinin evlilik ve aile ilişkileri konusunda uygulanmasını sağlamak amacıyla taraf devletleri yükümlü kılmaktadır. Evlenmede, evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında; çocukların çıkarı üstün tutularak veli, vasi, kayyım olma ve evlat edinmede; aile adı, meslek ve iş seçiminde; ücret karşılığı olmaksızın veya bir bedel karşılığında bir malın mülkiyetinin kazanılması, işletilmesi, idaresi, yararlanılması ve elden çıkarılmasında kadın ve erkek arasındaki eşitliği sağlamakla devlet yükümlü kılınmıştır.

Sözleşme, birinci maddesinde vurguladığı üzere, kadınların medeni durumlarına yani evli, dul ya da bekar olmalarına ya da nikahın resmi olup olmadığına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ya da öteki alanlardaki insan haklarının ve temel özgürlüklerin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran ya da bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, dışlama ve sınırlamayı kadınlara karşı ayırım saymaktadır. 17'nci madde bu anlamda önem kazanmaktadır. Bu madde ve devamında ise Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi'nin kurulması, görevleri ve çalışma yöntemleri düzenlenmiştir. Devletler dört

yılda bir Sözleşme'nin uygulanmasını izlemekle görevli Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne Sözleşme hükümlerine etkinlik kazandırmak ve kaydedilen ilerlemeleri açıklamak amacıyla, aldıkları yasal, idari, adli ve diğer önlemlere ilişkin rapor sunacaklardır. Komite raporları izleyip Sözleşme'nin etkinliği ve çekincesiz kabulü doğrultusunda tavsiye kararları verecektir.

Sözleşme, kimi Anayasa Mahkemesi kararlarında, "Kanun Önünde Eşitlik" başlıklı 10. madde kapsamında değerlendirilmiştir: "Anayasaya uygunluk denetiminde dayanılmamakla birlikte, değerlendirmede gözetilen uluslararası belgelerin, cinsiyete dayalı ayırımı ya da eşitsizliği reddeden bu hükümleri ile Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik maddesi arasında özel bir farklılık bulunmamaktadır" (Anayasa Mahkemesi'nin E. 1996/15, K. 1996/34 sayılı kararı).

CEDAW Komitesi'nin 12 ve 19 sayılı Genel Tavsiye Kararları

Sözleşme pek çok durumda gelenek, din, kültür gibi kurumların kadınların temel haklarını engelleyebildiğini oldukça açık belirterek, devleti bu tür ihlalleri de önlemekten sorumlu kılan hayli ileri bir metindir. Nitekim, bu anlayışın bir sonucu olarak CEDAW Komitesinin, Sözleşme'nin

taraf devletlerce nasıl anlaşılması gerektiğini açıklığa kavuşturmak amacı ile kaleme aldığı bir dizi Genel Tavsiyede (General Recommendations of the Committee) ayrıntılı olarak toplumlarda, yasalarca desteklenen ya da desteklenmeyen ancak kadınların insan haklarını ve bunların fiili olarak kullanımını engelleyici kültürel davranış, örf ve adetlerin görünen örneklerine değinilmiştir (Acar, 1998, s. 28-29).

CEDAW Komitesi 12 no'lu tavsiye kararında (1989), üye devletlerin kadınların şiddetten korunması için yükümlülüğü olduğunu belirtmiş ve ülkelerin raporlarında bu yönde geliştirdikleri tedbirleri rapor etmelerini istemiştir. Komitenin 19 no'lu tavsiye kararında (1992) ise, kadına yönelik şiddetin en önemli sebeplerinden birinin cinsiyete dayalı ayrımcılık olduğu ilk kez ve açıkça vurgulanmıştır. Komite, CEDAW İhtiyari Protokolü çerçevesinde yapılan kişisel başvurular ile bu alanda yargı içtihatları geliştirmiştir.

19 numaralı karara göre, Sözleşme'nin 1'inci maddesinde yer alan ayrımcılık tanımı, cinsiyet temelli şiddeti kapsamakta, cinsiyet temelli şiddet ise kadının insan hakları ve temel özgürlüklerini ihlal etmektedir. Kadının insan hakları ve temel özgürlüklerinin içinde ise, yaşama hakkı, kötü muamele, işkence,

vb. görmeme hakkı, özgürce ve güven içinde yaşama hakkı, savaş ve çatışmalarda uluslararası hukuk normlarına uygun eşit korunma hakkı, yasalar önünde eşit korunma hakkı, ailede eşitlik hakkı, en yüksek standartta fiziksel ve zihinsel sağlığa sahip olma hakkı, uygun şartlarda çalışma hakkı yer almaktadır.

Yine karara göre, ayrımcılığın ve kadına yönelik şiddetin devlet tarafından uygulanması durumunda Sözleşme hükümleri geçerli olduğu gibi, özel kişi ve kurumlar tarafından yapılan ayrımcılığı önlemek de devletin görevidir.

1.2 Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin Ek İhtiyari Protokol

Ek İhtiyari Protokol Kadının Statüsü Komisyonu'nca oluşturulan bir çalışma grubu tarafından, Sözleşme'nin uygulanmasını yaygınlaştırmak ve etkin denetimini sağlamak üzere hazırlanıp Sözleşmeye imza koyan ülkelerin katılım ve onayına sunulmuştur. Türkiye tarafından da usulüne uygun olarak 30 Temmuz 2002 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek onaylanmıştır.

Protokol'ü onaylayan ülkeler, Sözleşme'nin uygulamasını denetlemekle yükümlü CEDAW Komitesi'ne Sözleşme'nin tanıdığı

hakların ihlali konusunda bireylerce veya gruplarca veya onların rızası ile onlar adına yapılan şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanıyacaklardır. CEDAW Komitesi inceleme sonucunda ihlal ile suçlanan ülkeyi, gerekli önlemleri almaya ve şikayette bulunan birey veya grupların haklarına zarar vermekten kaçınmaya çağırabilmektedir (Işık, s. 75). Bireysel başvurunun, ülkelerin uluslararası prestijinin sarsılmaması açısından caydırıcı olacağı kuşkusuzdur. İhtiyari Protokol bu haliyle dahi Sözleşme'nin etkinliğini sağlayacak ve Sözleşme'nin güvenceye aldığı hak ve özgürlüklerin uluslararası denetimi açısından çok önemli bir adım oluşturacaktır.

1.3 Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge

1993 tarihli bu Bildirge, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'nde kadınlara karşı şiddet kullanımına yer verilmemesine karşı gösterilen tepkiler üzerine kaleme alınmıştır. Bir anlamda ayrımcılığın en önemli aracı olan şiddetin somutlaştırılması, kaynaklarının açıkça sergilenmesi hedeflenmiş, bununla yetinilmemiş, adeta üye devletlere mücadele edecekleri alanlar da gösterilmiştir. Örneğin, üye devletler kadınlara karşı şiddet kullanımını olanaklı kılan adet,

gelenek ya da dini inançlara sığınarak bu şiddete karşı sorumluluk almaktan sakınmamaya çağırılır. Bu anlamda bir insan hakkı ihlali olarak kadınlara karşı gerçekleştirilen fiziki, cinsel ve psikolojik şiddetin, kamusal ya da özel alan ayrımı yapılmaksızın, yani ailede ya da toplum içinde gerçekleşmesinin veya devlet tarafından yürütülmesi ya da kabul edilmesinin bir önemi olmadığı belirtilir.

Bildirge'ye göre, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin etkili bir biçimde uygulanması, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine katkıda bulunacaktır. Kadınlara karşı şiddet, erkekler ve kadınlar arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesidir. Bu güç ilişkisi erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurulmasına ve kadınlara ayrımcılık yapılmasına yol açtığı gibi kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın önemli toplumsal mekanizmalardan biridir. Kadınlara yönelik şiddet, ister kamusal, isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma olarak tanımlanır. Kadınlara yönelik şiddet biçimleri

ise Bildirge'nin 2. maddesinde örneklerle sayılmıştır. Ancak şiddetin bunlarla sınırlı olmadığı belirtilmesi de unutulmamıştır. Buna göre kadının aile içinde maruz kaldığı şiddet, hakaret, aşağılama ve kötü muamele, dayak, cinsel istismar, cinsel taciz, evlilik içi tecavüz, kız çocukların istismarı, evlenirken verilen başlık, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren bekaret kemeri, kadın sünneti gibi geleneksel uygulamalar yanında, eş olmayanlar arasındaki şiddet ve sömürmek için uygulanan şiddet de dahil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulamalarını içermektedir.

Kamusal alandaki şiddet kadının aile ortamı dışında, yani toplumsal alanda ve aile üyesi olmayan kişi ya da topluluk ve kurumlar kanalıyla karşılaştığı şiddettir. Kamusal şiddet, işyerinde, eğitim kurumlarında, sokakta ya da başka yerlerde laf atma sarkıntılık, cinsel istismar, cinsel taciz, tecavüz ve saldırıdan başlayarak kadının cinsiyeti nedeniyle uğradığı her türlü fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bildirge'nin 3. maddesinde, kadınların her alandaki insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit bir biçimde yararlanma ve korunmasını isteme hakkına sahip olduğu

belirtilmiştir. Bu haklar, yaşam hakkı, eşitlik hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, her türlü ayrımcılığa karşı korunma hakkı, adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı, işkenceye ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muameleye veya cezaya maruz kalmama hakkı, en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı, hukukun korunmasından eşit biçimde yararlanma haklarıdır.

Bildirge'nin 4'üncü maddesinde, kadınlara karşı şiddetin önlenmesi konusunda devletlerin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Bu yükümlülüklerin başında, kadınlara yönelik şiddetin yasaklanması gelmektedir. Devletler bu yükümlülüklerinden kaçmak için örf, adet, gelenek veya dinsel düşünceyi mazeret olarak ileri süremez. Kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi konusunda devletlerin hiç gecikmeksizin alabileceği önlemler arasında:

- a. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni henüz onaylamamış veya buna katılmamış devletlerin bu Sözleşme'yi onaylanmasını ve katılımını veya konulan çekincenin kaldırılmasını sağlamak,
- b. Kadınlara yönelik şiddetten kaçınmak,
- c. İster devlet isterse özel şahıslar tarafından

işlensin, bu fiilleri önlemek, soruşturmak ve cezalandırmak için ulusal hukukunda gerekli özeni göstermek,

d. Kadınlara yönelik şiddeti cezalandırmak için ulusal mevzuatta ceza hukuku, medeni hukuk, idare hukuku ve iş hukuku ile ilgili yaptırımlar koymak, uğradıkları zararların adil ve etkili bir biçimde giderilmesini sağlamak,

e. Kadınlara yönelik şiddetin tasfiyesi için devlet bütçesine yeterli ödenek koymak,

f. Özellikle şiddete karşı aciz durumda olan kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin tedbirler almak,

g. Cinslerden birinin üstün veya aşağı olduğu, erkeklerle kadınlar için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan kadınların ve erkeklerin davranış tarzlarını değiştirmek ve sosyal, kültürel önyargıları, geleneksel uygulamalar dahil her türlü uygulamayı önlemek üzere özellikle eğitim alanında gerekli tedbirleri almak,

h. Kadın hareketinin ve hükümet dışı örgütlerin çalışmalarını kolaylaştırıp daha iyi duruma getirmek ve kendileriyle yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde işbirliği yapmak olarak belirtilmiştir.

1.4 Pekin Eylem Platformu

Kadına yönelik şiddetin, doğrudan kadınlara yönelik insan hakları ihlali olduğu gibi, aynı zamanda kadınların insan haklarından yararlanmalarının önündeki çok büyük bir engel olduğu 1995 yılında Pekin’de 189 ülkenin katılımıyla düzenlenen Dördüncü Kadın Konferansında kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu’nda benimsenmiş ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için devletlerin sorumluluk alması gerektiği vurgulanmıştır. Platformda kadına yönelik şiddet konusunda üç stratejik hedef saptanmıştır:

1. Kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünleşmiş önlemler almak,
2. Kadına yönelik şiddetin nedenleriyle sonuçlarını ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemek,
3. Kadın ticaretini önlemek ve fahişelikle kadın ticaretine bağlı olarak şiddete maruz kalanlara yardımcı olmak.

Platform, bu üç stratejik hedef bağlamında hükümetlerin alması gerekli tedbirler konusunda bir dizi somut eylem tarif etmektedir. Bunlardan bazıları, uluslararası insan hakları araçlarının uygulanması, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yasal düzenleme yapılması ve bu düzenlemelerin belli aralıklarla gözden geçirilmesi, şiddet

mağduru kadınların desteklenmesi için programlar geliştirilmesi, farkındalık yaratıcı eğitim çalışmalarının yapılmasıdır (Uygur, 2007, s. 2). Yani hükümetler, Pekin Eylem Platformu'nun uygulanması ve izlenmesi süreciyle de görevlendirilmiş olup bu görevlerini yerine getirirken, BM kuruluşları, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar, hükümet dışı örgütler ve sivil toplumun tüm katılımcıları ile işbirliği yapmak zorundadır. Pekin Eylem Platformu, kadının özel ve kamusal alana tam ve eşit katılımı önündeki engellerin, kadınların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi karar alma konumunda ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla ortadan kaldırılabileceğini belirtir.

Platformda, eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılabilmesi için acil tedbir alınması gerekli 12 kritik alan belirlenmiştir. Bunlardan biri kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması olup aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilecektir.

Kuşkusuz diğer kritik alanlarda da kadına yönelik şiddet konusunun önemi vurgulanmıştır. 12 kritik alan şöyledir:

- Kadınların gittikçe daha çok artan yoksulluğu,
- Kadınların nitelikli eğitim öğretim görmelerini engelleyen eşitsiz ve yetersiz koşullar,

- Kadınların sağlık ve benzeri hizmetlerde yaşadıkları eşitsizlikler,
- Kadınlara yönelik her türlü şiddet,
- Yabancı işgali altında yaşayan kadınlar da dahil olmak üzere, savaşların ve silahlı çatışmaların etki ve sonuçlarını öncelikle kadınların yaşaması,
- Ekonomik yapıların ve politikaların tanıtımına ve üretim sürecine kadın katılımındaki eşitsizlik,
- İktidar paylaşımında ve her düzeydeki karar konumunda erkeklerin ayrıcalıklı yeri,
- Kadınların gelişmeleri için gerekli destek mekanizmalarının yetersizliği,
- Kadınların evrensel insan haklarının desteklenmesi,
- Kadın ve medya,
- Kadın ve çevre,
- Dünyadaki kız çocuklarının durumu.

Pekin Eylem Platformu'nda hükümetler, yalnızca kadının insan haklarının ihlalden kaçınmakla kalmamakta, bu hakların gelişmesi ve ilerlemesi için de gerekli çabayı sarf etmekle görevlendirilmektedir. Kadının insan haklarının ulusal yasalara geçirilmesi kapsamında tüm ülkeler, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni imzalamaya; çekince koyan ülkeler ise bu çekincelerini kaldırmaya çağrılmaktadır.

Kadın ve Şiddet

Pekin Eylem Platformu belgesinin, kadına yönelik şiddet ile ilgili bölümünde kadına yönelik şiddetin, eşitlik, kalkınma ve barış hedefleri önündeki en önemli engellerden biri olduğu belirtilerek kadına yönelik şiddet, yani toplumsal cinsiyet temelli şiddet, fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar ve sıkıntı çekme ile sonuçlanacak herhangi bir eylem olarak tanımlanmıştır.

Devlet tarafından yöneltilen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet de şiddetin türleri arasında sayılmıştır. Savaş ve silahlı çatışmalarda kadının insan haklarının ihlalden kaçınılması gerekliliği ve hükümetlerin gelenek, görenek veya dinden kaynaklanan nedenlerle uygulanan şiddeti reddetmesi ve Sözleşme'nin uygulanması için gerekli önlemleri alması gerektiği vurgulanmıştır.

1.5 Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme BM Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanarak 27.01.1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme, 18 yaşına kadar herkesi çocuk saymaktadır (m.1) Sözleşme'nin 19'uncu ve

34'üncü maddelerinde çocuğa yönelik her türlü, bedensel ve zihinsel saldırı istismar ve suistimal olarak değerlendirilmekte ve bu hallerde çocuğun korunması sorumluluğu devlete verilmektedir. Çünkü, "Irza tecavüz ve cinsel istismarın diğer biçimleri de dahil olmak üzere şiddet, çocuğun kendi veya bakıcı ailesi içinde ortaya çıkabilir veya bu tür uygulamalar çocuklara karşı özel sorumluluk taşıyan kimi görevlilerden, örneğin öğretmenlerden, çocukların bulunduğu kurum personelinin zihinsel ve diğer özürülülerin tedavi edildiği kurumlarda çalışanlardan da kaynaklanabilir. Taraf devletler, Sözleşmenin 19. maddesinde yer alan haklara uygunluk açısından, evlerinde, okullarında, diğer kurumlarda veya kendi toplulukları içinde çocukları her tür şiddet ve istismara karşı korumak zorundadırlar" (ICC Çocuk Hakları Serisi, 2006).

Sözleşme, çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havası içindeki bir aile ortamında yetişmesinin ve çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanmasının ve BM Antlaşması'nda ilân edilen ülküler ve özellikle barış, değerlilik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini göz

önünde bulundurarak ilkeler belirlemiştir. Çocuğun evlilik içinde ve dışında doğup doğmadığına bakılarak ayırım yapılması sözleşmeyle bağdaşmaz. Nitekim nesebi sahih ve gayri sahih çocuklar açısından ayrımcılık içeren bir düzenleme nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nce de aynı sonuca ulaşılmıştır. "Türkiye tarafından da imzalanmış ve onaylanan bu temel metinler, çocuğun, evlilik içinde ve dışında doğduğuna bakılmaksızın kişiliğini geliştirmesi ve ileride topluma sağlıklı bir birey olarak katılabilmesi için gerekli her türlü olanaktan yararlandırılmasını öngörmektedir" (Anayasa Mahkemesinin E. 1990/15, K. 1991/5 sayılı kararı).

2. Avrupa Konseyi Belgeleri

Bileşmiş Milletler bünyesinde yürütülen çabalara paralel olarak, Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi tarafından da kadına yönelik şiddet konusu gündeme alınmaktadır. 20 Mart 1950'de Roma'da imzalanan Avrupa İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'de yaşama hakkı, işkence yasağı, özgürlük ve güvenlik, evlenme hakkı, ayrımcılık yasağı gibi konuların üzerinde durulmuş; ancak kadına yönelik şiddete ya da kadının insan haklarına özel bir vurgu yapılmamıştır.

Avrupa Konseyi 2002 yılına kadar konuyu insan hakları boyutu ile kabul etmiştir. Nitekim, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 1985 ve 1990 yıllarında kabul ettiği aile içi şiddet konusundaki Tavsiye Kararları ile aile içinde vuku bulan şiddetin, hem kadınların hem de çocukların gelişmesine, dolayısıyla toplumun temeli olarak tarif edilen ailenin ve aile bireylerinin güvenliğine zarar verdiği belirtilerek bunların korunması için gerekli tedbirler üye devletlere tavsiye edilmektedir (Uygur, 2007, s. 3). Aradan geçen süre içinde kadın örgütlerinin ve Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu'nun çabaları ve konjonktürün de uygun düşmesi sonucu, kadına karşı şiddet, somut olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin de gündemine girmiştir.

1993 yılında Roma'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Bünyesinde Kadın Erkek Eşitliğinden Sorumlu 3. Bakanlar Konferansı'nda kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda bir bildirme yayınlanmış ve ilke kararı kabul edilmiştir. Bu belgelerde, kadına yönelik şiddetin, yaşama, güvenlik, özgürlük gibi temel hak ve özgürlüklere zarar verdiği dile getirilmekte ve bununla mücadelede bir Eylem Planı geliştirilmektedir. Aynı konferansta ayrıca

tecavüz ve kadınlara yönelik cinsel taciz konusunda da bir ilke kararı geliştirilmiştir. 1997 yılında Strazburg'ta yapılan Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesinde de kadına yönelik şiddet ve her türlü cinsel sömürü ile mücadele kararlılığı dile getirilmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 2002 yılında üye devletlere kadınların şiddete karşı korunmasına ilişkin geniş kapsamlı bir tavsiye kararı kabul etmiştir. 2005 yılında Varşova'da aile içi şiddet dahil kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması konusundaki kararlılık bir kez daha dile getirilmiştir (Uygur, 2007, s. 3-4).

30 Nisan 2002 tarihli Bakanlar Komitesi'nin, Kadının Şiddete Karşı Korunması hakkındaki Rec(2002)5 sayılı Tavsiye Kararı'nda, aile içi şiddet konusunda Avrupa ülkelerinde yapılan araştırmalara değinilmekte; araştırma yapılan ülkelerdeki kadınların 1/5'inin erişkinlik dönemlerinde en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığına, 1/10'dan fazlasının ise güç kullanımı ile birlikte gerçekleşen cinsel şiddete maruz kaldığına, şiddeti uygulayanların genelde kadınların yakın çevresindeki erkekler olduğuna dikkat çekilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin devletler için pozitif bir yükümlülük olduğu ve şiddetin topluma maliyetinin ağır olduğu belirtilerek, şiddetin

özel bir sorun olmaktan çıkarılıp acilen çözülmesi gereken sosyal ve kamusal bir sorun olduğu vurgulanmıştır (Işık, s. 80).

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi de 14 Kasım 2006 tarihli 13 sayılı metin ile şu taahhütlerde bulunmuştur:

“Biz insan haklarını savunmayı kendisine görev edinmiş parlamenterler olarak, aile içi şiddeti açıkça koşulsuz olarak kınarız. Aile içi şiddet, kadın-erkek eşitsizliğinden doğup beslenir. Aile içi şiddet, coğrafi sınır, yaş, ırk ya da herhangi bir etnik kökene mal edilemez. Her ailede ve her türlü sosyal çevrede kendini gösterir. Biz kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelenin kadın erkek ayrımı gözetmeksizin, herkesin temel haklarının gözetildiği daha adil bir topluma ulaşmamızı sağlayacağına inanıyoruz. Aile içi şiddetin hem kişi için hem toplum için bedeli ağırdır. Bu olguyla ilgili olarak ülkelerimizde;

- Aile içi şiddetin kabul edilemez bir olgu olarak resmen kabulü için mücadele etmeyi,
- Şiddet sorununun araştırılmasını ve anlaşılmasını ve bu sorunla mücadele edilmesini sağlamayı,
- Çeşitli Avrupa ülkelerindeki örnek

uygulamalardan yola çıkarak ve sivil toplum kuruluşlarının sahip olduğu deneyimi dikkate alarak, şiddet mağdurlarının korunması ve şiddet uygulayanların tedavisine olanak tanıyan özel yasal düzenlemeleri yapmayı,

- Yürürlükteki mevzuatı değerlendirmeyi, gerekirse değiştirmeyi,
- Bu alanın yanı sıra medyada çalışan bütün profesyonellerin şiddet sorunu hakkında bilgi, anlayış ve bilinçlerini artırarak şiddetin tanımlanmasını, böylece şiddetle daha iyi mücadele edilmesini sağlamayı,
- Şiddetin kabul edilemez bir olgu olduğunu şiddet mağdurları ile şiddet uygulayanlara gösteren ve tüm topluma, en başta da şiddet mağdurlarının yakınlarına şiddetin önlenmesi çabalarında yer almalarını sağlamaya dönük bilinçlendirme kampanyaları yürütmeyi,
- Diğerlerinin yanında siyasi sorumluluk sahibi olanlar, mağdur destek hizmetlerinde çalışanlar, polis, tıp personeli ile eğitim öğretim personeline şiddetin tanımlanması ve önlenmesine yönelik eğitim verilmesi dahil, kullanılabilir her türlü yolu bu amaçla kullanmayı,
- Ücretsiz yasal yardım ve arabuluculuk dahil mümkün olan her türlü yöntemi kullanarak aile içi şiddet mağdurlarına uzun

sürelili destek vermeyi ve şiddet uygulayanların tedavisini sağlamayı,

- Bu konuda kamuoyunun dikkatini sürekli canlı tutmayı, taahhüt ederiz.”

3. Uluslararası Düzenlemelerin İç Hukuka Etkisi

Anayasa'nın 90. maddesine 7.5.2004 tarih ve 5170 sayılı Kanun ile, “usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır” ifadesi eklenerek, sözleşmelerin iç hukuktaki yerleri açıkça belli edilmiştir.

Öte yandan 2004 öncesinde usul kanunlarında yapılan değişiklikler sonucunda da artık AİHS açısından salt metinler değil, AİHM'nin kararları da iç hukuk açısından normatif bir değer taşımaktadır. Yani mahkemelerimiz karar verirken Strazburg'daki mahkemenin kararlarını da gözetmek zorundadır. Yoksa sözleşme ihlal edilmiş olur ve Türkiye yaptırımla karşı karşıya kalır.

3.1 1997 Ulusal Eylem Planı

Uluslararası alandaki bu gelişmeler Türkiye’de de yansımaları bulmuş, kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla, 1997 yılında o zamanki adıyla Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nün⁵ önderliğinde sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerin geniş katılımıyla Türkiye için bir Ulusal Eylem Planı hazırlanmıştır. Planda kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yapılması gerekenler, hükümet, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin çalışmaları olarak ayrı ayrı saptanmıştır.

Bu hedeflerden ne kadarına ulaşıldığını görmek için planın ayrıntılarına göz atmak yararlı olacaktır. Böylece kadına yönelik aile içindeki şiddetin önlenmesi için bundan sonra yapılabilecekler daha sağlıklı olarak belirlenebilecektir.

a. Hükümet ve Yerel Yönetimler

Hükümet ve yerel yönetimler, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için:

1. Sivil toplum örgütleri ve konuyla ilgili diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasında bilgi alışverişi gerçekleştirecek ortak çalışma ortamını sağlayacaktır.
2. Yargı, sağlık, güvenlik, sosyal hizmet, eğitim personeli ile göçmenler ve mültecilerden sorumlu personele verilecek hizmet içi eğitim

programlarında, kadın ve çocuklara karşı şiddetin önlenmesi ve uygulayıcıların cezalandırılması konularının yer almasını sağlayacaktır.

3. Kadınların şiddetin ardından ilk başvurduğu yerler olan karakol, sınır karakolu, hastane, mahkeme vb. hizmet kurumlarında kadın görevliler ve cinsiyet konusunda duyarlı uzmanların görevlendirildiği özel birimler oluşturulması sağlanacaktır.

4. Şiddete uğrayan kadınların başvuracağı danışma merkezleri ve sığınmaevlerinin sayısı artırılabilecek, gerekli personel ve teknik donanım sağlanacak, var olan kadın danışma merkezlerinin ve sığınmaevlerinin sürekliliği ve gelişimi için merkezi ve yerel yönetimlerin bütçelerinden pay ayırması sağlanacaktır.

5. Kent planlaması ve bina mimarisinde, sokak ve parkların iyi aydınlatılması ve telefon kulübelerinin sıklaştırılması gibi önlemlerle kadına yönelik şiddeti önleyici güvenli ortamlar oluşturulacaktır.

6. Göçmen ve/veya azınlık gurubuna mensup kadınların var olan mekanizmalardan ve hizmetlerden yararlanması, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan mülteci ve yerinden edilmiş kadınlara koruma, yardım ve eğitim olanakları sağlanacaktır.

⁵ 2004 yılında “Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü” olarak değiştirilmiştir.

b. Hükümet ve Sivil Toplum Örgütleri

Hükümet ve sivil toplum örgütlerinin birlikte yapabilecekleri etkinlikler şunlardır:

aa. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadının hakları konusunda toplumun bilincini geliştirmeye yönelik kampanya ve eğitim programları düzenlenecek ve bu konuda hazırlanacak projeler desteklenecektir.

1. Aile içi şiddeti önlemek amacıyla ana-baba ve çocuk eğitim programlarının düzenlenmesi için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılacaktır.

2. Medya, özellikle kadın ve çocuklara yönelik olmak üzere şiddeti olumlayan yayınlar yapmaması konusunda uyarılacak ve bu tür yayınların yapılmaması konusunda kamuoyu oluşturulacaktır.

3. Şiddete uğrayan kadınların davaları ile ilgili olarak oluşan kamuoyu desteklenecek, dava süreci izlenecek ve hukuki yardım ağı oluşturulacaktır.

4. Şiddete uğrayan kadın ve çocukların yasal haklarını bilmeleri ve bilinçlendirilmeleri konusunda hukuki danışmanlık hizmeti verilecek, ücretsiz kriz (telefon) hatları kurulacaktır.

Öte yandan tümüyle yasal değişiklikleri gerektiren hedefler de belirlenmiştir. Bunların en önemlilerinden biri, Türk Ceza Kanunu'nda yapılması gereken değişikliklerdir.

Bunlar, Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler başlığı altında düzenlenen cürümlerin, Kişi Hak ve Özgürlüklerine Karşı İşlenen Cürümler başlığı altında düzenlenmesi ve yine Ceza Kanunu'nda ensest, evlilik içi tecavüz gibi aile içinde cereyan eden, şiddet eylemlerine de yer verilmesi, mağdurun yaşı açısından uluslararası standartlara uyularak bunun 18'e çıkarılması, bekaret kontrolü gibi şiddet içeren uygulamaların ve tedip hakkı gibi maddelerin kaldırılması ve şiddet mağdurlarını koruyucu yasal düzenlemelerin yapılması ve bunların uygulanması için kamuoyu oluşturulmasıdır (Işık, s. 79).

Aradan geçen süre içinde, özellikle yasal düzenlemeler konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan en önemlileri, yeni Türk Ceza Yasası ve Medeni Yasa'nın yapımı sırasında kadın örgütlerinin yoğun çabalarıyla, kadına yönelik ayrımcılığın kaldırılması ve aile içindeki tecavüz gibi kadına yönelik şiddetin cezalandırılmasına yönelik önemli değişikliklerin yapılmasıdır. TMK'da ise kadının erkekle yasa önündeki eşitliği tam olarak sağlanmıştır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için çok önemli adımlardan biri de 14 Ocak 1998'de 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un çıkarılmış olmasıdır. Öte yandan çalışma yaşamında da yasal düzenlemelerde kadın

erkek eşitliğinin sağlanması, böylece kadına uygulanan ekonomik şiddetin yanında, işyerinde uygulanan cinsel tacizin de önlenmesi için çabalar gösterilmiştir. Örneğin 20 Mayıs 2003'te kabul edilen İş Kanunu'nun 24. maddesinde "işyerinde cinsel tacizin" işçinin iş sözleşmesini derhal feshedebilmesi için haklı neden oluşturduğu kabul edilmiştir.

Yukarıda örnek olarak sunduğumuz yasal düzenlemeler yanında, kamunun kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin ilgisinin kararlılıkla sürdürdüğü Avrupa Konseyi Türkiye İçin İlerleme Raporlarından da görülmektedir.

3.2 2006 Avrupa Komisyonu Türkiye İçin İlerleme Raporu'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

Türkiye'nin hedeflediği Avrupa Birliği üyeliği konusundaki önemli kriterlerden birini kadının insan hakları ihlalleri sorunu oluşturmaktadır. İlerleme Raporlarında da belirtildiği üzere Türkiye, kadın hakları alanındaki yasal düzenlemeler konusunda hayli yüksek bir başarı göstermektedir.

Avrupa Konseyi 2006 Yılı Türkiye İçin İlerleme Raporu'nun kadın haklarına ilişkin bölümü, İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması başlığı altında düzenlenmiştir:

Kadın haklarına ilişkin olarak, "namus cinayetleri, kadın ve çocuklara yönelik şiddet" ile ilgili olarak kurulan Parlamento Komisyonu raporunu tamamlamıştır. Basında geniş yankı bulan rapor, uygulamaya yönelik bazı tavsiyeler içermektedir. Raporda yer alan tavsiyeler konusunda temmuz ayında yayımlanan Başbakanlık Genelgesi ile şiddetin önlenmesine öncelik verilmek suretiyle atılacak adımlar sıralanmış ve bunlardan sorumlu olacak devlet kurumları belirlenmiştir. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bu faaliyetlerin eşgüdümünü sağlamakla görevlendirilmiştir.

Yasal çerçeve genel olarak tatmin edici olmakla birlikte uygulamada zorluklar sürmektedir. Ailenin Korunması Kanunu sadece kısmen uygulanmaktadır. Yeni Ceza Kanunu'nda yer alan töre cinayetlerini suç için ağırlaştırıcı sebep olarak kabul eden hükümlere rağmen mahkemelerce alınan kararlar yeknesak bir tablo çizmemektedir. Bazı vakalarda mahkemeler yüksek sınırdan (ömür boyu hapis) cezalara hükmederken, diğerlerinde, özellikle de suçu işleyen reşit değilse daha hafif cezalar verebilmektedir.

Töre cinayetleri ve aile baskısı sonucunda meydana gelen kadın intiharları özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde

devam etmektedir. Bununla beraber, bu tür olaylar ve genel olarak aile içi şiddet konularında güvenilir veri mevcut değildir. Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Şiddet Özel Raportörünün ilk bulgularına göre, intiharların sebepleri zorla evlilik, aile içi şiddet ve üreme hakkından mahrum bırakılmaktır. Yoksulluk, kentleşme, yerinden edilme ile iç göç ve böylelikle kadının değişen sosyo-ekonomik konumu, intihar vakalarının gerçekleştiği çerçeveyi ortaya koymaktadır. Kadın intiharları, özellikle Güneydoğu'da yeterince soruşturulmamaktadır.

Güneydoğu'nun bazı bölgelerinde kız çocukları hala doğumla birlikte nüfusa kaydettirilmemektedir. Bu durum, bu kızlar ve kadınlar uygun şekilde izlenmediği için zorla evlilik ve töre cinayetleriyle mücadeleyi güçleştirmektedir.

Aile içi şiddete maruz kalmış kadınlara yönelik sığınmaevlerinin artırılması gerekmektedir. Meclis tarafından 2004 yılı temmuz ayında kabul edilen belediyeler Kanunu'nda yer alan hükümler henüz tam olarak uygulanmamaktadır. Nüfusu 50.000'in üzerinde olan tüm Belediyeler, sığınmaevi sağlamakla yükümlüdür.

Kadınların parlamento ve yerel yönetimlerdeki temsil oranındaki düşüklük ve işgücü piyasasına hakim olan ayrımcılık

devam etmiştir. Ülkemizdeki kadınların işgücü piyasasına katılımı, Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkeleri arasında en düşük olanıdır.

Genel olarak, Türkiye'de kadın hakları konusunda artan bir kamuoyu duyarlılığı oluşmuştur. Ancak, özellikle ülkenin yoksul bölgelerinde kadın haklarına tam saygı, kritik bir sorun olmaya devam etmektedir. Yasal çerçeve genel olarak tatmin edici olsa da uygulama yetersiz kalmaktadır.

2006 ilerleme Raporu'nda sözü edilen Meclis Araştırma Komisyonu'nun saptamaları doğrultusunda, Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler Hakkında 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi yayınlanmıştır. Genelge kapsamlı olup konuya ilişkin tüm birimlere düşen görevleri ayrıntılarıyla sıralamaktadır.

Yine 2006 yılında aile içi şiddetin önlenmesi için savcıların yapacakları işlemleri belirtmek amacıyla Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanması Hakkında Adalet Bakanlığı'nın (2006/35) sayılı Genelgesi çıkarılmıştır. İçişleri Bakanlığı'nın Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanmasına Yönelik 2005/123 sayılı Genelgesi

yine aile içi şiddetin önlenmesi konusundaki koluğa düşen görevleri açıklamaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın 2007/8 Sayılı Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu Genelgesi ise Başbakanlıkça çıkarılan 2006/17 sayılı genelgeyle uyum sağlanması amaçlıdır.

Ailenin korunmasına ilişkin 4320 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik doğrultusunda, KSGM tarafından yasanın uygulanmasına yönelik olarak çıkarılan yönetmelik ise uygulamadaki aksaklıkları ve eksiklikleri giderme amaçlı önemli bir adımdır.

Görüldüğü üzere kanun ve kamu gücünü kullananların aile içinde kadına yönelik şiddeti önleme çaba ve kararlılıkları devam etmektedir. Ancak yüzyıllardır görmezden gelinen ve kadını erkek karşısında ikinci sınıf varlık olarak görme amaçlı olan ayrımcılığın en önemli boyutunu oluşturan kadına yönelik, cinsiyeti nedeniyle uygulanan şiddetin önlenmesinin hayli zaman alması kaçınılmazdır. Önemli olan bu çok önemli insan hakkı ihlalinde sessiz kalınmayacağına, kadına yönelik ayrımcılık ve şiddette devletin pozitif olarak taraf olduğunun bu aşamada bilinmesidir. Bir insanı değiştirmek için işe anneannesinden başlamak gerektiğine göre; aile içinde kadına yönelik şiddeti önleme konusundaki

kararlılığın uzun erimli, uzun soluklu olması, insanları kadının insan hakları konusunda bilinçlendirme ve duyarlılıklarını artırmaya yönelik çabalarda süreğenliliğin sağlanması gerekmektedir.

3.3 2007 Avrupa Komisyonu Türkiye İçin İlerleme Raporu'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

2007 İlerleme Raporu'ndaki saptamaların da 2006 Raporu'nu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Rapor'da, yılın bu alanda en önemli olayı olan 5636 sayılı Kanun ile 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da yapılan iyileştirmelere ve Başbakanlıkça çıkarılan 2006/17 sayılı Genelge'ye yer verilmiştir.

Rapor içeriğinde vurgulanan olumlu adımlar şunlardır: Ailenin Korunması Kanun'unda yapılan değişikliklerle, koruma kararlarının kapsamı, ayrı yaşayan aile üyeleri de dahil ailenin bütün bireylerini içerecek şekilde genişletilmiş, başvuru ve idari işlemler için alınan bütün harçlar kaldırılmıştır.

İlgili bakanlıklarca şiddet mağdurlarına sağlanan hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla valiliklere, hakimlere ve savcılara yönelik genelgeler yayımlanmış, en önemlisi töre cinayetleri ve kadınlara yönelik aile içi şiddetle mücadele amacıyla yayımlanan

Başbakanlık Genelgesi, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü eşgüdümünde uygulamaya konulmuştur.

Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar için açılan sığınmaevlerinin sayısı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, belediyeler ve kadın sivil toplum örgütleri tarafından işletilenler dahil olmak üzere 49'a yükselmiştir.

Rapor'da, tüm bu iyileştirmelere karşın, aile içi şiddetin yanında töre cinayetleri, erken ve zorla evliliklerin hâlâ yaygın olduğu ve bunlara ilişkin güvenilir veriye erişimin sorun olmaya devam ettiği belirtilerek yapılması gerekenler şu iki başlıkta yer almıştır:

Talebi karşılamak için daha fazla sığınmaevine ihtiyaç vardır ve sığınmaevlerinin hizmetleri geliştirilmelidir. Kolluk kuvvetlerinin, hakimlerin ve savcılarının eğitimleri hızlandırılmalıdır.

Sonuç olarak, kadınların şiddetten korunması yönünde gelişme sağlandığı, cinsiyet eşitliğini teminat altına alan yasal çerçevenin mevcut olduğu belirtilmiş, ancak, bu çerçeveyi sosyal bir gerçek haline dönüştürmek için daha fazla çabaya ihtiyaç duyulduğuna vurgu yapılmıştır. Çünkü ekonomik katılım ve fırsatlar, eğitim düzeyi, sağlık ve siyasi

güç açısından kadın ve erkek arasındaki fark belirgin düzeydedir, denmiştir.

3.4 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı: 2007-2010

Planın hazırlanması Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonunda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve kadına yönelik şiddet konusunda mücadele eden sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla gerçekleşmiştir (KSGM, 2008). Kadına yönelik şiddetin insan hakları ihlali olduğu belirtilerek, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadeleyle ilişkin altı temel alanda iyileştirmeler hedeflenmiştir.

Eylem Planı, kısa (2007 - 2008), orta (2007 - 2009) ve uzun vade (2007 - 2010 ve sonrası) olmak üzere üç uygulama dönemini kapsamaktadır.

Amacı, ülkemizde aile içinde kadına yönelik her tür şiddetin ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin uygulamaya konulmasıdır. Eylem Planı'nda belirlenen hedefler:

1. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele konularında yasal düzenlemeler yapmak ve uygulamadaki aksaklıkları ortadan kaldırmak,

2. Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddet konularında toplumsal farkındalık yaratmak ve zihinsel dönüşüm sağlamak,
  3. Kadının sosyoekonomik konumunun güçlendirilmesine yönelik düzenlemeleri yapmak ve uygulanmasını sağlamak,
  4. Aile içinde şiddet gören kadına ve varsa çocuk/çocuklarına yönelik ulaşılabilir koruyucu hizmetleri düzenlemek ve uygulanmasını sağlamak,
  5. Aile içinde şiddet gören kadına ve şiddet failine yönelik tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini düzenlemek ve uygulanmasını sağlamak,
  6. Aile içinde şiddet gören kadına ve varsa çocuk/çocuklarına yönelik hizmet sunumunda kurum/kuruluş ve ilgili sektörler arası işbirliği mekanizmasını kurmak, olarak belirlenmiştir.
- Eylem Planı bu temel alanlar kapsamında geliştirilen hedefler doğrultusunda gerçekleştirilmesi gereken kapsamlı ve uygulanabilir faaliyetleri, sorumlu kurumları ve işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşları içermektedir.

Mahkeme Kararları ve Örnek Olay Çalışması

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ BÖLÜM 3

3

Mahkeme Kararları ve Örnek Olay Çalışması

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ BÖLÜM 3

3

- Koruma Kararları Örnekleri
- Örnek Karar
- Uygulama çalışması

Mahkeme Kararları ve Örnek Olay Çalışması

Mahkemelerde Verilen Koruma Kararlarının Değerlendirilmesi

4320 sayılı Kanun uyarınca mahkemelerde verilen, kişiyi aile içi şiddetten koruma kararlarının temyiz denetiminin olmayışı, aynı konu ve konumdaki kişiler için farklı kararların çıkmasına yol açabilmektedir. Bu çalışmanın ortaya çıkış nedenlerinden biri de kararlar arasındaki bu farkı kadın lehine bir bakış açısıyla en aza indirebilmektir.

Ankara'da 1.1.2008 ile 19. 9. 2008 tarihleri arasında, gerek Cumhuriyet savcılığı, gerekse doğrudan kişiler tarafından 4320 sayılı Kanun uyarınca korunma istemli olarak yapılan başvuruların mahkemelere dağılımı şöyledir:

Ankara 3. Aile Mahkemesine 54, 5. Aile Mahkemesine 47, 8. Aile Mahkemesine 52, 10. Aile Mahkemesine 50 ve 11. Aile Mahkemesine ise 54 başvuru yapılmış olup toplam sayı 257'dir. Demek ki yılbaşından beri dokuz ayı geçen bu süre içinde mahkeme başına ortalama 51 dosya gelmiştir. Öyleyse bu sürede Ankara'daki 11

adet mahkemeye aile içi şiddet konusunda 561 başvuru yapıldığı varsayılabilir.

Bu başvurulardan 12 tanesi dilekçede şiddete ilişkin belge eklenmediği, 4 tanesi ise şikâyetten vazgeçme nedeniyle reddedilmiştir. Bir kararda ise ret gerekçesi, taraflar arasında resmi evlilik olmamasıdır. Ayrıca bir yetkisizlik kararı verilmiş ve bir de sağlık kuruluşuna muayene ve tedavi amacıyla başvuru tedbirinin uygulanmasına hükmedilmiştir. Kararlardan birinde boşanmış kadın için, yine bir tanesinde de yakın yaşam arkadaşlığı için korunma istemi kabul edilmiştir. Danışmanlık tedbirinin uygulanmasına ise hiç karar verilmemiştir.

Öte yandan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca, yine 1.1.2008–19.9.2008 tarihleri arasında 4320 sayılı Kanun'un 2/son maddesi uyarınca 149 dava açılmış; 63 takipsizlik, 13 ek takipsizlik kararı verilmiş olup 50 dosya ise derdesttir. Bu rakamların bazıları, geçen yıldan kalan davalara ilişkindir. Ancak bu süre içinde gerçekleşecek ihlaller için de önümüzdeki dönemlerde

dava açılabileceği hususu gözetildiğinde, mahkemelerce verilen koruma kararlarına uyulup uyulmadığının saptanabilmesi açısından yaklaşık oranlarda karşılaştırmalar yapmak olanaklıdır. Bu durumda derdest, yani elde tutulan 50 dosyada da ihlalin olduğunu kabul etsek bile, $149 + 50 = 199$ 'a ulaşılmaktadır. Yani Ankara aile mahkemelerince verilen kararlar sayesinde dokuz aylık süre içinde Ankara'da $561 - 199 = 362$ kadın, çocuk veya aile bireyi, belirlenen süre için aile içi şiddetten korunmuştur. Bu sonuç, toplum tarafından henüz yeteri kadar bilinmeyen ve benimsenmesinin zaman alacağı düşünülen bir yasanın uygulanması açısından başarıdır.

4320 sayılı Kanun uyarınca salt istek üzerine koruma kararı verilmelidir. Bu nedenle, incelenen dosyalarda olağanın dışında görülen ya da bir nedenle koruma istemini reddeden kararlar, kimlikler gizlenip olaylar özetlenerek aşağıda verilmektedir. Hüküm kısımları ise aynen yazılmıştır. Ayrıca uygulanacak tedbirlerin yazımında gereksinme duyabileceklere bir fikir verebilmesi açısından örnek bir karara yer verilmiştir. Kuşkusuz kadını aile içi şiddetten korumanın en önemli ayağını koruma kararları oluşturmaktadır. Bu kararlardaki sorunların görülmesi uygulama açısından yararlı olacaktır.

1. Koruma Kararları Örnekleri⁶

Olay 1

- Evli ve tarafların ortak 3 çocukları var.
- Kadın evlilik süresince psikolojik ve fiziksel şiddet görmüş.
- Davalı alkol kullanıyor.
- 4320'ye dayanarak korunma isteminde bulunuluyor.
- Derdest boşanma davası var.
- Dilekçeye ekli delil ve belge yok.

KARAR

Talep dilekçesi içeriği incelenmekle; dilekçeye ekli herhangi bir delil ve belge bulunmadığı, ayrıca yine dava dilekçesinde taraflar arasında derdest boşanma davası olduğu belirtilmekle yargılama aşamasında işbu dosya üzerinden gerekli tedbirlerin talep edilebileceği gözetilerek tedbir talebinin REDDİNE,

(Ankara 3. Aile Mahkemesi, 2008/72 Değişik İş.)

⁶ Mahkeme kararlarının içeriği, içinde geçen isimler dışında korunmuştur.

Olay 2

- Kadın eşinin darp, hakaret ve şiddetine uğruyor.
- Taraflar Sincan'da oturuyor.
- İstek Ankara'da yapılmış.
- 4320'ye dayanarak korunma talebi var.

KARAR

Dava dilekçesinin yetki yönünden REDDİ ile mahkememizin YETKİSİZLİĞİ'ne, dosyanın yetkili ve görevli Sincan Nöbetçi Aile Mahkemesine gönderilmesine, dair dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda TENSİBEN karar verildi.

(Ankara, 3. Aile Mahkemesi, 2008/21 Değişik İş.)

Olay 3

- Kadın 12 yıllık evli ve 2 çocuklu.
- Geliri yok.
- Eşi polis memuru.
- Eşi tarafından sözlü ve silahlı olarak tehdit ediliyor.
- 4320 sayılı Yasa'daki tedbirlerin uygulanmasını istiyor.

KARAR

Kusurlu eşin mağdura karşı:

1. Şiddet veya korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,
2. Diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesine,
3. İletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesine,
4. Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak eşinin yaşadığı ikamet adresine gelmemesine ve bu adreste bunları kullanmamasına,
5. Koruma kararlarının 3 ay süreyle uygulanmasına,
6. Hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı veya hürriyet bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun aleyhine tedbir istenen eşe ihtarına,
7. Kararın bir örneğinin tedbir isteyene verilmesine, bir örneğinin de gereği için ilgili emniyet birimine müzekkere ile gönderilmesine,
8. Harç alınmasına yer olmadığına karar verildi.

(Ankara 3. Aile Mahkemesi, 2008/46 Değişik İş.)

Olay 4

- 1999 yılından beri evliler, üç çocukları var.
- Davalı, eşini dövüp baba evine bırakmış.
- Küçükler baba yanında kalmış, çocuklar küçük.
- Küçüklerin ve eşyaların anneye teslimi isteniyor.
- Aile konutu şerhi konulması ve 4320 sayılı Yasa'ya göre koruma kararı ve uzaklaştırma isteniyor.

KARAR

Talebin kısmen kabulü ile;

A. Kusurlu eşin;

1. Talepte bulunan eşin yaşamakta olduğu baba evine yaklaşmamasına,
  2. Eş ve müşterek çocuklarına karşı korku ve şiddete yönelik davranışlarda bulunmamasına ve iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesine,
  3. 4320 sayılı Yasaya göre verilen işbu koruma kararlarının 4 ay süreyle uygulanmasına,
  4. Hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı veya hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun kusurlu eşe ihtarına,
  5. Kararın bir örneğinin tedbir isteyene verilmesine, bir örneğinin de gereği için emniyet birimine müzekkere ile gönderilmesine,
- B. Talepte bulunanın diğer taleplerinin talep içeriği gereğince; 4320 sayılı Yasa kapsamında değişik iş yoluyla gelmiş olması buna karşılık taleplerin yargılamayı gerektiren esastan incelenmesi gereken taleplerden bulunmaları hasebiyle REDDİNE, Harç alınmasına yer olmadığına, evrak üzerinde yapılan inceleme sonucu kesin olmak üzere karar verildi.*

(Ankara 3. Aile Mahkemesi, 2008/4 Değişik İş.)

Olay 5

- Kadın eşinin şiddet eylemlerine uğradığı iddiasıyla 4320 sayılı Kanun'da öngörülen tedbirlerin uygulanmasını istiyor.
- Daha sonra şikâyetinden vazgeçiyor.

KARAR

Mağdurenin eşi hakkındaki şikâyetinden vazgeçmiş olması nedeniyle koca hakkında tedbir uygulamasına yer olmadığına,

Karar suretinin Ankara Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine,

Kesin olmak üzere evrak üzerinden karar verildi.

(Ankara 8 Aile Mahkemesi, Esas 2008/47, Karar: 2008/47 Değişik İş.)

Olay 6

- Kadın 3 yıllık evliliği süresince eşi tarafından tehdit ve şiddet görmüş.
- Boşanma davası açmış, eşinden evi terk etmesini istemiş. Nafaka istiyor.
- Bunun üzerine eşi ve onun ailesi tarafından ölümle tehdit edilmiş.
- Delil ve belge yok.

KARAR

İstenen tedbirlere esas bu aşamada delil ve belge bulunmadığı, nafaka talebinin ise yargılamayı gerektirdiği ve boşanma davası dosyası üzerinden değerlendirilmesinin yerinde olacağı anlaşılmış talebin reddine karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır. Tedbir isteyen talebinin REDDİNE dosya üzerinde yapılan inceleme sonucu karar verildi.

(Ankara 3. Aile Mahkemesi, 2008/48 Değişik İş.)

Olay 7

- Kadın hakaret ve şiddet dolu hareketlere maruz kaldığı için korunma kararı verilmesini istiyor.
- Daha sonra şikâyetinden vazgeçiyor.

KARAR

Tedbir isteyen kişi şikâyetinden vazgeçtiğinden talebin REDDİNE, Harç alınmasına yer olmadığına, Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda kesin olarak karar verildi.

(Ankara 5. Aile Mahkemesi, 2008/45 Değişik İş.)

Olay 8

Ankara C. Başsavcılığı'nın 22.04.2008 tarih ve 2008/71010 sayılı yazıları ile müşteki H. K. yararına 4320 sayılı yasanın 1. maddesi hükümlerinin uygulanmasını talep etmiş olmakla; Dosyadaki belgelere göre talep mahkememizce yerinde görülmemekle;

KARAR

Şiddete yönelik belge bulunmadığından talebin REDDİNE, İtiraz yolu açık olmak üzere dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi.

(Ankara 5. Aile Mahkemesi, 2008/37 Değişik İş.)

Olay 9

Kadın, babası, üvey annesi ve onun kızı tarafından darp, hakaret ve şiddet dolu hakaretlere uğradığı gerekçesiyle korunma kararı verilmesini istiyor.

KARAR

1. Talebin kabulüne,
  2. Kusurlu kişiler olan baba, üvey anne ve kızının mağdura ve aynı çatı altında yaşayan aile bireylerine karşı şiddet veya korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,
  3. Tedbir isteyen mağdurun eşyalarına zarar vermelerine,
  4. Varsa silah veya benzeri araçların zabıtaya teslimine,
  5. 4320 sayılı Kanun'a göre verilen koruma kararlarının üç ay için geçerli sayılmasına,
  6. Hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı veya hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun kusurlu kişilere ayrı ayrı ihtarına
  7. Koruma kararı süresince aylık 200.00 YTL tedbir nafakasının babadan alınarak kızına verilmesine,
  8. Kararın bir örneğinin tedbir isteyene verilmesine, bir örneğinin de gereği için Sulh Ceza İlamat Bürosuna gönderilmesine,
  9. Harç alınmasına yer olmadığına,
- İtiraz yolu açık olmak üzere dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi.

(Ankara 8 Aile Mahkemesi, Esas 2008/72, Karar: 2008/68 Değişik İş.)

Olay 10

- Mağdur kadın ve ortak çocuğa, kusurlu eş tarafından şiddet uygulanıyor.
- Delil ve belge yok.
- 4320 sayılı Kanun'a göre korunma kararı istiyor.

KARAR

İddiayı teyit edecek mahiyette bilgi, belge ve başkaca bir delil sunulmadığından tarafların ilişkilerinin daha fazla bozulmaması da nazara alınarak talebin reddi ile eş hakkında tedbir uygulanmasına yer olmadığına,
Harç alınmasına yer olmadığına, talep eden tarafından yaptığı giderin üzerinde bırakılmasına,
Kesin olmak üzere evrak üzerinden karar verildi.

(Ankara 8 Aile Mahkemesi, Esas: 2008/21, Karar: 2008/16 Değişik İş.)

Olay 11

- Abla, babası ve üvey annesi ile birlikte yaşayan kardeşine, üvey annenin eziyet etmesi, koluna ütü basması nedeniyle kardeşini yanına alır.
- Velayetin nezi davası açılmış ve halen görülmektedir.
- Üvey annenin kendilerine ve kardeşine zarar vereceğinden korktuğundan 4320 sayılı Yasa gereğince konuta yaklaşmamasına kararı verilmesini ve kardeşinin velayet davası sonuçlanıncaya kadar yanında kalmasını istemektedir.

KARAR

Kardeşin, abla ile beraber kalması yönündeki talebin velayet davası devam etmekle bu dosya üzerinden değerlendirilmesi nedeniyle bu talebin reddine, M.K. 'nun 338. maddesi gereğince eşler, üvey çocuklara özen ve ilgi göstermekle yükümlü olduklarından ve çocuğun menfaatinin tehlikeye düştüğünde M.K. 346. maddesi gereğince hakimın çocuğun korunmasına uygun önlemler alabileceğini de belirtmekle; Bu maddeler gereğince çocuğun koruma ile ilgili kararında görülmekte olan velayet davası kapsamında değerlendirilebileceği, Talepte bulunan abla, aynı çatı altında yaşamadığından bu kanun kapsamı içinde değerlendirilemeyeceğinden bu talebin de reddine, Kararın bir suretinin taraflara tebliğine, masrafın tedbir isteyenden alınmasına, Harç alınmasına yer olmadığına, Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda itirazı kabil olmak üzere karar verildi.

(Ankara 10. Aile Mahkemesi, 2008/9 Değişik İş.)

Olay 12

- Kadın, eşi, eşinin babası ve kardeşinin şiddetine uğruyor.
- Müşterek çocukları eşi tarafından kaçırılmak isteniyor, bu konuda Cumhuriyet başsavcılığı tarafından soruşturma yürütülüyor.
- Derdest boşanma davası var.
- Kendisi ve çocuğu için korunma kararı istiyor.

KARAR

Eşler arasında derdest boşanma davası bulunduğundan ve HUMK 104/2.maddesi gereğince her türlü tedbir talebinin davaya bakan mahkemece değerlendirilmesi gerektiğinden; mahkememizce tedbir talebi hususunda karar verilmesine yer olmadığına, Tedbir talebinde bulunanın boşanma davasının görülmekte olduğu mahkemeye başvurmakta muhtariyetine, Karar suretinin taraflara tebliğine, İtirazı kabil olmak üzere dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi.

(Ankara 8 Aile Mahkemesi, Esas 2008/51, Karar: 2008/49 Değişik İş.)

Olay 13

- 1998 yılından beri evliler ve ortak bir çocukları var.
- Davalı erkek aile birliğinin kendisine yüklediği sorumlulukları yerine getirmiyor, davacı ile sık sık tartışıp, şiddet uyguluyor.
- Tarafların boşanmaları, ortak çocuğunun velayet hakkının davacı anneye verilmesi ve davacı ile küçük çocuk için aylık 500 YTL tedbir nafakasına karar verilmesi istenmektedir.

KARAR

Dava 4320 sayılı Yasa uyarınca koruma kararı niteliğinde değil TMK.nun 166. maddesinde düzenlenen boşanma cümlesinden olduğundan ve esas defterine kaydedilerek görülmesi gereken davalardan olduğundan dosyanın tevzi bürosuna iadesine,

Esasın bu şekilde kapatılmasına,

Dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi.

(Ankara 11. Aile Mahkemesi, 2008/61 Değişik İş)

Olay 14

- Annesi tarafından yaralandığı tespit olunan çocuğun bir devlet kurumunda muhafazasına karar verilmesi,
- Çocuk Koruma Kanunu'nun 5/1-c-d maddelerindeki tedbirlerin alınması,
- Anne aleyhine 4320 sayılı Yasa'nın 1.md. yazılı tedbir veya tedbirlere hükmedilmesi istenmektedir.

KARAR

Şüpheli anne ruhsal rahatsızlığı ihtimaline binaen Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Psikiyatri Servisine yatırılarak tedavisinin yapılmasına başlanmış olması ve çocuğun korunma altına alınması halinde annesinin çocuğa yönelik istismarının da kendiliğinden sona ereceğinin anlaşılması nedeniyle anne hakkında 4320 sayılı Yasa gereğince tedbir uygulanmasına yer olmadığına,

Korunmaya muhtaç çocuk hakkında tedbir kararı verilmesi ile ilgili talep yönünden mahkememizin görevsizliğine; gereğinin takdiri için evrakın Ankara Nöbetçi Çocuk Mahkemesi Hakimliğine gönderilmesine,

Kararın bir suretinin Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına tebliğine,

4320 sayılı Yasa kapsamında halen talep yönünden kesin; görevsizlik kararı yönünden yasa yolu açık olmak üzere karar verildi.

(Ankara 8 Aile Mahkemesi, Esas 2008/45, Karar: 2008/44 Değişik İş.)

Olay 15

- Eşler boşanmış, müşterek çocuklarının velayeti annede, baba ile kişisel ilişki kurulmuş.
- Babanın tutum ve davranışları nedeniyle tedbir kararı ve şahsi ilişkinin engellenmesi ya da uzman eşliğinde gerçekleştirilmesi ve 4320 sayılı Yasa uyarınca babanın evden uzaklaştırılması isteniyor.
- Uzmanlardan rapor alınmış.
- Kanıt olarak bir adet CD dosyaya sunulmuş.

GEREKÇE

Baba ile müşterek çocuk arasındaki şahsi ilişkisinin değiştirilmesi ve engellenmesi ayrı bir dava konusu olup yargılamayı gerektirmektedir. 4320 sayılı Yasa gereğince tedbir talebi konusunda ve çocukla baba arasında yaşananlar nedeniyle uzmanlardan rapor alınmış, rapora göre baba çocuk ilişkilerindeki problemin gerekli tedbirlerinin alınmasını gerektirecek nitelikte olmadığı belirtilmiştir.

KARAR

1. Talebin REDDİNE;
  2. Kararın ve uzman raporunun bir suretinin taraflara tebliğine, masrafın tedbir isteyenenden alınmasına,
  3. Harç alınmasına yer olmadığına,
- Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda kesin olmak üzere karar verildi.

(Ankara 10. Aile Mahkemesi, 2008/26 Değişik İş.)

Olay 16

- Eşler arasında evlendikleri günden beri çeşitli nedenlerle geçimsizlik var.
- Boşanma davası dosyası halen Yargıtay incelemesinden dönmemiş.
- Davalı sarhoş halde davacının evine gelerek küfürler ediyor ve elindeki sert cisimle kapıya defalarca vurarak kapıya zarar vermiş, eşi ve çocuklar korku içindeler.
- Delil ve belge yok.
- Koruma tedbirlerinin alınması talep edilmektedir.

KARAR

4320 sayılı Kanun gereğince ilgili koruma tedbirlerinin alınmasına yer olmadığına

1. Davanın niteliği itibariyle harç alınmasına yer olmadığına,
2. Kararın taraflara tebliğine,
3. Dair, evrak üzerinde yapılan inceleme sonunda kesin olarak karar verildi.

(Ankara, 11. Aile Mahkemesi, 2008/8 Değişik İş.)

Olay 17

- Taraflar arasında resmi evlilik yok.
- Uzun süredir birlikte yaşıyorlar.
- Korunma isteyen, karşı tarafın şiddetine maruz kalıyor, hayatından endişe ediyor.
- 4320 sayılı Kanun uyarınca korunma tedbirlerinden yararlanmak istiyor.

KARAR

Taraflar arasındaki 4320 sayılı Kanun uyarınca koruma kararı istemli dilekçe ve dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Korunma isteyen davacı dilekçesinde, resmi nikahlı olmadan birlikte yaşadığı, karşı tarafın uzun süredir kendisine şiddet eylemlerinde bulunduğu, bu nedenle hayati yönden derin endişe duyduğunu ileri sürerek, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1. maddesinde yazılı tedbirlerin uygulanmasını istemekle, dosya incelendi. Dilekçe içeriğinden tarafların resmi nikah olmaksızın birlikte yaşadığı görülmekle öncelikle, 4320 sayılı Kanun'un uygulanması olanağı tartışılmalıdır. Kanun'da koruma kapsamının resmi evlilikle sınırlandırıldığına ilişkin bir anlatım bulunmamaktadır. Buna karşın tarafların yakın yaşam arkadaşı olarak uzun süredir bir arada yaşadığı, sosyolojik anlamda bir aile kurulduğu ve kadının bu nedenle şiddete uğradığı anlaşılmaktadır.

4320 sayılı Kanun, nihai amaç olarak kadın ve erkek arasında eşit olmayan güç ilişkisinden kaynaklanan kadına yönelik şiddeti önlemek için çıkarılmıştır. Öyleyse davacı kadının 4320 sayılı Kanun'un korumasından yararlandırılması, Kanun'un amacına uygun düşecektir. Esasen çağdaş gelişmeler de bu yöndedir. Başta Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme (CEDAW) olmak üzere, ülkemizin imzaladığı kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin tüm sözleşmeler yanında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yakın yaşam arkadaşlığını aile sayan kararlarının ulusal hukukumuz açısından da bağlayıcılığı gözetilerek, mahkemeye göre evliliğin biçimsel koşulları değil, eylemsel olarak aile olup olmamak önemlidir (bkz. Dinç G., 2006, s. 22, Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması, İnsan Hakları Konferansları (14 Nisan 2006-26 Mayıs 2006), Ankara: Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi Yayınları).

4320 sayılı Kanun'un uygulanması, resmi evlilikle sınırlandırılmamalıdır. Bu kapsamda evrak içeriğine göre istek mahkememizce yerinde görüldüğünden, 5636 sayılı Kanun ile değişik 4320 sayılı Kanun uyarınca aleyhine tedbir istenen davalının, istekte bulunan davacıya şiddet uygulamamasına ilişkin uyarılması için aşağıdaki önlemlerin uygulanmasına karar verilmiştir.

Olay 17 (devam)**HÜKÜM:**

A. Kusurlu davalının, takdiren 4 ay süreyle olmak üzere:

1. Birlikte yaşadığı davacı ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin oturmakta oldukları eve ve çalışıyorsa istekte bulunan davacının iş yerine yaklaşmamasına,
2. Birlikte yaşadığı davacı ve aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddet ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,
3. Birlikte yaşadığı davacı ve ortak kullanımındaki eşyalarına zarar vermemesine,
4. Birlikte yaşadığı davacı ile varsa aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini iletişim vasıtasıyla rahatsız etmemesine,
5. Aleyhine karar verilen davalının evin ve ailenin giderlerini ve ortak konutun kira, su, aydınlatma, doğal gaz ya da ısınmaya ilişkin faturalarını karşılıyor ise bu yükümlülüğünün devam etmesine,

B. Kararın bir örneğinin karşı tarafa tebliği için ilgili kolluk birimine gönderilmesine,

C. Kusurlu aleyhine tedbir istenen davalının hükmolunan tedbirlere aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun ilgili kolluk birimi (jandarma ya da polis merkezi) aracılığıyla kendisine yapılacak bir tebligatla ihtarına,

D. Kararın ilgili kolluk gücü (mahalli karakol) aracılığıyla infazına,

E. Kararın infazının izlenmesi için iki adet karar örneğinin Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına, yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından Anayasa'nın 40. maddesindeki zorunluluk gözetilerek HUMK'nun 108/2 maddesi kıyasen uygulanması sureti ve kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleri ile karara itiraz edebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi.

Olay 18

- Eş hakkında, şiddet ve hakaret nedeniyle soruşturma yürütülmektedir.
- Eş, alkol ve uyuşturucu kullanıyor.
- 4320 Sayılı Yasa uyarınca koruma tedbirlerinin uygulanması istenmektedir.

GEREKÇE

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, 08/09/2008 tarih 2008/139179 soruşturma no'lu yazısından, tedbir isteyen ile aleyhine tedbir istenilenin karı koca oldukları, aleyhine tedbir istenilenin, tedbir isteyen eşine karşı şiddet, tehdit ve hareketlerde bulunduğu, tedbir isteyenin uzlaşmak istediği de anlaşılınca,

Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu, şefkat ve merhamet ortamını gerektirdiği bunu tesis etmenin eşlere düşen yükümlülükler olup, evliliğin bu yönü ile şahsi fayda ve menfaatlerden fedakârlık mesleği olup, aile bireylerinin barış ve huzur içinde olmalarının sosyal bir gereklilik olduğu, mutlu ve huzurlu ailelerin huzurlu toplumları oluşturduğu, 4787 sayılı Kanun'un getirdiği yükümlülük gereğince hatırlatılarak,

KARAR

1. Talebin KABULÜNE;
  2. 4320 sayılı Yasa'nın 1. Maddesi gereğince aleyhine tedbir istenilen eşin tedbir isteyen eşi ve çocuklarına karşı 3 ay süreyle;
    - a. Şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmaması,
    - b. Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir müddet kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya tedavi için başvurusu
    - c. Aleyhine tedbir istenilen koca alkol ve uyuşturucu kullandığı beyan edildiğinden tebliğden itibaren 1 hafta içinde İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜNE başvurarak muayene ve tedavisinin sağlanması hakkında Aleyhine tedbir istenilen eş tarafından mahkememize bilgi verilmesi,
  3. Tarafların tedbire aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı ceza verileceğinin İHTARINA
  4. Kararın iki örneğinin aynı yasanın 2. maddesi gereğince, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,
  5. Kararın bir suretinin taraflara resen tebliğine,
  6. Harç alınmasına yer olmadığına,
- Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda itirazı kabil olmak üzere karar verildi.

Olay 19

- Evlilik olmaksızın birlikte yaşayan çiftin 5 yaşında bir çocukları var.
- Aleyhine tedbir istenilen eşin tedbir isteyen eş ve çocuklarına şiddet veya korkuya yönelik davranışlarda bulunmaması için gerekli tedbirlerin alınması istenmektedir.

GEREKÇE

Tedbir isteyen ile aleyhine tedbir istenilenin evli olmamaları nedeniyle 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa'nın somut olayda uygulanması mümkün değildir. Kendisi için nafaka istenilen müşterek çocuk, tarafların evlilik dışı ilişkisinden olmuş ve aleyhine tedbir istenilen tarafından tanınmıştır. Ancak dosya kapsamından çocuğun halen kimin yanında kaldığı anlaşılacağı gibi dava dilekçesinde çocuğun ücretsiz olarak Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü kreşinde kaldığı bildirilmiştir. Sağlıklı bir nafaka kararı verilebilmesi için tedbir isteyen ve aleyhine tedbir istenilenin ekonomik durumları ile ilgili dosya içerisinde belge bulunmadığı gibi davacının dilekçesinde bile bu konuda bir bilgi verilmemiştir. Gayri resmi olarak tedbir istenilenle birlikte yaşayan tedbir isteyenin nafaka talebinin de yasal dayanağı yoktur. Bu nedenlerle talebin reddine karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

KARAR

1. Talebin REDDİNE,
  2. Kararın bir suretinin taraflara tebliğine, masrafin tedbir isteyenden alınmasına,
  3. Harç alınmasına yer olmadığına,
- Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda yargı yolu açık olmak üzere karar verildi.

(Ankara 10. Aile Mahkemesi, 2008/39 Değişik İş.)

Olay 20

- Eşin darp ettiği ve işyerindeki eşyalarına zarar verdiği iddiası ile Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davasının açıldığı belirtilerek, kusurlu eş aleyhine 4320 sayılı Yasa gereğince tedbirlerin alınması istenmiştir.
- Boşanma davası devam etmektedir.

GEREKÇE

Taraflar arasında devam etmekte olan bir boşanma davasının bulunduğu, yargılama sırasında 6 ay süre ile tedbir hükümlerinin uygulandığı karar örneğinden anlaşılmıştır. Eş, hakkında daha önce tedbir hükümlerinin uygulandığı, süre itibarıyla tedbirin halen devam ettiği, yaptığı bu eylemin tedbire muhalefet teşkil edeceği anlaşıldığından bu talebin reddine,

Cumhuriyet Savcılığının tedbire aykırılık suçundan kamu davası açabileceğinden ihbarda bulunulmasına, karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

KARAR

1. Talebin REDDİNE;
  2. Kararın bir suretinin resen taraflara tebliğine,
  3. Harç alınmasına yer olmadığına,
- Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda itirazı kabil olmak üzere karar verildi.

(Ankara 10. Aile Mahkemesi, 2008/65 Değişik İş.)

Olay 21

- Davalı kadın boşanıp başka biriyle yaşamakta, ancak birlikte yaşadığı kişiden ayrılmak istediği için şiddete uğruyor. Korunma istiyor.
- Doktor raporu ve Cumhuriyet başsavcılığına şikâyeti var.
- İlk evliliğinden bir çocuğu var.
- Eski eşi çocuğunun velayetini istiyor.
- Kadının birlikte yaşadığı kişi de bu davada tanıklık ediyor.

KARAR

1. Talebin kabulüne,
  2. Kusurlu kişinin mağdurun çalıştığı yere, evine ve anne babasının evine 100 metreden fazla yaklaşmamasına.
  3. Aile bireylerine ve eşyalarına zarar vermemesine,
  4. Varsa silah veya benzeri araçların zabıta teslimine,
  5. 4320 sayılı Yasaya göre verilen koruma kararlarının altı (6) ay için geçerli sayılmasına,
  6. Aynı çatı altında yaşayan aile bireylerini iletişim vasıtaları ile rahatsız etmemesine,
  7. Kusurlu kişinin verilen koruma kararlarına aykırı davranılması halinde tutuklanacağı veya hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun kendisine ihtarına,
  8. Kararın bir örneğinin tedbir isteyene verilmesine, bir örneğinin de gereği için Cumhuriyet Başsavcılığı Sulh Ceza İlamat Denetim Serbestliği Bürosu'na gönderilmesine,
  9. Harç alınmasına yer olmadığına,
- İtiraz yolu açık olmak üzere dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi.
18/05/2007

(Ankara, 5. Aile Mahkemesi, E: 2007/216, Ara Karar.)

Olay 22

- Koruma kararı isteyen erkek, eşiyle tartışmış, çünkü üç aydır eve uğramıyor.
- Ertesi akşam eve geldiğinde eşi ve yakınlarının şiddetine uğramış. Doktor raporu var.
- Kayınbiraderi kesici ve delici alet ile sırtına vurmuş.
- Eşi hakkında daha önce 15 gün evden uzaklaştırma kararı verilmiş.
- Eşinin evden süresiz uzaklaştırılmasını istiyor.

GEREKÇE

- Yaralama ve hakaret suçlarından şüpheliler hakkında ceza soruşturması var.
- Kusurlu eş kadın aleyhine 15 gün boyunca konuttan uzaklaştırma da dahil olmak üzere başka mahkemece tedbirler uygulanmış; ancak itiraz üzerine mahkemece kaldırılmış.

Olay 22 (devam)

• *Taraflar arasında 9. Aile Mahkemesinde boşanma davası görülmekte ve mahkemece MK. uyarınca tedbirler uygulanıp uygulanmadığı bilinmemektedir.*

KARAR

A. Kusurlu eşler ile diğer aile bireyleri hakkında takdiren 4 ay süreyle olmak üzere:

- 1. Kusurlu eşler dışında, yukarıda adı geçen diğer aile bireylerinin, eşlerin çocukları ile birlikte oturdukları eve yaklaşmamasına,*
- 2. Tedbir isteyene karşı şiddet ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,*
- 3. Bu amaçla iletişim araçlarını kullanmamasına,*
- 4. Kayınbiraderin varsa bıçak, silah ve benzeri araçlarını güvenlik güçlerine teslim etmesine,*
- 5. Eşlerin birbirlerine ve aynı çatı altında yaşadığı diğer aile bireylerine karşı şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,*
- 6. Eşlerin birbirlerine ait ve ortak kullanımındaki eşyalarına zarar vermemelerine,*
- 7. Ailenin giderlerini ve ortak konutun kira, su, aydınlatma, doğalgaz ya da ısınmaya ilişkin faturalarını karşılayan eşin bu yükümlülüğünün devam etmesine,*
- 8. Ayrıca kadın için TMK. uyarınca nafaka takdir edilmemişse, 300 YTL tedbir nafakası takdirine,*

B. Kararın yeterli sayıda örneğinin adı geçenlere tebliği için ilgili kolluk birimine, taraflar ya da Cumhuriyet Savcılığı aracılığı ile gönderilmesine,

C. Adı geçenlerin hükmolunan tedbirlere aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun ilgili kolluk birimi (mahalli karakol) aracılığıyla kendilerine ayrı ayrı yapılacak tebligatlarla ihtarına,

D. Kararın ilgili kolluk gücü (mahalli karakol) aracılığıyla infazına,

E. Kararın infazının izlenmesi için 2 örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına,

Yasa'da itiraz için bir düzenleme olmadığından, Anayasanın 40. maddesindeki zorunluluk gözetilerek, HUMK'nun 108/2 maddesi kıyasen uygulanarak kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleriyle karara itiraz edebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi.

2. Örnek Karar

4320 sayılı Kanun'la ilgili olarak uygulanacak tedbirlerin yazımında fikir verebilmesi için bir örnek karar aşağıda verilmiştir:

Davacı vekili boşanma istekli 04.09.2008 tarihli dava dilekçesinde özetle, tarafların 2006 yılında evlendiklerini, evliliklerinin birkaç ay sonrasında davalı eşin müvekkiline her gün şiddet uyguladığını, satanist ruhlu olduğunu, şiddet uygulayarak egosunu tatmin ettiğini, bu nedenlerle müvekkilinin şiddetten korunmak için ailesinin yanına sığınmak zorunda kaldığını belirterek, tarafların boşanmalarına ve müvekkilinin can güvenliği açısından, 4320 sayılı Kanun gereğince tedbirlere karar verilmesini istemekle, dosya ele alındı ve incelendi. Evrak içeriği ve kanun uyarınca koruma kararına yönelik istek mahkememizce yerinde görüldüğünden, 5636 sayılı Kanun ile değişik 4320 sayılı Kanun uyarınca kusurlu eş erkeğin aşağıda yazılı şekilde tedbirler uygulanarak uyarılmasına tensiple birlikte karar verildi.

HÜKÜM

Gereğesi yukarıda açıklandığı üzere,

A. Kusurlu eşin takdiren 6 ay süreyle olmak üzere:

1. Diğer eş ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin oturmakta oldukları eve ve

çalışıyorsa istekte bulunan diğer eşin işyerine yaklaşmamasına,

2. Diğer eş ile aynı çatı altında yaşadığı diğer aile bireylerine karşı şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,

3. Diğer eşin eşyalarına zarar vermemesine,

4. Diğer eş ile varsa aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini iletişim araçlarını da kullanarak rahatsız etmemesine,

5. Aleyhine karar verilen kusurlu eşin, ortak konutun kira, su, aydınlatma, doğalgaz yada ısınmaya ilişkin faturaları karşılıyor ise bu yükümlülüğünün devam etmesine, ayrıca 500 YTL nafaka takdiriyle kusurlu eşten alınıp diğer eşe verilmesine,

B. Kararın bir örneğinin karşı taraf kusurlu eşe tebliği için ilgili kolluk birimine gönderilmesine,

C. Kusurlu eşin belirtilen tedbirlere aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun, ilgili kolluk birimi (mahalli karakol) aracılığıyla kendisine yapılacak bir tebligatla ihtarına,

D. Kararın ilgili kolluk gücü (mahalli karakol) aracılığıyla infazına,

E. Kararın infazının izlenmesi için 2 adet karar örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına, Yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından, Anayasa'nın 40. maddesindeki

zorunluluk gözetilerek, HUMK'nun 108/2 maddesi kıyasen uygulanarak kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleriyle karara itiraz edebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi. 19/09/2008

3. Uygulama Çalışması

4320 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin bir örnek olay ve tartışma uygulayıcılara ışık tutması için aşağıda verilmiştir:

Örnek Olay⁷

Ayşe ve Bülent 1998 yılından beri evlidir. İkisi de avukattır. Bülent'in ikinci evliliğidir. Daha önce Serap'la evli iken ondan boşanmış ve yanında staj yapan Ayşe'yle evlenmiştir. Son iki yıldır evlilikleri sorunludur.

Bu evliliklerinden Kutay adında 1999 doğumlu bir çocukları vardır. Ayrıca Bülent'in ilk evliliğinden şimdi reşit olan Deren adında bir kızı daha vardır.

Çift, mülkiyeti Bülent'e ait Çayyolu'ndaki üç katlı lüks villada yaşamaktayken, zemin kat bir süredir Deren'e tahsis edilmiştir.

Olay gecesini Bülent gündüzden başladığı viskisini içmeye, akşam yemeğinden sonra

da devam etmekte; Ayşe ise köşedeki bir masada ertesi günün duruşmasına yetiştireceği savunmayı hazırlamakla uğraşmakta, bir yandan da Bülent'in işlere olan ilgisizliğine içten içe kızmaktadır. Son zamanlarda Bülent'in içkiye olan düşkünlüğünün artması da Ayşe'yi kaygılandırmaktadır. O sırada Deren de kardeşi Kutay'ı sevmek için yukarı çıkmıştır. Deren'in salondan çıktığı bir an, Kutay az önce ablasının verdiği kaynana zırlıtısını üflemeğe başlar ve televizyondaki spor yorumcusunu dinlemekte olan Bülent'in uyarılarına aldırış etmez. Çocuğun elinden oyuncağı almak isteyen Bülent'le Kutay arasında küçük bir koşturmaca yaşanır. Bülent'in ayağı sehpa çarpar; sehpa, üzerindeki kıymetli biblolarla birlikte devrilir. Biblolardan biri kırılır. Ayşe elindeki dosyaya yoğunlaşmamaktadır. Çalışma odasına gitmek üzere ayağa kalkar. Bu sırada Bülent Kutay'ı yakalar ve elindeki oyuncağı vermek istemeyen çocuk direnince, kulağından hafifçe çeker. Çocuk da tepki olarak tekme savurur. Kalın spor ayakkabıyla savrulan tekme, Bülent'in az önce sehpa devrilirken sıyrılan dizine gelir. Canı çok yanar ve Kutay'a sert bir tokat vurur. Çocuğunun savrulduğunu gören Ayşe, hiç düşünmeden elindeki dosya ve kalem kutusunu Bülent'e atarak saldırır. Bülent, Ayşe'ye, özür

⁷ 4 Şubat 2007 tarihinde Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu tarafından Kızılcahamam'da düzenlenen eğitimde örnek olay olarak tartışılmıştır.

dilediğini, bir an için kontrolünü kaybettiğini söyler.

Ayşe: “Git, sen Hülya fahişesinden özür dile!” der. Hülya, boşanma davası süren oldukça çekici bir kadındır. Bülent’in bütün işleri bırakıp sadece o dosyayla ve Hülya’yla özel olarak ilgilendiği kanısındadır Ayşe. Birkaç kez uyarılmış, ancak Bülent her seferinde geçiştirmiştir. Bülent :“Konuyu saptırma” der. Oğlunun sert şamarın etkisiyle yerde kıvrandığını gören Ayşe, Bülent’in üzerine atılır ve yüzünü tırmalar. Gürültüler üzerine salona geri dönen Deren, Ayşe’yi babasının üzerinde görünce, var gücüyle Ayşe’nin uzun, kızıl saçlarına asılır. Ayşe’nin baskısıyla koltuğa devrilen ve bir süre soluksuz kalan Bülent, bu fırsattan yararlanarak yumruğu yapıştırır ve Ayşe’nin burnundan kan fişkirir.

Baba ve kızın tüm rica ve yalvarmalarına karşın Ayşe, Kutay’la birlikte konutu terk eder. Vakit gece yarısını geçmiştir. Arkadaşı ve meslektaşı Leyla’ya haber verir. Leyla kocası Mustafa’yla birlikte gelir. Onların Sincan’daki konutlarına giderler. Ayşe evliliği bitirmek kararlılığındadır ve arkadaşlarının yanında fazla kalamayacağını bilmektedir.

Tartışma

Kurguladığımız bu somut olay üzerinde şu sorunları tartışmak olanaklıdır:

• *Hukuksal açıdan Ayşe o gece ne yapmalı, hangi kurum ya da kurumlara başvurmalıdır?*

İlk olarak mahalli polis merkezine gidip şikayetçi olmalı, bunu tutanağa geçirtmeli ve adli rapor alınmasını sağlamalıdır.

• *Ayşe, ertesi sabah başka hangi kurumlara başvurabilir?*

Polis merkezine başvurmamışsa, hatta gecikileceğinden kuşkulaniyorsa, doğrudan en yakın mahkeme olan Sincan Aile Mahkemesine başvurmalıdır. Burada yetki kuralları işlemez.

• *Polis merkezine başvurmamışsa, mutlaka başvurması gereken kurum hangisidir?* En yakın aile mahkemesi ve sağlık kuruluşudur.

• *Ayşe’nin mahkemeye başvurması halinde hangi belgeleri eklemesi yararlı olur? Zorunlu olarak sunması gereken belgeler nelerdir?* Başvuruya, nüfus kaydını ve almışsa adli raporu eklemesi yerinde olur. Hatta nafaka takdirinde gözetilmesi için ekonomik ve toplumsal konularına ilişkin bilgi ve belgeleri de eklemelidir. Zorunlu olarak eklemesi gereken bir belge yoktur. Tek başına başvuru, karar almak için yeterli olmalıdır.

• *Harç yatırması gerekir mi?*

4320 sayılı Kanun uyarınca yapılacak tüm başvurularda harç gerekmez.

• *Ayşe mahkemeden kimlere karşı ve hangi tedbirlerin verilmesini isteyebilir?*

Kusurlu kişinin yalnızca eş olması gerekmez. Diğer aile bireyleri hakkında da istekte

bulunabilir. Bülent ve Deren birlikte hareket ettiği için Ayşe, ikisi hakkında da 4320 sayılı Kanun'daki tüm önlemlerin alınmasını isteyebilir.

• *Bülent, deneyimli bir avukat olarak ortak konutun kendisi ve kızı Deren'e tahsisi için Ankara Aile Mahkemesi'ne başvurursa ne olur?* Bülent'in başvurusu üzerine, 4320 sayılı Kanun uyarınca Ayşe aleyhine Ankara mahkemelerinden de bir koruma kararı verilebilir. Ancak bu istek pek de yaşamın olağan akışına uymayacağı için Bülent'in kendisine uygulanan şiddeti belgelemesi ve mahkemenin de istek üzerine acele duruşma açıp Ayşe'yi de dinlemesi yerinde olur. Bülent bu isteği Medeni Kanun kapsamında da yapabilir.

• *Deren'in mevcut kurallara göre böyle bir başvuruda bulunma şansı var mıdır?*

Deren, kanun uyarınca kendisinin şiddetten korunmasını isteyebilir. Ancak somut olayda konutun tahsisi konusu Bülent'le birlikte değerlendirilmelidir.

• *Bülent, Ayşe'nin Sincan Aile Mahkemesi'ne başvurduğunu öğrenince deneyimli bir avukat olarak 4320 sayılı Kanun'dan yararlanmak üzere Ankara Aile Mahkemesi'ne başvurursa ne olur?*

Bu sorudan amaç, aynı konuda farklı iki karar çıkarsa ne yapılacağıdır. Sincan Mahkemesi'nce verilen kararın infazını

yapacak olan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, ikinci olarak gelen Ankara Aile Mahkemesinin kararı üzerine o mahkemeyi uyarmalı, mahkeme tarafından da dosyaların birleştirilmesi yoluna gidilmelidir. Birleştirme üzerine Sincan Mahkemesinin kararını yeniden gözden geçirip farklı bir karar vermesi de olanaklıdır. Gerekirse duruşma açabilir. Öte yandan infazda öncelik ilk uygulanan kararda olmalıdır.

• *Ayşe, Sincan Aile Mahkemesi'ne aynı amaçla verdiği dilekçesinde Bülent'in başvurusundan da söz ederse mahkeme yetki ve birleştirme konusunda bir karar vermeli midir?*

Burada Bülent'in Medeni Kanun uyarınca ve Ayşe'den önce başvuruda bulunduğunu varsayıyoruz. Sincan mahkemesi bundan etkilenmemeli, yetkisizlik ve birleştirme kararı vermemeli, 4320 sayılı Kanun'a göre yapılan başvuruyu nihai olarak sonuçlandırmalıdır.

• *Ayşe, mahkemeden 4320 sayılı Kanun kapsamında yaptığı başvuruyla birlikte Kutay'ın velayetinin de kendisine verilmesini isteyebilir mi?*

Ayşe 4320 sayılı Kanun'daki önlemlerin dışında Kutay'ın velayetinin koruma süresi içinde kendisine verilmesi için de istekte bulunabilmelidir. Kanun sözü ve ruhuyla buna olanak tanımaktadır. Çünkü 4320 sayılı Kanun şiddetin önlenmesi için tüm tedbirlerin alınması hususunda hakime yetki

vermiştir. Üstelik somut olayda Kutay'a da şiddet uygulanmıştır.

• *Ayşe Sincan Aile Mahkemesi'nden Çayyolu'ndaki konutun kendisine tahsisini isteyebilir mi?*

İsteyebilir, engel yoktur. Yetki kuralları işlemez.

• *Mahkemece koruma kararı verilmesi durumunda bildirim ve infazını kim yapar? Yasal dayanağı nedir?*

Bildirim ve infaz Cumhuriyet Savcılığı'nın sorumluluğunda olup yerel polis merkezince yerine getirilir.

• *Mahkemece nafaka takdir edildiğinde infazında harç gerekir mi?*

4320 sayılı Kanun'da 5636 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik uyarınca nafaka başvurularında harç alınmaz.

• *Bülent, aleyhine verilen koruma kararına karşı temyiz yoluna gidebilir mi?*

4320 sayılı Kanun'da koruma kararına karşı itiraz ve temyiz olanağı yer almamıştır. Yargıtay kararlarında da vurgulandığı üzere bu kararlara karşı temyiz yolu kapalıdır. Ancak Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca, Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanı sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve

mercilerine başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır. Bu düzenleme uyarınca mahkemelerce verilen koruma kararında, ilgilinin başvuracağı yerin ve başvuru süresinin belli edilmesi Anayasal bir zorunluluktur.

• *İtiraz için süre var mıdır?*

Kararda hakim tarafından farklı bir süre belirlenmemişse, HUMK'nun 108. maddesi uyarınca aynı mahkemeye 10 gün içinde itiraz etme olanağı vardır.

• *İtiraz infazı durdurur mu?*

İtiraz koruma kararının infazını durdurmaz.

• *İtiraz üzerine duruşma açılır mı?*

Zorunlu olmamakla birlikte hakimnin takdirine göre duruşma açılabilir.

• *Bülent koruma kararı isteminin kötü niyetli olduğunu kanıtlayacak belgeleri sunsa, örneğin Ayşe'de temizlik hastalığı olup Kutay'a sırf bu nedenle şiddet uygulamış ve bunun için psikolojik tedavi görmüş olsa ya da anlattığı olayların gerçekte ilgisi olmadığını, hastalığı nedeniyle halüsinasyonlar gördüğünü ileri sürerek bunlara ilişkin karar vermeye yetecek bilgi ve belgeleri sunsa, hakim nasıl bir karar vermelidir?*

Hakim Bülent'in savunması üzerine ikna olmuşsa, derhal koruma kararını kaldırmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ BÖLÜM 4

4

Sonuç ve Öneriler

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ BÖLÜM 4

4

Sonuç ve Öneriler

Kadına yönelik şiddet, yapılan antropolojik çalışmalara göre Papua Yeni Gine’de bazı yerli toplulukları dışında dünyada neredeyse her toplumda görülmektedir (Subaşı). Ancak uygarlığın ulaştığı aşama düşünüldüğünde, kaçınılmaz bir sonuç olarak kabul edilemez. Yasal düzenlemelerle bir ölçüde azaltılabilirse de dünya üstündeki mülkiyete ilişkin olarak kadınlar aleyhine olan eşitsizlik ortadan kalkmadan tamamen önlenemez. Sorun yalnız kanunlar önünde eşit olmaktan değildir. Toplumsal ve ekonomik eşitsizlik giderilmeden yaşamın her alanında, kadınların erkeklerle aynı ortamda yarıştırmaları yanlıştır.

Öte yandan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un bizzat konunun içinde olan hukukçularca ve aile mahkemesi hakimlerince ilk elde yadsınmasının nedeni ise geleneksel yaklaşımlardan önemli farklılıklar içermesidir. Yani genel hükümlerden farklı olarak, failin hukuk düzeninde suç sayılan bir eylemi gerçekleştirmesi zorunlu olmayıp böyle bir tehlikenin varlığı dahi karar

verilmesi için yeterlidir. Üstelik salt başvuru üzerine, yani herhangi bir kanıt aranmaksızın mahkemece kanunda öngörülen tedbirlere karar verilmektedir. Bunun, mağdur tarafça kötüye kullanımı olanaklı olduğu için hukuk terazisini elinde tutan hakimlerce sorgulanması kaçınılmazdır. Ne var ki kanun koyucu tercihini toplumun şiddetten arındırılması yolunda yapmıştır. 1993 tarihli Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Bildirgesi’nde yer aldığı da gözetilerek kadına yönelik şiddetin önlenmesi için pozitif ayrımcılık benimsenmeli; kanun buyruğu uyarınca salt başvuru üzerine ve hızla koruma kararı vermekte tereddüt edilmemelidir (Karınca, 2007c).

Öyleyse hedef pozitif ayrımcılıktır. Ülkemizde Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Dair 4320 Sayılı Kanun bu anlamda önemli bir adımdır. Bu kanun ile eldeki mevcut diğer düzenlemeler birlikte kullanılarak kadına karşı şiddetle mücadele olanaklıdır. Kanundaki eksikliklerin giderilmesi ve daha iyisinin

yapılmasının kuşkusuz zararı olmadığı gibi azımsanamayacak yararları da vardır, ancak sorun kısmen uygulamadadır. Örneğin korunma isteği doğru, yerinde ve zamanında yapılmalı, kurumlar görevlerini yasaların çıkarılış amaçlarına uygun olarak yürekli yapmalıdır.

Aslında kadınların haklarını almaları, şiddetten korunmaları için kanunların, yönetmeliklerin yanı sıra araştıran, sorgulayan avukatlara ve bilgili hakim, savcı ve ilgili diğer kamu görevlilerine gereksinim vardır. Çünkü zihinlerde bu kavram yer ettikten sonra, “ailenin korunmasına dair” diye bir düzenleme olmasa bile diğer yasal koruma yolları yeterli olacaktır. Öyleyse öncelikle kanunun içeriği ve amacı konusunda özellikle kolluk ve sağlık görevlileri bilgilendirilmeli, hakim ve savcılarının duyarlılığı ve ilgisi sağlanmalıdır.

Yeni bir yasal düzenlemeyi gerektirmekle birlikte, kanunda düzenlenen nafaka yükümlülüğünün, mağdur eş tarafından tahsil ve takibindeki güçlük göz önünde bulundurularak, hakim tarafından takdir edilen nafakanın devletçe mağdura ödenip daha sonra şiddet uygulayan eşten geri alınması kanunun amacı açısından yararlı olacaktır. 2330 sayılı Nakdi Tazminat Ve Nafaka Ödenmesi Hakkındaki Kanun mağdurlarına yapılabildiği üzere, sağlanacak

bir fondan nafakanın doğrudan aile içi şiddet mağduruna ödenip ardından kusurlu kişiden alınması hususu düşünülmelidir. Anayasa'nın sosyal devlet ilkesi ve “Ailenin Korunması” başlıklı 41. maddesi kapsamında bu yükümlülük ilerde yapılacak değişikliklerde gözetilmelidir (Karınca, 2008b, s. 23). Koruma kararının ve tedbirin içeriğinin, infazda zorluk çıkartmayacak şekilde, mağdurun yeniden şiddete uğramasını engelleyecek nitelik ve açıklıkta yazılması çok önemlidir. Mahkemece verilen önlem, ailenin durumuna, somut olayın özelliğine uygun, objektif ve herkesçe kabul edilebilir olmalıdır.

En önemlisi, kadına yönelik şiddetin kanunun amaçladığı biçimde tam olarak engellenmesi için boşanmış eşler de kanun kapsamına dahil edilmelidir. Uygulama göstermektedir ki eski kocalar, boşanmış olsalar dahi eşlerinin namus bekçiliğini sürdürme eğilimi içerisinde olup, zaman zaman kanlı olaylara yol açabilmektedir. Her ne kadar eş ve aile olma olgusu boşanma ile sona ermekte ise de gerçek yaşamda diğer koruma yollarının yetmediği örneklere de sıkça rastlanmaktadır. Aynı sonuç yakın yaşam arkadaşları açısından da geçerlidir. Çünkü resmi bir evlilik olmaksızın belli bir süre karı koca gibi birlikte yaşadıkten sonra, özellikle kadının ayrılmak istemesi

durumunda, erkeğin gururuna yediremediğinden veya farklı saiklerle kadını taciz ettiği, şiddet uyguladığı örneklerle sıkça rastlanmaktadır.

Kanundaki, “şiddete maruz kaldığını” ibaresine, şiddete uğrama tehlikesinin varlığı da eklenmeli, böylece yasanın, şiddetin şu haliyle ikinci kez yinelenmesini önleme niteliğinden öteye, başlangıçta da korumanın sağlanması niteliğini içermesi, sözel olarak da sağlanmalıdır.

Doğrudan mahkemeye başvuru halinde aile mahkemesinde çalıştırılan uzmanlardan olanaklar dahilinde ‘ön rapor’ alınmalı, takdir hakkı şüphesiz ki hakime bırakılmalıdır. Aslında ilk başvuru sırasında bu uzmanlar mağdurla ve olanaklıysa şiddet uygulayan veya bu tehdidin kaynağı olan tarafla da görüşmeli ve hakim afaki karar veriyor duygusundan kurtarılmalıdır.

Kaldı ki batı toplumlarında uzmanlar, daha sağlık kuruluşu ya da karakol aşamasında iken, ortada bir şikâyet olup olmadığı bile belli değilken olaya katılıp katkı sağlamaktadırlar ki doğru olan da budur. Bu yoldaki İçişleri Bakanlığı Genelgesi geliştirilmeli, sosyal hizmet uzmanının görevi koruma kararı alınıncaya kadar devam etmeli, gerektiğinde mahkemeye sunulmak

üzere ön rapor hazırlamalıdır. Öyleyse, öncelikle Ankara Adliyesi gibi onlarca uzmanın çalıştırıldığı mahkemelerde, bu uzmanlara angarya oluşturmayacak biçimde bir tür nöbet sistemi getirilerek yalnızca doğrudan mahkemeye başvuru haliyle sınırlı olarak aile içi şiddet vakalarında bu yöntemin kullanılması olanağı yaşama geçirilmelidir. Öte yandan yasa kötü niyetli kullanımı önlemek için gerekli önlemleri içermediğinden, bu durumda birkaç kez haksız kullanımla karşılaşan hakimin, sonraki olaylarda bu kararı vermekte isteksiz davranması tehlikesi de vardır. Sosyal hizmet uzmanının olayın sıcağı sıcağına düzenleyeceği rapor hakime, dilekçeden öte bir fikir verebileceği için de önemlidir. Kuşkusuz hakim, bu görüşle bağlı olmayacaktır.

Kanunda kararın kesin olup olmadığı, kesin değilse başvurulacak yerin belli edilmemesi de önemli bir eksikliktir. Oysa Anayasa’nın 40. maddesi uyarınca, Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanı sağlanmasını isteme hakkına sahiptir. Devlet işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilerine başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır. Bu düzenleme uyarınca mahkemelerce verilen koruma kararında, ilgilinin başvuracağı yerin ve

başvuru süresinin belli edilmesi bir zorunluluktur⁸. Öyleyse kanunda bu konuda boşluk olduğundan, itirazın aynı mahkemeye yapılması ve boşluğun hakim tarafından, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 108. maddesi uyarınca, kıyasen 10 günlük süre verilmesi biçiminde yorumla doldurulması olanaklıdır. Hakim olayın niteliğine göre süreyi kısaltabilir ya da uzatabilir.

Kanunun 2. maddesinde yapılan değişiklikle, aile mahkemeleri tarafından verilen tedbir kararının genel kolluk kuvvetlerince uygulanacağı açıkça yazılmıştır. Ne var ki kararın, aleyhine tedbir kararı verilene bildirimiminin kim tarafından ve nasıl yapılacağı yine belli değildir. Olağan olan adli tebligatın, posta kanalıyla yapılmasıdır. Ancak bunun uzun zaman alacağı ve kanunun korumak istediği hukuki yarar ve durumun gerektirdiği sürat düşünüldüğünde pratik olmayacağı kuşkusuzdur. Uygulamada bu bildirim de ilgili kolluk

birimlerince düzenlenen tutanak aracılığıyla yapılmaktadır. Bu uygulama amaca uygun olmakla birlikte, hukuki dayanağı yoktur. Oysa bir hukuk devletinde asıl olan, yükümlülüklerin yasal dayanaklarının olmasıdır. Kanundaki, uygulamanın Cumhuriyet savcılığınca kolluk marifetiyle izleneceği yolundaki düzenlemenin, mahkeme kararının ilgiliye, yani faile kolluk tarafından tebliğ edileceği anlamına gelmeyeceği açıktır (Karınca, 2008b, s. 23).

Kolluk güçlerinin yasal dayanağı olmayan bir yükümlülüğü yerine getiriyor olmaları, ilerde kollukla Cumhuriyet Savcılığı arasında sorun yaratabilir ve sonuçta karardan yararlanacak kişi açısından hak kaybına yol açabilir.

Aile Hukuku'nun dinamik yapısı ve aile içi şiddete olan duyarlılığın artarak sürmesi karşısında, çok uzak olmayacak zamanlarda kanunda yapılabileceği öngörülen değişikliklerde bu hususların gözetilmesi yerinde olur.

⁸ Kanun yoluna başvuru hakkı, Yargıtay tarafından uluslararası anlaşmalar kapsamında incelenmiştir: "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Ek 7. Protokol, ülkemiz tarafından 9 Haziran 1994'te onaylanmıştır. Protokolün 2. maddesinde ceza konularında iki dereceli yargılanma hakkı düzenlenmiştir. Buna göre: "Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkum edilen her kişi, mahkumiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden inceletme hakkını haiz olacaktır." Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2007/3-9, K. 2007/18 sayılı kararı; Başlar, Kemal; (2008).

Kaynakça

1. Acar, F., (1998). Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Yükümlülükler. *20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek*. Oya Çitçi (Ed.). Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 285 Birinci Baskı.
2. Akın, M., (2007). Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Belirtilmeyen Tedbirlere Hükmedilmesi ve Danışmanlık Tedbirinin Uygulanması. *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı 14.
3. Akıntürk, T., (2006) Türk Medeni Hukuku, *Aile Hukuku C.II*, 10. Bası, İstanbul.
4. Ateş, M., (2007) 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler, *Ankara Barosu Dergisi*, 65,3.
5. Baktır, S., (2003). *Aile Mahkemeleri*. Ankara: Yetkin Yayınları.
6. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (2000). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, 2. Bası*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
7. Başlar, K., (2008). *Türk Mahkeme Kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*. Ankara; Şen Matbaa.
8. Bıçak, V., Kadının Cinsel İradesinin Eşine Karşı Korunması: Irza Geçme Suçu. *20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek*. Oya Çitçi (Ed.). Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 285 Birinci Baskı.
9. Birleşmiş Milletler. (2006). Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye İlişkin Genel Yorumları, 2001-2006, *ICC Çocuk Hakları Serisi 3*. Ankara.
10. Doğan, İ., (13.2.2007) *Ailenin Korunması*. Cumhuriyet.
11. Dinç, G., (2006). Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması. İnsan Hakları, *Konferanslar (14 Nisan 2006-26 Mayıs 2006)*, Ankara: Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
12. Erdem, M., (2007). Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*.
13. Gürkan, Ü., (1998). Türk Devleti ve Kadına Yönelik Hukuk Politikası. *20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek*. Oya Çitçi (Ed.). Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 285 Birinci Baskı.
14. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Avrupa Birliği, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Emniyet Genel Müdürlüğü Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi-3: *Eğitici Eğitimi Kitabı*. Nazik Işık (Ed.).

15. İba, Ş., (2008). *Anayasa Hukuku ve Siyasal Kurumlar, 2. Bası*. Ankara.
16. Kaçak, N., (2004). *Yeni Türk Medeni Kanunu, Birinci Baskı*. Ankara.
17. Uygur, G., Sancar, T. ve diğerleri (2007). *Kadına Yönelik Aile İçinde Şiddetle Mücadele Projesi, Uluslararası Belgeler*. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü için rapor haline getirilmiş, yayınlanmamış çalışma,
18. Kahveci, N., (2007). 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler. *İzmir Barosu Dergisi, 72(3)*.
19. Karadeniz-Çelebican, Ö., (1986). *Roma Hukuku, 3. Bası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
20. Karınca, E., (2007a). Aile İçİ Şiddet Mağdurunun Hukuki Korunmasına İlişkin Düzenleme. *Terazi Hukuk Dergisi, 2(9)*, Mayıs 2007.
21. Karınca, E., (2007b). Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. *Terazi Hukuk Dergisi, 2(11)*, Temmuz 2007.
22. Karınca, E., (16 Ekim 2007c). Kadına Yönelik Şiddet. *Radikal Gazetesi s. 9*.
23. Karınca, E., (2008a). Kadına Yönelik Şiddet Önlenebilir. *Güncel Hukuk Dergisi, Mart 2008/3-51*.
24. Karınca, E., (2008b). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Öneriler. *Ankara Adliyesi Bülteni, Sayı 16, Ocak 2008*.
25. Kocacık, F., (2004). *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*. Sivas.
26. Koçhisarlıoğlu, C., (2007). Aile ve Aile Yararı”, *Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğe Girişinin 80. Yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum 4-5 Ekim 2006*. (L. Sirmen, Ç. Kırca, V. Buz (Ed.). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
27. Kuçuradi, İ., (2006). *Etik*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
28. Kongar E., (10.10.2008) “Nazan Moroğlu'ndan Haber Var” Medya Notu. *Cumhuriyet Gazetesi*.
29. Ökçesiz, H., (1996). *Sivil İtaatsizlik, 2. Baskı*. İstanbul.
30. Ökçesiz, H., (2008) Yargının Geleceği Üzerine Birkaç Söz, *Kuvvetler Ayrılığı ve Yargı Bağımsızlığı Sempozyumu, 2 Temmuz 2008*. YARSAV, Ankara Hakimevi, yayınlanmamış çalışma.

31. Özdemir, N., (2005). *Yanlış İnanışlar*. İstanbul: Ofset Yayımevi,
32. Öztan, B., (2002). *Medeni Hukukun Temel Kavramları 9. Bası*. Ankara: Turhan Kitabevi.
33. Özvarış, Ş., Demirören, M., Şener, S., Tumay, Ş., (2008) *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri*. Ayşe Akın (Ed.). Ankara
34. Reemstma, J.P., (1998). *Vahşeti Kavramak: İnsan Zulmünü Açıklama Denemeler*. Ayrıntı Yayınları.
35. Subaşı, N; “*Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri ve Sonuçları*”,
http://www.sabem.saglik.gov.tr/akademik_metinler.
36. TBMM Genel Kurul Tutanağı (1997). 20. Dönem 2. Yasama Yılı 134. Birleşim, 13 Ağustos 1997.
37. TMMOB, *Kadına Yönelik Şiddete Hayır Etkinliği Gerçekleştirildi*. <http://www.jmo.org.tr>
38. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2006). *Töre ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu*, Ankara.
39. *Yargıtay Kararları Dergisi*, Cilt 30, Sayı:4, Nisan 2004.
40. *Yargıtay Kararları Dergisi*, Cilt 30, Sayı:10, Ekim 2004.
41. <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/>.
42. <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/26690.html>.
43. www.ksgm.gov.tr/belgeler/.
44. <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=205886>
45. <http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm>

Ekler

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ EKLER

Ekler

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE İLİŞKİN HUKUKSAL DURUM VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ EKLER

- Ek 1 Türk Medeni Kanunu (İlgili Maddeler)
- Ek 2 Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
- Ek 3 Ailenin Korunmasına Dair Kanun
- Ek 4 Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanması Hakkında Yönetmelik
- Ek 5 4320 Sayılı Kanun Açısından Uygulamayı Geliştirmeye Yönelik Çıkarılan Genelgeler
- Ek 6 Ekonomik Şiddetin Boşanma Nedeni Olduğuna Dair Karar Örneği
- Ek 7 Keşke Aile Mahkemesi Hakimleri Aile İçi Şiddet Konusunda Şunları da Bilseler Dediğim 10 Önemli Konu
Richard Ducote (Esquire)

EK 1

TÜRK MEDENİ KANUNU

Kanun Numarası : 4721

Kabul Tarihi : 22/11/2001

Resmi Gazete : 08.12.2001/24607

İlgili Hükümler

I. Hak ehliyeti

MADDE 8 - Her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler.

II. Fiil ehliyeti

1. Kapsamı

MADDE 9 - Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir.

2. Koşulları

a. Genel olarak

MADDE 10 - Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.

b. Erginlik

MADDE 11 - Erginlik onsekiz yaşın doldurulmasıyla başlar.

Evlenme kişiyi ergin kılar.

c. Ergin kılınma

MADDE 12 - Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir.

...

B. Kişiliğin korunması

I. Vazgeçme ve aşırı sınırlamaya karşı

MADDE 23- Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez.

Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz.

Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür. Ancak, biyolojik madde verme borcu altına girmiş olandan edimini yerine getirmesi istenemez; maddî ve manevî tazminat isteminde bulunulamaz.

II. Saldırıya karşı

1. İlke

MADDE 24- Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.

...

A. Nişanlanma

MADDE 118- Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur.

Nişanlanma, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça küçükü veya kısıtlıyı bağlamaz.

...

A. Ehliyetin koşulları

I. Yaş

MADDE 124- Erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemez.

Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.

II. Ayırt etme gücü

MADDE 125- Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.

III. Yasal temsilcinin izni

1. Küçükler hakkında

MADDE 126- Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.

...

MADDE 128- Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir.

B. Evlenme engelleri

I. Hısımlık

MADDE 129- Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,

2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,

3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.

...

2. Kadın için bekleme süresi

MADDE 132- Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez.

Doğurmakla süre biter.

Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığına anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır.

...

A. Başvuru

I. Başvuru makamı

MADDE 134- Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar.

Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.

...

MADDE 141- Evlenme töreni, evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin iki tanığın önünde

açık olarak yapılır. Ancak, tören evleneceklerin istemi üzerine evlendirme memurunun uygun bulacağı diğer yerlerde de yapılabilir.

2. Törenin şekli

MADDE 142- Evlendirme memuru, evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. Evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur. Memur, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklar.

3. Aile cüzdanı ve dinî tören

MADDE 143- Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir.

Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz.

Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir.

A. Mutlak butlan

I. Sebepleri

MADDE 145- Aşağıdaki hâllerde evlenme mutlak butlanla batıldır:

1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması,
2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması,
3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak

derecede akıl hastalığı bulunması,

4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması.

II. Dava açma görevi ve hakkı

MADDE 146- Mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılır. Bu dava, ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir.

2. Yanılma

MADDE 149- Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:

1. Evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılarak bu evlenmeye razı olmuşsa,
2. Eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse.

3. Aldatma

MADDE 150- Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:

1. Eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa,
2. Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse.

4. Korkutma

MADDE 151- Kendisinin veya yakınlarından

birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

...

II. Yasal temsilcinin dava hakkı

MADDE 153- Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir.

Bu suretle evlenen kimse sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur, kısıtlı olmaktan çıkar veya karı gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemez.

A. Boşanma sebepleri

I. Zina

MADDE 161- Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir.

Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

II. Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış

MADDE 162- Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta

bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir.

Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde bu sebebin doğumunun üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

...

IV. Terk

MADDE 164- Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğeri terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmediği takdirde ayrılık, en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve istem üzerine hâkim tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmış ise; terk edilen eş, boşanma davası açabilir. Diğeri ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır.

Davaya hakkı olan eşin istemi üzerine hâkim, esasını incelemeyen yapacağı ihtarla terk eden eşe iki ay içinde ortak konuta dönmesi gerektiği ve dönmemesi hâlinde doğacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunur. Bu ihtar gerektiğinde ilân yoluyla yapılır. Ancak, boşanma davası açmak için belirli sürenin dördüncü ayı bitmedikçe ihtar isteminde bulunulamaz ve ihtardan sonra iki ay geçmedikçe dava açılmaz.

...

VI. Evlilik birliğinin sarsılması

MADDE 166- Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir. Yukarıdaki fıkrada belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir.

Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.

Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir.

...

III. Geçici önlemler

MADDE 169- Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.

...

IV. Boşanan kadının kişisel durumu

MADDE 173- Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur; ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir.

Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.

V. Boşanmada tazminat ve nafaka

1. Maddî ve manevî tazminat

MADDE 174- Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir.

Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.

2. Yoksulluk nafakası

MADDE 175- Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir.

Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.

...

A. Haklar ve yükümlülükler

I. Genel olarak

MADDE 185- Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.

Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.

II. Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma

MADDE 186- Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler.

Birliği eşler beraberce yönetirler.

Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar.

III. Kadının soyadı

MADDE 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.

B. Birliğin temsili

I. Eşlerin temsil yetkisi

MADDE 188- Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder.

Ailenin diğer ihtiyaçları için eşlerden biri, birliği ancak aşağıdaki hâllerde temsil edebilir:

1. Diğer eş veya haklı sebeplerle hâkim tarafından yetkili kılınmışsa,

2. Birliğin yararı bakımından gecikmede sakınca bulunur ve diğer eşin hastalığı, başka bir yerde olması veya benzeri sebeplerle rızası alınamazsa.

II. Sorumluluk

MADDE 189- Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

Eşlerden her biri, birliği temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur. Ancak, temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılamayacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludurlar.

...

C. Eşlerin meslek ve işi

MADDE 192- Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur.

D. Eşlerin hukukî işlemleri

I. Genel olarak

MADDE 193- Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşlerden her biri diğer ve üçüncü kişilerle her türlü hukukî işlemi yapabilir.

II. Aile konutu

MADDE 194- Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz.

Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş,

hâkimin müdahalesini isteyebilir.

Aile konutu olarak özgülünen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin verilmesini isteyebilir.

Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş, kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğer ile müteselsilen sorumlu olur.

E. Birliğin korunması

I. Genel olarak

MADDE 195 - Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler.

Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.

II. Eşler birlikte yaşarken

MADDE 196 - Eşlerden birinin istemi üzerine hakim, ailenin geçimi için her birinin

yapacağı parasal katkısı belirler.

Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır. Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir.

III. Birlikte yaşamaya ara verilmesi

MADDE 197 - Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.

Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır.

...

A. Yasal mal rejimi

MADDE 202- Eşler arasında edinilmiş mallara

katılma rejiminin uygulanması asıldır.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilirler.

...

I. Kapsamı

MADDE 218- Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar.

II. Edinilmiş mallar

MADDE 219- Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir. Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır:

1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler,
2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
4. Kişisel mallarının gelirleri,
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler.

III. Kişisel mallar

1. Kanuna göre

MADDE 220- Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel maldır:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan

miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,

3. Manevî tazminat alacakları,

4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.

...

2. Değer artış payı

MADDE 227 - Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır.

Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması hâlinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler. Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.

...

A. Soyadı

MADDE 321- Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin; evli değilse ananın soyadını taşır. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır.

...

Velayet

A. Genel olarak

I. Koşullar

MADDE 335- Ergin olmayan çocuk, ana ve

babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınamaz. Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar.

II. Ana ve baba evli ise

MADDE 336- Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar.

Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir.

Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

III. Ana ve baba evli değilse

MADDE 337- Ana ve baba evli değilse velâyet anaya aittir.

...

E. Birlikte yaşayanların hakkı

MADDE 645- Mirasbırakanın ölümünde onunla birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimseler, ölüm tarihinden başlayarak üç aylık bakım ve geçim giderlerinin terekeden sağlanmasını isteyebilirler.

...

I. Mirasçılardan eşitliği

MADDE 649- Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça mirasçılar, paylaşmada terekenin bütün malları üzerinde eşit hakka sahiptirler.

EK 2

AİLE MAHKEMELERİNİN KURULUŞ, GÖREV VE YARGILAMA USULLERİNE DAİR KANUN

Kanun Numarası : 4787

Kabul Tarihi : 9/1/2003

Resmi Gazete: 18.1.2003/24997

Amaç ve kapsam

MADDE 1- Bu Kanunun amacı, aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenlemektir.

Bu Kanun, aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulan aile mahkemelerine dair hükümleri kapsar.

Aile mahkemelerinin kuruluşu

MADDE 2- Aile mahkemeleri, Adalet Bakanlığınca Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak her ilde ve merkez nüfusu yüzbinin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur. Aile mahkemelerinin yargı çevresi, kurulduğu il ve ilçenin mülkî sınırlarıyla belirlenir. Ancak yargı çevresi, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca değiştirilebilir.

Gerektiğinde birinci fıkradaki usule göre bir yerdeki aile mahkemesinin birden çok dairesi kurulabilir. Bu durumda daireler numaralandırılır. Aile mahkemesi kurulamayan yerlerde bu Kanun kapsamına giren

dava ve işlere, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesince bakılır.

Aile mahkemelerinde bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar personel bulunur.

Aile mahkemeleri hâkimlerinin nitelikleri ve atanmaları

MADDE 3- Aile mahkemelerine, atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış, adli yargıda görevli, tercihan evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hâkimler arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atama yapılır.

Aile mahkemelerinin görevleri

MADDE 4- Aile mahkemeleri, aşağıdaki dava ve işleri görürler:

1. 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler,(2)

2. 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve

tenfizi,

3. Kanunlarla verilen diğer görevler.

Aile mahkemeleri bünyesinde bulunan uzmanlar

MADDE 5- Her aile mahkemesine,

1. Davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek,
  2. Mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek,
  3. Mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak,
- üzere Adalet Bakanlığınca, tercihan; evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacı atanır.

Bu görevlilerin bulunmaması, iş durumlarının müsait olmaması veya görevin bunlar tarafından yapılmasında hukukî veya fiilî herhangi bir engel bulunması ya da başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması hallerinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar veya serbest meslek icra edenlerden yararlanılır.

Bu uzmanlar, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda düzenlenen hâkimin reddi sebeplerine göre reddolunabilir.

Koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler

MADDE 6- Aile mahkemesi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda:

1. Yetişkinler hakkında;
  - a. Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya,
  - b. Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya,
  - c. Resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye,
  - d. Bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye,
2. Küçükler hakkında;
  - a. Bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya,
  - b. Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir

aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye,
c. Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya,
d. Genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye,
Karar verebilir.

Aile mahkemesince verilen bu kararların takip ve yerine getirilmesinde 5 inci maddeye göre atanan uzmanlardan biri veya birkaçı görevlendirilebilir. Bu kararlara uyulmaması halinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 113/A maddesi uygulanır.

Usul hükümleri

MADDE 7- Aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Sulh sağlanamadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir.

(Mülga ikinci fıkra: 14/4/2004-5133/3 md.)

Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunda hüküm bulunmayan konularda Türk Medenî Kanununun aile hukukuna ilişkin usul hükümleri ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.

EK 3

AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN

Kanun Numarası: 4320

Kabul Tarihi: 14/1/1998

Resmi Gazete: 17.1.1998 /23233

MADDE 1 – (Değişik: 26/4/2007-5636/1 md.)

Türk Medenî Kanununda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi üzerine Aile Mahkemesi Hâkimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen aşağıda sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebilir:

Kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin;

- a. Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması,
- b. Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması,
- c. Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,
- ç. Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesi,

d. Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi,

e. Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması,

f. Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması.

Yukarıdaki hükümlerin uygulanması amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez ve kararda hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği hususu şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyine ihtar olunur.

Eğer şiddeti uygulayan eş veya diğer aile bireyi aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise hâkim bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak daha önce Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

Bu Kanun kapsamındaki başvurular ve verilen kararın infazı için yapılan icraî işlemler harca tâbi değildir.

MADDE 2 – (Değişik: 26/4/2007-5636/2 md.)

Koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur. Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını genel kolluk kuvvetleri marifeti ile izler.

Koruma kararına uyulmaması halinde genel kolluk kuvvetleri, mağdurların şikâyet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirir.

Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açar.

Fiili başka bir suç oluştursa bile, koruma kararına aykırı davranan eş veya diğer aile bireyleri hakkında ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.

EK 4**1 Mart 2008 CUMARTESİ****Resmî Gazete****Sayı : 26803****AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUNUN
UYGULANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK****BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar****Amaç**

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla şiddet uygulayan aile bireyleri hakkında alınacak tedbirleri ve bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenler.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, aile içi şiddete maruz kalan eş, çocuk, aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri ve mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan ya da evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ile şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireylerini, alınacak tedbirleri, bu tedbirleri almak ve uygulamakla görevli ve yetkili makam ve merciler ile usul hükümlerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 14/1/1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanununun 2 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aile: Aynı veya ayrı çatı altında yaşayan

eş ve çocuk ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini,

b) Genel kolluk kuvvetleri: Polis ve Jandarma birimlerini,

c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

ç) İzleme: Koruma kararlarının Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından genel kolluk kuvvetlerine ve kolluk aracılığıyla ilgili kişiye ivedilikle bildirilmesini, karara uyulup uyulmadığının kontrolünü ve aykırılık hâlinde re'sen soruşturma yapılmasını,

d) Kanun: 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunu,

e) Şiddet: Aile bireyinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıya ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik her türlü davranışı,

f) Şikâyet ve ihbar: Aile içi şiddete maruz kalmış aile bireyinin genel kolluk kuvvetlerine, Cumhuriyet Başsavcılığına veya aile mahkemesine müracaat etmesini veya başka bir şahıs tarafından genel kolluk kuvvetlerine veya Cumhuriyet Başsavcılığına olayın yazılı, sözlü veya başka bir suretle bildirilmesini,

g) Şikâyet ve ihbar mercileri: Genel Kolluk kuvvetlerini, Cumhuriyet Başsavcılığını ve aile mahkemesi hâkimliğini,

h) Tedbir: Aile mahkemesi hâkiminin, şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyi hakkında

olayın kapsamı dikkate alınarak re'sen hükmedeceği 4320 sayılı Kanunda yer alan tedbirler ile uygun göreceği benzeri başka tedbirleri, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Aile İçi Şiddet, Şikâyet, İhbar ve Tedbirler

Aile içi şiddet, şikâyet ve ihbar

MADDE 5 – (1) Aile bireylerinden biri fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik nitelikte şiddet içeren davranışa maruz kalmaları hâlinde, şikâyet ve ihbar mercilerine müracaat etmek suretiyle tedbir talebinde bulunabilir.

(2) Şikâyet ve ihbar; eşlerden biri veya çocuklar veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birisi tarafından yapılabilir.

(3) İhbar; şikâyet ve ihbar mercilerine başka bir şahıs tarafından, olayın yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirilmesi suretiyle de yapılabilir.

(4) Cumhuriyet başsavcılığı müracaat üzerine evrakın onaylı bir örneği ile aile nüfus kayıt

tablosunu ihbar yazısına ekleyerek ivedilikle aile mahkemesine gönderir.

(5) Sözlü ihbarlar tutanağa geçirilir.

(6) Koruma kararı en az masrafla, en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer aile mahkemesinden istenebilir.

Uygulanacak tedbirler

MADDE 6 – (1) Aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi üzerine şiddetin belgelenmesi aranmaksızın aile mahkemesi hâkimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen ikinci fıkrada sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya olayın özelliğine göre uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebilir.

(2) Bu tedbirler kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin;

a. Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasını,

b. Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmamasını,

c. Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesini,

ç. Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesini,

d. Varsa silâh veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesini,

e. Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir

madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmamasını,

f. Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurmasını,
içerir.

Şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmama tedbiri

MADDE 7 – (1) Şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmama tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin şiddete veya korku yaratmaya yönelik söz ve davranışta bulunmaması için uyarılmasıdır. Müşterek evin tahsisi ve eve veya işyerlerine yaklaşmama tedbiri

MADDE 8 – (1) Müşterek evin tahsisi ve eve veya işyerlerine yaklaşmama tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla, hükmedilen kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyi hakkında, müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve, işyerlerine, gerektiğinde çocukların okullarına yaklaşmaması amacıyla hükmedilen tedbirdir.

(2) Bu tedbirin uygulanması, kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyinin, uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su,

telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel değildir. Hâkim uzaklaştırılan kişinin bu tür yükümlülüklerinin devamına karar verebilir.

Eşyalara zarar vermeme tedbiri

MADDE 9 – (1) Eşyalara zarar vermeme tedbiri, hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin, hakkında koruma kararı verilen aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi amacıyla uyarılmasıdır.

İletişim araçları ile rahatsız etmeme tedbiri

MADDE 10 – (1) İletişim araçları ile rahatsız etmeme tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eş veya diğer aile bireylerinin, görsel, işitsel, yazılı, internet ve benzeri iletişim araçları ile hakkında koruma kararı verilen aile bireylerini rahatsız etmemesi için hükmedilen tedbirdir.

Silâh veya benzeri araçların teslimi tedbiri

MADDE 11 – (1) Silâh veya benzeri araçların teslimi tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla kusurlu eşe veya şiddet uygulayan diğer aile bireyine ait olan silâh veya benzeri araçların genel kolluk kuvvetlerine teslimi ve tedbir süresinin sonuna kadar adli emanete alınması amacıyla hükmedilen tedbirdir.

Alkollü veya uyuşturucu madde kullanarak konuta veya işyerine gelmeme veya bu maddeleri kullanmama tedbiri

MADDE 12 – (1) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanarak konuta veya işyerine gelmeme veya bu maddeleri kullanmama tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin, alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması amacıyla uyarılmasıdır.

Muayene ve tedavi tedbiri

MADDE 13 – (1) Muayene ve tedavi tedbiri, hâkim tarafından aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması için, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavisinin sağlanması amacıyla hükmedilen tedbiri ifade eder.

(2) Hâkim, muayene ve tedavinin sağlanması için şiddet uygulayan kişilerin illerde İl Sağlık Müdürlüğüne, ilçelerde Sağlık Grup Başkanlığına başvurmasını kararında belirtir.

(3) Bu kişiler İl Sağlık Müdürlükleri Ruh Sağlığı Şubelerince veya Sağlık Grup Başkanlıklarınca resmî veya kendi istekleri üzerine özel sağlık kurumlarına sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu İl Sağlık Müdürlüğü

veya Sağlık Grup Başkanlığı tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir.

Tedbirlerin süresi ve yapılacak ihtarat

MADDE 14 – (1) Hâkim tarafından hükmedilecek tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez. Bu süre tedbir kararı verilebilecek yeni bir durumun meydana gelmesi hâlinde hâkim tarafından yeniden tedbir kararı verilmesine engel değildir.

(2) Verilen kararda, hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması hâlinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği konusunda şiddet uygulayan eşe veya diğer aile bireyine ihtarda bulunulur.

(3) Koruma kararlarının duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden, işin niteliği gereği en kısa sürede verilmesi esastır. Hâkim tarafından gerekli görülmesi durumunda taraflar dinlenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Nafaka ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi ile Diğer Usul İşlemleri

Tedbir kararının Cumhuriyet başsavcılığına iletilmesi ve yerine getirilmesi

MADDE 15 – (1) Koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına iletilir. Bu karar Cumhuriyet Başsavcılıklarında tutulacak olan Koruma Kararı Defterine kaydedilir.

(2) Cumhuriyet Başsavcılığı kararın

uygulanmasını Genel Kolluk Kuvvetleri marifeti ile izler. Tedbir kararı içeriğine göre tarafların bulunduğu yerin bağlı olduğu kolluk kuvvetine işlem yapılmak üzere ivedilikle gönderilir. Cumhuriyet Savcılığınca gerektiğinde koruma kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine olanak tanınır.

(3) Kolluğun izleme görevi, koruma kararının verildiği tarihte başlar. Kolluk kuvveti, koruma kararının içeriğine göre ilgililere bildirimde bulunur. Bu bildirim tutanak altına alınır ve karar süresince tedbirlerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilir. Bu kontrol lehine koruma kararı verilen kişinin:

- a) Bulunduğu konutun haftada bir kez ziyaret edilmesini,
  - b) Birinci derece yakınları ile iletişim kurulmasını,
  - c) Komşularının bilgisine başvurulmasını,
  - ç) Oturulan yerin muhtarından bilgi alınmasını,
  - d) Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılmasını,
- içerir.

(4) Yukarıda belirtilen veya başka şekilde gerçekleştirilen kontrol işlemleri sonucunda kişinin, aleyhine verilen koruma kararına uymadığının tespit edilmesi halinde bu husus tutanağa bağlanır. Bu tutanağa istinaden genel kolluk kuvvetleri tarafından resen soruşturma yapılarak evrak en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal

ettirilir.

(5) Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açar.

Nafaka

MADDE 16 – (1) Şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyinin, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi olması hâlinde, hâkim, bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini dikkate alarak, daha önce Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması koşuluyla herhangi bir talep olmasa dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

(2) Tedbir nafakasına ilişkin kararın bir örneği, mahkeme tarafından re'sen ilgili icra müdürlüğüne gönderilir. Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin herhangi bir sosyal güvenlik kurumu ile bağlantısı olması durumunda, nafaka, şiddet mağdurunun başvurusu aranmaksızın ilgilinin maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir.

Harçtan muafiyet

MADDE 17 – (1) Koruma kararı verilmesi için yapılan başvurular ve verilen kararın infazı için yapılan icraî işlemler harca tâbi değildir.

Yürürlük

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün bağlı

EK 5

4320 Sayılı Kanun Açısından Uygulamayı
Geliştirmeye Yönelik Çıkarılan
Genelgeler

EK 5A

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN AİLENİN
KORUNMASINA DAİR KANUN'UN
UYGULANMASINA YÖNELİK GENELGESİ

Bakanlık Genelgesi 2005 / 123 (EGM 2005/94)

Sayı: B.05.1.EGM.0.11.06.01

02 / 12 / 2005

İlgi: a) 25.07.2000 Tarih ve

B.05.1.E.EGM.0.11.01.02/00169 sayılı

genelgemiz.

b) Adalet Bakanlığı'nın 15.11.2002 günü ve

B.03.0.CİG.0.00.00 .04.-3.3 sayılı genelgesi.

Son yıllarda, aile içi şiddet olayları toplumumuzu saran boyutlara ulaşmıştır. Her geçen gün ailede yaşanan dayak, işkence ve cinayet gibi şiddet olayları görsel ve yazılı basında izlenmektedir.

Bu itibarla; Anayasa'mızın 41.inci maddesinde yer alan "Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kuran..." hükmü de göz önüne alınarak, aile içi şiddetin mağdur olan kadını ve çocukları koruyucusu yasal tedbirlerin alınması

zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile içi şiddet olaylarının yaygın olduğu, anca Türk aile yapısının bir sonucu olarak ve ayrıca kadınların ekonomik özgürlüklerinin de olmadığı durumlarda, özellikle aile içi şiddete maruz kalan kadınlar ve çocukların çoğunlukla şikayette bulunmadığı ve bulunamadığı bilinmektedir.

Bu doğrultuda hazırlanan; 14.01.1998 tarih ve 4320 sayılı "Ailenin Korunmasına Dair Kanun" ile ailenin yüksek yararı sağlanmaya çalışılmıştır.

Aile içi şiddet, istismara ve suça yönelmeye maruz kaldığından dolayı, kolluk kuvvetlerine başvuran ve şikayette bulunanlar, gereği için adli makamlara intikal ettirilmektedir. Ancak mağdurların şikayetlerinin "aileyi korumak" adına dikkate alınmadığı, sığınmaevinde kalanların adreslerinin de eşlerine ve yakınlarına verildiği takdirde, iyi niyet uğruna yapılan bu davranışlar sonucu, şiddet uygulayan kişiler cezalandırılmamakta, bu şekilde şiddet mağdurları bir kez daha mağdur edilmekte, ayrıca ilgili kanunlarda öngörülen tedbirler alınmadığı veya alınmadığı için

de istismar ya da suça yönelme devam etmektedir.

Başta Anayasa olmak üzere, Türk Medeni Kanunu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Çocuk Koruma Kanunu, Türk Ceza Kanunu ailenin ve çocukların korunması için alınacak tedbirleri düzenlemiştir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'na göre, anası veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içki veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakıldığı ve başıboşluğa sürüklendiği için beden, ruh ve ahlak gelişmeleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan çocuk, korunmaya muhtaç çocuktur.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a göre; eşlerden birinin veya çocuklarının veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birini aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi halinde, hakim konunun mahiyetini göz önünde bulundurarak kusurlu eşin:

a. Diğer eşe veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete veya

korkuya yönelik davranışlardan bulunmaması,

b. Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya iş yerine yaklaşmaması,

c. Diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,

d. Diğer eş, çocukları veya aynı çatı altında yaşayan aile bireylerini iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesi,

e. Varsa silah ve benzeri araçları zabıtaya (polis / jandarma) teslim etmesi,

f. Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanmış olarak ortak konuta gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmaması, tedbirlerinden bir ya da bir kaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başkaca tedbirlere de hükmedebilir, tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedileceği ihtar edilir.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile ilgili olarak bugüne değin bilgilendirme, aksaklıkları gidermek ve Kanun'un uygulanmasında yeknesaklığın sağlanması amacıyla çeşitli tarihlerde genelgeler yayınlanmıştır. Ayrıca Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün ilgi (b) Genelgesi ile bahse konu kanunun uygulanmasına

yönelik olarak yapılacak işlemlerle ilgili hususlar adliye teşkilatına tamim edilmiştir.

14.01.1998 tarih ve 23233 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un uygulanmasında oluşabilecek tereddütleri gidermek ve ülke genelinde uygulamada birliği sağlamak amacıyla, bahse konu kanunun uygulanmasında önem arz eden usul ve esaslara yönelik bazı hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Ailenin ve çocuğun korunması; aile içi şiddet, istismar ve suça yöneltmenin önlenmesi için yasalarla düzenlenen tedbirlerin alınabilmesi için:

1. Bir kişinin bizzat kendisinin veya çocuklarının veya ayın çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birisinin aile için şiddete maruz kaldığı için kolluk kuvvetlerine başvuruda bulunması durumunda yasalar çerçevesinde gerekli tüm işlemler yapılacak, bu hususta mağdurların mağduriyetlerinin devamına veya artmasına izin verilmeyecektir.

2. Suçtan zarar gören kimsenin şikayetine bağlı olan suçlar çocuklar aleyhine işlendiğinde mağdur olan çocuğun kendisinin veya veli veya vasisinin şikayeti

beklenmeksizin soruşturma başlatılması gerektiği için aile içi şiddete maruz kalan çocuğun bizzat kendisinin veya veli veya vasisinin şikayeti beklenmeksizin gerekli yasal işlemler başlatılacaktır.

3. Çocuğun mağdur olduğu olayların soruşturulmasında dikkatli davranılacak, suç işleme, şüphesi altında bulunan çocuklar için de ilgili Kanun’da öngörülen tedbirlerin alınabilmesi için soruşturma evrakının hazırlanmasına özen gösterilecektir.

4. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’a göre verilen koruma kararlarının bir örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kolluk kuvvetine gönderilmesi durumunda koruma kararına uygun davranılıp davranılmadığı koruma kararında öngörülen süre içinde mağdur aile ferdinin ikamet yeri karakolu marifetiyle izlenerek tutanağa bağlanacak, tedbir süresinin dolmasını müteakip de Cumhuriyet Başsavcılığına bilgi verilecektir.

5. Alınan koruma kararında belirtilen süre içinde kararda öngörülen tedbirlere veya tedbirlere uygulamadığının tespit edilmesi halinde ihlalin devamı kolluk kuvvetince alınacak tedbirlere engellenerek, mağdurun şikayetine gerek duyulmadan re’sen

soruşturma yaparak evrakın en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirecek, koruma kararına uymayan fiil başka bir suç oluşturuyorsa bu durum da soruşturma evrakında ayrıca belirtilecektir.

6. İlgili Kanun'un 1'inci maddesinin (d) fıkrasında belirtilen: "Diğer eşi, çocukları ve aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesi" tedbirinin ihlali nedeniyle yapılacak başvurular en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirecektir.

7. İlgili Kanun'un 1'inci maddesinin (f) fıkrasında belirtilen; "Varsa silah ve benzeri araçları zabıtaya (polis / jandarma) teslim etmesi" tedbirinin uygulanması için; kusurlu eşin üzerine kayıtlı silah ve benzeri araçlar tespit edilerek tutanakla teslim alınacak, daha sonra bu belgelere Cumhuriyet Savcılığının mahkeme kararını içeren yazısı ile ilgi tutularak silah ve benzeri araçları adli emanete teslim edilecektir.

8. Sığınma evlerinin ve orada kalmakta olanların isim ve adresleri kesinlikle gizli tutulacaktır.

9. Kolluk kuvvetleri tarafından yürütülen işlemlerin bir kısım idari, bir kısmı da adli

niteliktedir. İdari işlemler doğrudan yerine getirilecek işlemler olduğu gibi, önemli bir kısmı da başka kurumların sorumluluğuna giren hususlardır. Kolluk kuvvetlerinin karşılaştığı durum ve olay şayet bir başka kurumun sorumluluk alanına giriyorsa, konunun bu kurumu yazılı olarak bildirilerek gerekli tedbirlerin alınması sağlanacak, "bu iş bizim işimiz değil" gibi bir düşünceyle hukuk dışı uygulamalar görmezlikten gelinmeyecektir.

10. Gerçekleştirilecek olan hizmet içi eğitim faaliyetlerinde "alile içi şiddet" ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun Hükümleri doğrultusunda bilgilendirme eğitimlerine de yer verilecektir.

İlgi (a) Genelge yürürlükten kaldırılmıştır. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ilkesi göz önünde bulundurularak, toplumun en küçük birimi olan aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı veya açacağı zararların toplumda daha derin ve kalıcı izler bırakmaması amacıyla, bu Genelge'de düzenlenen hükümlerin uygulanması, hizmet kalitesinin artırılması için ilgili

personelin bilgilendirilmesi ve herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi hususunda,

Bilgi ve gereğini arz ve rica ederim.

Abdülkadir AKSU

İçişleri Bakanı

Dağıtm

Gereği: 81 İl Valiliğine.

Bilgi: Devlet Bakanı Sn. Nimet Çubukçu'ya, Adalet Bakanlığına, Jandarma Genel Komutanlığına, Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğüne, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne, Bakanlık ve EGM Teftiş Kurulları Başkanlıklarına.

EK 5B

T.C.

ADALET BAKANLIĞI**Ceza İşleri Genel Müdürlüğü**Sayı: B.03.O.CİG.O.00.00.05/010.06.02/ 34
01/01/2006Konu: Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un
Uygulanması**GENELGE**

No: 35

Toplumun vazgeçilmez temel birimi olarak kabul edilen ailenin; güçlenmesi ve gelişmesini sağlayabilmesi ve toplum içindeki fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için sosyal ve ekonomik yönlerden olduğu kadar, hukukî bakımdan da korunması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde de bu amacı gerçekleştirebilmek üzere çıkarılan kanunlardan biri olan Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanmasında bazı duraksamaların olduğu gözlenmektedir.

Bilindiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın, "Ailenin korunması" kenar başlıklı 41'inci maddesinde; Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile plânlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar."

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86'ıncı maddesinin 3'üncü fıkrasının (a) bendinde; "Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı, ...İşlenmesi hâlinde şikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

Hükümleri yer almaktadır.

Öte yandan; 14/01/1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da; aile içi şiddete maruz kalan eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin kendilerinin veya Cumhuriyet savcılığının bildirmesi üzerine aile mahkemesi hâkimince verilecek tedbirlere ilişkin koruma kararına, kararın infazına, karara uygulamaması hâlinde yapılacak işlemlere ve açılacak davalara ilişkin hükümlere yer verilmiş bulunmaktadır.

Anılan Kanun'un genel gerekçesinde aile içi şiddet; "aile içinde bir bireyin diğer bir bireye yönelik fiziksel, sözel veya duygusal kötü davranışı" olarak kabul edilmekte ve toplumun en küçük birimi olan aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı veya açacağı zararların, toplum bünyesinde daha derin ve kalıcı izler bıraktığı vurgulanmaktadır.

Bu itibarla;

1. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasındaki eşitliğe dayandığına ilişkin Anayasa ve Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri de göz önünde bulundurularak, Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında, Cumhuriyet savcılığı tarafından aile içi şiddete maruz kalındığının öğrenilmesi hâlinde, bu konuda herhangi bir şikâyet de gerekmediğinden derhal soruşturmaya geçilmesi, ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesi hâkimine bildirimde bulunması,

2. Mahkeme tarafından tedbirleri içeren koruma kararının verilmesi durumunda, kararın kanunun amacına uygun olarak infazının sağlanabilmesi için kolluk birimleriyle sıkı işbirliği kurulması,

3. Mahkemece verilen koruma kararına uymayanlar hakkında kanunî işlemlerin yerine getirilmesi,
Konularında gereken dikkat ve özenin gösterilmesi rica ederim.

Cemil ÇİÇEK

Bakan

EK 5C**BAŞBAKANLIK GENELGESİ**

(Başbakanlık Genelgesi (2006/17): Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler)

Genelge Numarası : BAŞGEN 2006-17

Yürürlük Tarihi : 04-07-2006

Kadın ve çocuklara yönelik şiddet insanlığın gündemindeki yerini korumaktadır. Bu tür şiddetin en acımasız biçimi kamuoyunda “töre cinayeti” olarak tanımlanan kadına yönelik öldürme olaylarıdır. Kadın ve çocuklara yönelik şiddetin ülkemizde de devam ediyor olması yeni ve acil önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Ekonomik kalkınma ve gelişme ile birlikte eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesiyle giderek ortadan kalkacak olan bu sorunların çözümü için kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte sivil toplum örgütleri ve vatandaşlarımıza büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Nitekim Türkiye Büyük Millet Meclisi de sosyal bir yara olan bu olguyla ilgilenme ihtiyacı hissetmiş, 28/6/2005 tarihli ve 853 sayılı kararıyla bir araştırma komisyonu

teşkil etmiştir. Bu komisyon çalışmalarını tamamlayarak kadın ve çocuklara yönelik şiddetin sebepleri ile alınabilecek önlemleri belirleyen kapsamlı bir rapor hazırlamıştır.

Mezkûr komisyon çalışmaları sonucunda hazırlanan ve Hükümetimizce de benimsenen bu konuda alınacak önlemlere ilişkin öneriler ve bundan sorumlu kuruluşlar ekli listelerde belirtilmiştir. Bu önerilerle ilgili olarak başlatılacak çalışmalarda koordinasyon görevi çocuğa yönelik şiddet konusunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri konusunda ise Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilecektir. Sorumlu kuruluşların ve bu kuruluşlarla işbirliği içerisinde hareket etmesi gereken kurumların ayrı ayrı belirtildiği önlemlere ilişkin çalışmalar, koordinatör olarak belirlenen Genel Müdürlüklerle işbirliği içerisinde derhal başlatılacaktır. Sorumlu kurumlar tarafından görev alanına giren konularda hazırlanacak ayrıntılı faaliyet raporlar üçer aylık dönemlerle ilgili koordinatör kuruma gönderilecektir.

A. ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR.

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Koruyucu ve Önleyici Tedbirler		
1. Sağlık görevlileri, yargı mensupları, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları, kolluk kuvvetleri ve diğer meslek gruplarının hizmet içi eğitim programlarında çocuklara karşı şiddete yaklaşım konusu yer almalıdır.	Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversiteler	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
2. Emniyet ve jandarma birimlerinde daha fazla kadın memurun görevlendirilmesi ve bu memurların kadına ve çocuğa yönelik şiddet konusunda özel eğitim almış olması sağlanmalıdır.	İçişleri Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversite Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri
3. Emniyet ve jandarma birimlerinde, çocuğa yönelik şiddet olgularının doğru tanımlanarak değerlendirilmesini sağlayacak eğitim çalışmaları yapılmalıdır.	İçişleri Bakanlığı	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
4. Diyanet İşleri Başkanlığı, çocuğa yönelik şiddet konusunda; toplumu bilinçlendirmek üzere hutbe ve vaazlar vermeli, yazılı ve görsel yayınlar yapmalı ve çeşitli etkinlikler düzenlemelidir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
5. Mülki idare amirlikleri ve yerel yönetimlerce, çocuğa yönelik şiddetle ilgili broşürler ve diğer tanıtıcı materyaller hazırlanarak, halka açık alanlarda ve kamu hizmet birimlerinde dağıtımı sağlanmalıdır.	Valilikler, Belediyeler	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
6. Kent yapılanmasında sadece okul çocuklarının değil, değişik yaş gruplarındaki gençlerin de çeşitli faaliyetlerde bulunabileceği sosyal tesisler kurulmalı, var olanlar aktif hale getirilmelidir.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Valilikler, Belediyeler	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, İlgili Meslek örgütleri ve İlgili Sivil Toplum Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Kurumsal Hizmetler-1		
1. Devlet, çocuklara yönelik her türlü şiddet eylemini ortadan kaldıracak önlemlerin bir devlet politikası olarak uygulanmasını sağlamalıdır. Bu alana yönelik bir bütçe oluşturulmalı, söz konusu bütçenin etki ve sonuçları görünür kılınmalıdır.	TBMM, Başbakanlık ve diğer ilgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
2. Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi için sorunun temeline inilerek, ekonomik, yasal, kurumsal, eğitsel ve kültürel alanlara yönelik olarak eş zamanlı, paralel düzenlemeler yapılmalıdır.	Başbakanlık ve diğer ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, İlgili Meslek örgütleri ve ilgili Sivil Toplum Kuruluşları
3. Çocuğa yönelik şiddete karşı alınacak önlemler ulusal plan çerçevesinde ve kapsamlı olarak belirlenmelidir. Söz konusu plan hazırlanırken, toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip olması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversite Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri, İlgili Meslek Örgütleri ve ilgili Sivil Toplum Kuruluşları
4. Toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların ana plan ve programlara entegrasyonu, sektörler ve disiplinler arası işbirliğinin sağlanması, programların ve sonuçların izleme ve değerlendirilmesi için gerekli mekanizmaların oluşturulması, mevcut mekanizmaların işler hale gelmesi sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, İlgili Meslek örgütleri ve ilgili Sivil Toplum Kuruluşları İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
5. Ülke çapında ilgili tüm sivil ve resmi kuruluşları kapsayacak "2006-2010 Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Eylem Planı" hazırlanmalı ve uygulamaları takip edilmelidir.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	
6. SHÇEK bünyesinde hizmet veren "183 Aile, Çocuk, Kadın ve Sosyal Hizmet ve Özürlü Çağrı Merkezi"nin daha işlevsel kılınması ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Kurumsal Hizmetler-2		
7. Ülke genelinde 24 saat hizmet verecek ücretsiz "ALO ŞİDDET HATTI" oluşturulmalıdır. Bu hatlarda şiddet konusunda eğitim almış personelin görev yapması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve Özel sektöre ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
8. Ülkemizde aile içinde şiddete uğramış (fiziksel, ruhsal, cinsel) çocuklara yönelik hizmetlerin sunulabileceği kurumlar ve acil yardım hatları henüz tam olarak kurumsallaştırılmamıştır. Bu nedenle bu alanlarda kurumsallaşma ivedilikle sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve Özel Sektöre ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
9. Çocuğa yönelik şiddet konusunda ulusal bir veri tabanı bulunmamaktadır. Eldeki veriler de çok yetersizdir. Bu nedenle bu konularla ilgili Bakanlıkların veri toplaması ve toplumun kullanımına açık veri tabanları oluşturması sağlanmalıdır. Tarama sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için, toplanmak istenen istatistiğe yönelik soru setleri hazırlanmalı ve sonuçların tek elden (Türkiye İstatistik Kurumu) toplanarak değerlendirilmesi gerekmektedir.	Türkiye İstatistik Kurumu	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları (İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversiteler v.b.)
10. Çocuk ıslahevlerinin amacına uygun çalışmasını engelleyen eksikliklerin giderilmesi, daha etkin hizmet verebilmesi için denetimlerin yapılması sağlanmalı ve çocukların yetişkinlere özgü tutuklevlerinde tutulmamaları için gerekli alt yapı oluşturulmalıdır.	Adalet Bakanlığı	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşlar, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Eğitim-1		
1. Zorunlu eğitim 11 (on bir) yıla çıkarılmalıdır. Söz konusu zorunlu eğitimden ülke genelinde tüm çocukların yararlanması için gerekli tüm tedbirler alınarak, bu konuda denetimlerin yapılması sağlanmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Valilikler, Yerel Yönetimler, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
2. İlköğretimin zorunlu olması nedeniyle, bu zorunluluğun ihlali durumunda ilgililer hakkında yasal prosedür titizlikle işletilmelidir. Gerek bu konuda gerekse ekonomik yönden istismar edilen çocukların takibi ve gerekli önlemlerin alınması konusunda ilgili tüm kurum ve kuruluşlar ile yerel yönetimler koordineli olarak çalışmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Valilikler, Yerel Yönetimler, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
3. Kız çocuklarının eğitimlerini tamamlamaları büyük önem taşımaktadır. Özellikle kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik olarak yapılan kampanyaların sürekliliği sağlanarak, sonuçlarının izlenmesine önem verilmeli ve kızların kesintisiz olarak öğrenimlerine devam etmelerini sağlayıcı önlemler alınmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Valilikler, Yerel Yönetimler, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları, Medya
4. Özellikle ekonomik yönden geri, geleneksel değerlerin hakim olduğu kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitime katılmalarını sağlamaya yönelik olarak yatılı kız bölge okullarının (ilköğretim ve ortaöğretim) açılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Valilikler, Yerel Yönetimler, Özel Sektör Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları
5. Geçici tarım işçisi olan ailelerin çocuklarının ilköğretim eğitimi almaları ve eğitimlerini tamamlamaları sağlanmalıdır. Bu yönde mobil eğitim ve benzeri projeler geliştirilmelidir. Yerel yöneticiler bu konuyu takip etmeli ve uygulanmasını sağlamalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Valilikler, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Eğitim-2		
6. Eğitim materyallerinde kadın ve erkek eşitliğini yok sayan, görmezden gelen ya da zedeleyen anlayışları ortadan kaldıran öğelerinden ayıklanması gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
7. İlköğretimden başlayarak eğitimin her aşamasında (örgün ve yaygın eğitim de dahil olmak üzere) şiddet ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı konularını içeren ve çocuklara kendi bedenlerini tanımayı öğreten eğitim programları hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
8. Okul yönetimleri, sınıf öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin çocuğa yönelik şiddetin tanınması ve yetkili makamlara bildirilmesi konusunda duyarlılıkları artırılmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
9. Çocuğa yönelik şiddetle ilgili yasaların ve Çocuk Hakları Sözleşmesinin okullarda öğretilmesi ve okullardaki şiddeti ortadan kaldırmak için çok yönlü bir kampanya başlatılması ve bu kampanyanın toplumsal seferberliğe dönüştürülmesi gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	İlgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları Sivil Toplum Kuruluşları,
10. Ailelere çocuk eğitimi ve çocuk yetiştirme yöntemlerinin verildiği "Ana-Baba Okulları" programları yaygınlaştırılarak kurumsal alt yapı oluşturulmalıdır.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversiteler, Yerel Yönetimler
11. Ülkemizde tecavüz ve ensest gibi konular ciddi sorunlar arasında yer almasına rağmen hâlâ bunların tabu sayılmasıyla mücadele edilerek, cinsel şiddet türleri, nedenleri, önleme yolları konusunda halkın bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İlgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel), Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversiteler

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Eğitim-3		
12. Çocuğa yönelik şiddet konusunda anne babalar ve bakım veren kişilerin çocuğa yaklaşım ve çocuk terbiyesi alanlarında zihniyet dönüşümünü sağlayacak eğitim programlarına öncelikle yer verilmelidir.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversiteler, Yerel Yönetimler
13. Çocuğa yönelik şiddet konusunda zararlı gelenek ve görenekler tespit edilerek ayıklanmalı ve kişilerin söz konusu davranış şekillerini değiştirmelerini sağlayıcı eğitim programları hazırlanmalıdır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
14. Çocuğa yönelik şiddetle ilgili bilgilendirici spot eğitim filmlerinin görsel medyada sık aralıklarla gösterilmesi sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
Sağlık		
1. Sağlıkla ilgili yüksek öğrenim kurumlarında mezuniyet öncesi eğitim programlarına çocuğa yönelik şiddeti tanıma, gerekli müdahaleleri yapabilme ve şiddet gören çocuğu korumak amacıyla gerekli mekanizmaları çalıştırabilme konularında dersler konulmalıdır.	Üniversitelerarası Eğitim Komisyonu, Üniversitelerin Eğitim Müfredat Komisyonları	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
2. Sağlık kuruluşlarına başvuran şiddet mağduru çocuklara sunulacak koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetleri planlanırken, tüm sağlık kurumlarında hizmet sunucu olan hekim ve hemşire gibi sağlık çalışanlarının yanı sıra çocuğa yönelik şiddeti tanıma, tespit etme ve bildirim konusunda eğitilmiş sosyal hizmet uzmanı ve psikologların yer alacağı bir modelin oluşturulması sağlanmalıdır.	Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Hukuk		
1. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa ilişkin alt yapıların ivedilikle oluşturulması yönündeki çalışmalar hızlandırılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları,
2. CMK'nun "tanıkların dinlenmesi" başlıklı 52 inci maddesinin (3). fıkrasında çocuk mağdurların tanık olarak dinlenmeleri sırasındaki görüntü ve seslerin kayda alınmasının zorunlu olduğuna dair hükmün, "5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 12 inci maddesinin ikinci fıkrası" uyarınca, bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinin 1 Temmuz 2006 tarihinde yürürlüğe gireceği yönündeki düzenleme gözetilerek anılan yasal düzenlemenin bir an önce hayata geçirilmesi için alt yapının ivedilikle oluşturulması gerekmektedir.	Adalet Bakanlığı	İçişleri Bakanlığı
3. Şiddet ve özellikle ensest faillerinin rehabilitasyona tabi tutulmalarının yasal bir zorunluluk haline getirilmesi ve masrafların failer tarafından karşılanması yönünde yasal düzenlemelere gidilmelidir.	Adalet Bakanlığı	Sağlık Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Barolar
4. Hak arama sürecindeki yasal prosedür mağdurlar lehine basitleştirilmeli, sağlıkla ilgili kayıtlar başta olmak üzere gerekli belge ve kayıtların ücretsiz hazırlanması sağlanmalı ve bunun için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları
5. Çocuğun beden muayenesinde, çocuğun "aydınlatılmış onamının" alınması yönünde yasal düzenlemeler yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları

B. KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR.

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Koruyucu ve Önleyici Tedbirler-1		
1. Devlet, kadın ve erkek arasındaki ekonomik eşitsizliğin ortadan kaldırılması için gerekli tedbirleri almalıdır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Özel Sektör, Üniversiteler
2. İşe alınmada eşitliği sağlayıcı önlemler alınmalı, işyerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın olmaması için işverenlerin ve yöneticilerin gerekirse pozitif ayrımcılık yapmaları gerekmektedir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Özel Sektör
3. Kadınların istihdam olanakları ve iş kurmak için gereksinim duydukları kredi almalarını kolaylaştıracak düzenlemeler yapılmalıdır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kamu ve Özel Sektör Bankaları	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları
4.4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanununun tanıtımı yönünde çok yönlü çalışmalar yapılmalıdır.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
5. Evlilik öncesi çiftlerin yardım almaları konusunda "Evlilik ve Evlilik Danışmanlığı" hizmetlerinin kurumsallaşması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
6. Kadın-erkek eşitliğini önemseyen, kadın haklarının gelişmesi konusunda destek veren erkek gruplarının sayısının artırılması konusunda gerekli önlemler alınmalıdır.	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Sivil Toplum Kuruluşları
7. Eğitimini yanda bırakmış kadınların eğitimlerini tamamlayabilmeleri ve aktif olarak iş yaşamına katılmaları için ihtiyaç duydukları destek hizmetleri (yuva, kreş, gündüz bakımevi gibi) sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Milli Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Koruyucu ve Önleyici Tedbirler-2		
8. Aile Mahkemeleri ve Çocuk Mahkemelerinde görev yapacak yargı mensuplarının, pedagoğların, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların toplumsal cinsiyet bakış açısı eğitimi alması ve 4787 s. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunu uyarınca bu mahkemelerde görev alacak pedagoğların, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların kadrolarına atanmaları en kısa sürede yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Üniversiteler
9. Belediyelerin ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın Halk Eğitim Merkezleri ile SHÇEK' in Toplum Merkezleri'nde kadın çalışmaları yapılmalıdır. Sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği sağlanarak söz konusu merkezlerde okur-yazarlık, kadının insan hakları, toplumsal cinsiyet rolleri, özgüven gibi kadına yönelik güçlendirici çalışmalar yapılmalıdır.	Milli Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları
10. Kadına yönelik şiddetle ilgili spot filmler üretilmeli, ulusal, bölgesel ve yerel medyada ulusal bir kampanya çerçevesinde gösterilmesi sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
11. Kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin mülki idare amirlikleri ve yerel yönetimlerce broşürler hazırlanmalı, hazırlanacak bu broşürlerin, halka açık alanlarda ve kamu hizmet birimlerinde dağıtımı sağlanmalıdır.	Valilikler, Yerel Yönetimler	Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları,
12. Diyanet İşleri Başkanlığı, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda; toplumu bilinçlendirmek üzere hutbe ve vaazlar vermeli, yazılı ve görsel yayınlar yapmalı ve çeşitli etkinlikler düzenlemelidir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Koruyucu ve Önleyici Tedbirler-3		
13. Bütün kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında kadına yönelik şiddet konusunda duyarlılığı ve sorumluluğu artırıcı bir kampanya düzenlenmeli bu alanda yapılmış olumlu girişimlerin duyurulması sağlanmalıdır.	Özel Sektör Kuruluşları, Sendikalar	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
14. Kent planlamasında, sokak ve parkların iyi aydınlatılması ve kadınların acil telefon hatlarına kolay ulaşabilmesini sağlamak amacıyla telefon kulübelerinin sayılarının artırılması gibi kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda gerekli hizmetlerin sunulması sağlanmalıdır.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Yerel Yönetimler	Ulaştırma Bakanlığı, Özel Sektör
Hizmet Kurumları-1		
1. TBMM bünyesinde "Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu" adı ile daimi bir komisyon oluşturulmalıdır.	TBMM	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
2. Şiddete uğrayan ve özellikle sığınma evlerindeki ihtiyacı olan kadınları danışma merkezleri ile sığınaklara başvuran kadınları ekonomik olarak güçlendirmek, yeniden ev kurlmalarını sağlamak amacıyla bir "Kadın Destek Fonu" oluşturulmalı ve kadınların uygun işlere yerleştirilmesi sağlanmalıdır.	Başbakanlık	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Özel Sektör, Sivil Toplum Kuruluşları
3. Avrupa Birliği bünyesinde yürütülmekte olan çocuklar, gençler ve kadınlara karşı şiddetin önlenmesine yönelik DAPHNEII (2004-2008) programını ülkemiz de imzalamalıdır.	Başbakanlık	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
4. Kadın erkek eşitliğine aykırı politikalar, yasal düzenlemeler ve uygulamalar kaldırılmalı, toplumda kadın ve erkek eşitliği sağlanıncaya kadar, kadınlara pozitif ayrımcılık yapılması bir devlet politikası olarak kabul edilmelidir.	Başbakanlık ve Diğer İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Hizmet Kurumları-2		
5. Yasa koyucuların, kadınları doğrudan ilgilendiren kanunların yapım sürecinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin kadın araştırma ve uygulama merkezlerinin de görüş ve önerilerini alınmalıdır.	Başbakanlık ve Diğer İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	
6. Devlet kadınlara yönelik her türlü şiddet eyleminin önlenmesini bir devlet politikası olarak kabul etmelidir. Bu alana yönelik bir bütçe oluşturularak, toplumsal cinsiyet rolleri açısından bütçelerin etki ve sonuçları görünür kılarak, toplumsal cinsiyete dayalı bütçe analizleri yapılmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
7. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde bir "Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi" kurulmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
8. Toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların devletin bütün ana plan ve programlarının içine entegre edilmesi, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması, programların ve sonuçların izlenme ve değerlendirilmesi için gerekli mekanizmaların oluşturulması ve var olan mekanizmaların işler hale getirilmesi sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
9. Kadına yönelik şiddete karşı alınacak önlemler bir ulusal plan çerçevesinde yasal, kurumsal, eğitsel ve kültürel alanlara yönelik, kapsamlı olarak belirlenmelidir. Bu plan hazırlanırken toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip bir plan olması sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
10. Ülke genelinde tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör çalışanlarına yönelik "toplumsal cinsiyet eşitliği" eğitimi verilmesinin zorunlu hale getirilmesi sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Özel Sektör

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Hizmet Kurumları-3		
11. Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı koordinasyonunda bütün kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteleri, sivil toplum kuruluşlarını, özel sektör ve yerel yönetimleri de kapsayacak "2006-2010 Kadına Yönelik Şiddetin önlenmesi Eylem Planı" hazırlanmalı ve uygulamaları takip edilmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör
12. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde çalışmalar yapmakta olan tüm kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversitelerin kadın çalışması yapan araştırma merkezleri ve yerel yönetimler arasında koordinasyonun sağlanarak, ortak bir "hizmet ağı modeli" oluşturulmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları
13. SHÇEK bünyesinde hizmet veren "183 Aile, Çocuk, Kadın ve Sosyal Hizmet ve Özürlü Çağrı Merkezi"nin çalışmasındaki sorunların giderilmesi, daha işlevsel kılınması ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
14. Ülke genelinde 24 saat hizmet verecek ücretsiz "ALO ŞİDDET HATTI" oluşturulmalıdır. Bu hat da şiddet konusunda eğitim almış personelin görev yapması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Üniversite ve Özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
15.4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanması aşamasında daha etkili bir sonuca ulaşmak için şiddet uygulayan bireylerin rehabilitasyona tabi tutulmaları konusunda gerekli bütün yasal ve kurumsal alt yapı oluşturulmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Hizmet Kurumları-4		
16. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) için bütçeden ayrılan pay artırılmalı, kadın sığınma evleri/kadın konukevleri nitelik ve nicelik açısından Avrupa Birliği standartlarına uygun hale getirilmeli ve hizmet sunacak personelin kadın bakış açısına sahip olması sağlanmalı, anılan merkezlerin gizlilik ilkesine uygun olarak hizmet vermeleri konusunda gerekli özen gösterilmelidir.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Devlet Planlama Teşkilatı, Yerel Yönetimler	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
17. Kadın sığınma/konuk evlerinin kuruluşu ve işletilmesi ile ilgili mevzuatın gözden geçirilerek Avrupa Birliği standartları doğrultusunda yeniden hazırlanması ve yerel yönetimlere kadın sığınma/konuk evi açma konusunda zorunluluk getirilmesi sağlanmalıdır. Açılan kadın sığınma/konuk evlerinin mevzuatta belirtilen standartlara uygunluğu düzenli olarak denetlenmelidir.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
18. Hak arama sürecindeki yasal prosedür mağdurlar lehine basitleştirilmeli, sağlıkla ilgili kayıtlar başta olmak üzere gerekli belge ve kayıtların ücretsiz hazırlanması sağlanmalıdır. Bu sürecin her aşaması kadının özel hayatına saygılı, kadını koruyucu olmalıdır.	Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı,	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları
19. Şiddet mağduru kadına emniyet birimlerinde uygulanacak prosedür ve atılacak adımlarla ilgili olarak genel broşür hazırlanmalıdır.	İçişleri Bakanlığı	Barolar, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları
20. Sivil toplum kuruluşları tarafından kurulmuş ve kurulacak olan bağımsız kadın sığınma evi ve kadın danışma merkezlerini açma ve işletme girişimleri yerel yönetimler ve il özel idareleri tarafından mali destek de dahil olmak üzere çok yönlü desteklenmelidir.	Valilikler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler	Sivil Toplum Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Hizmet Kurumları-5		
21. Şiddet gördüğü için kadın sığınma/konuk evine yerleştirilen kadınların buradan çıktıktan sonra kendi ayakları üzerinde durmayı başarmalarını sağlamak ve desteklemek için kadınlara devletin sahip olduğu kaynaklardan geçici konut tahsisi yapılmalıdır.	Yerel Yönetimler, Toplu Konut İdaresi	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları
22. Kadına yönelik şiddet konusunda ulusal bir veri tabanı bulunmamaktadır. Mevcut veriler de sağlıklı ve yeterli değildir. Bu nedenle bu konularla ilgili Bakanlıkların sağlıklı veri oluşturabilmeleri için toplanacak verilere yönelik standart soru formları hazırlanmalı ve sonuçları tek elde (Türkiye İstatistik Kurumu) toplanarak ulusal veri tabanı oluşturulmalıdır.	Türkiye İstatistik Kurumu	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Özel Sektör, Sivil Toplum Kuruluşları
23. Kadına yönelik şiddetin neden ve sonuçları ile toplumsal maliyetinin araştırılması ve şiddetin önlenmesine ilişkin projelerin üretilmesi ve gerçekleştirilmesi yönünde ilgili kuruluşlara destek verilmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
24. Ülke içinde politika, program geliştirmeyi teşvik edecek bilgilerin daha hızlı üretebilmesi için üniversitelerin Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezleri teşvik edilerek araştırma yapmaları ve yayınlamaları sağlanmalıdır.	Üniversiteler	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Eğitim		
1. Kadına yönelik şiddet konusunda zararlı gelenek ve göreneklerin tespit edilerek buna yönelik tutum ve davranış biçimlerini değiştirmelerini sağlayıcı eğitim programları hazırlanmalıdır. Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak başta erkekler olmak üzere ailenin tüm bireylerinin eğitilmesi ve özellikle öfkenin kontrolü ve kişiler arasında sağlıklı iletişim becerileri konusunda yaygın eğitim programlarının hazırlanmasında devletin gerekli çalışmaları yapması gerekmektedir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
2. Özellikle ekonomik yönden geri, geleneksel değerlerin hakim olduğu kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitime katılmalarını sağlamaya yönelik olarak kız yatılı ilköğretim ve ortaöğretim bölge okullarının açılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör
3. Askerlik eğitiminde, camilerde, kahvehanelerde, çok sayıda erkek çalışan istihdam eden kuruluşlarda kadına yönelik şiddet konusunda erkeklere yönelik zihniyet dönüşümünü sağlayacak eğitim programları düzenlenmelidir.	Milli Savunma Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Valilikler.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları
4. Şiddete uğrayan kadınların başvurabilecekleri, rehberlik ve danışmanlık hizmeti alabilecekleri merkezlerin tanıtımı ile kadınlara yönelik bilinç yükseltme ve eğitim çalışmaları konusunda ulusal bir bilgilendirme kampanyası yürütülmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Valilikler, Diyanet İşleri Başkanlığı, Yerel Yönetimler	Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
5. Sağlık görevlileri, yargı mensupları, kolluk kuvvetleri, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları, ve diğer meslek gruplarının lisans ve hizmet içi eğitim programlarında kadına yönelik şiddet konusu yer almalıdır.	Üniversitelerarası Eğitim Komisyonu, Üniversitelerin Eğitim Müfredat Komisyonları	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Sağlık		
1. Sağlık hizmeti sunan kurumlarda çalışan sağlık personelinin kadına yönelik şiddeti tanınması, tespit etmesi, gerekli müdahaleleri yapabilmesi ve şiddete uğrayan kadınları uygun kuruluşlara yönlendirmeleri için gerekli alt yapının oluşturulması ve sağlık çalışanlarının mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programlarında kadına yönelik şiddet konusuna yer verilmelidir.	Sağlık Bakanlığı, Üniversitelerarası Eğitim Komisyonu, Üniversitelerin Eğitim Müfredat Komisyonları, Üniversite ve Özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları
2. Tüm sağlık kuruluşlarında şiddet mağduru kadınlara yönelik özel birimlerin oluşturulması zorunlu hale getirilmelidir. Bu birimlerde hekim ve hemşire gibi sağlık çalışanlarının yanı sıra kadına yönelik şiddet konusuna duyarlı sosyal hizmet uzmanı ve psikologların çalışması sağlanmalıdır. Bu birimde çalışanların kadına yönelik şiddeti tanıma, ve şiddet gören kadına yönelik hizmet veren mekanizmaları harekete geçirebilmek için gerekli bildirim yapmaları sağlanmalıdır.	Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları
3. Aile planlaması hizmetleri başta olmak üzere bütün üreme sağlığı hizmetlerinin özellikle birinci basamak sağlık kuruluşlarında kadınlar için ücretsiz, ulaşılabilir ve kaliteli bir şekilde verilmesi sağlanmalıdır.	Sağlık Bakanlığı	
Hukuk-1		
1."Çerçeve Eşitlik Yasası"nın ivedilikle çıkarılması gerekmektedir.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve ilgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
2. Anayasamızın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesine göre; "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.	Adalet Bakanlığı	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Hukuk-2		
3. Yürürlükteki mevzuatımızdaki kadın-erkek eşitliğini zedeleyen düzenlemelerin ayıklanması yönünde gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
4. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1. maddesinde geçen "kusurlu eş" ibaresinin "şiddet uygulayan birey" şeklinde düzeltilmesi; hakim anılan yasa kapsamında hükmedebileceği tedbirlere ilişkin olarak yasanın 1. maddesinin (f) bendinde geçen "ortak konut" ibaresinin yanına "veya şiddete maruz kalan bireyin işyerine gelmemesi" ibaresinin de eklenmesinin, ayrıca 4320 sayılı Kanunun korunma kapsamına mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan eşlerden birinin veya çocuklarının da dahil edilmesinin ve mahkemenin vermiş olduğu tedbir hükmünün infazına ilişkin icra işlemlerinin de harçtan muaf tutulması yönünde yasal düzenleme yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
5. Mevcut yasalarımızda halen kadın bedenini kontrol altında tutmayı amaçlayan, kadının insan haklarının ihlaline neden olan hukuki düzenlemeler ivedilikle yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
6. Siyasi Partiler Yasasında kadınların siyasete katılımını destekleyen düzenlemeler yapılmalıdır.	Adalet Bakanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Siyasi Partiler, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları
7. "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Aynı ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde "sivil toplum kuruluşları tarafından açılmış olan sığınma evlerinde kalan kadınlara kaldıkları süre içinde ayni ve maddi yardım konusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Siyasi Partiler, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları

C. TÖRE/NAMUS CİNAYETLERİ KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Koruyucu ve Önleyici Tedbirler		
1. Sistematik bir zihniyet dönüşümü için ders kitaplarında, günlük konuşmalarda, görsel ve yazılı basında, sinema filmlerinde hatta akademik çalışmalarda, vaaz ve hutbelerde kullanılan geleneksel cinsiyet rol ve kalıplarını erkek egemen zihniyetin hakim olduğu toplumsal yapının yarattığı olumsuzlukları vurgulayan bir söylem geliştirilmelidir.	Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk Dil Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Yüksek Öğrenim Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
2. Diyanet İşleri Başkanlığı, töre/namus cinayetlerinin önlenmesi konusunda; toplumu bilinçlendirmek üzere hutbe ve vaazlar vermeli, yazılı ve görsel yayınlar yapmalı ve çeşitli etkinlikler düzenlemelidir. Bu etkinliklerinde Diyanet İşleri Başkanlığı geleneksel cinsiyet rol ve kalıplarını, ataerkil yapının yarattığı olumsuzlukları vurgulayan ahlaki söyleme sahip bir dil kullanmalıdır.	Diyanet İşleri Başkanlığı	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
3. Töre/namus cinayetleri konusunda Devlet, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler ortak kampanyalar düzenlemelidir. Bu kampanyalarda kadınların yanı sıra erkeklerin de şiddete karşı bilinç yükseltici eğitim almaları sağlanmalıdır. Erkek ve kadınların alternatif davranış biçimleri geliştirmelerine destek veren programlar oluşturulmalı, kendini ifade yollarını bulmak ve iletişim kurma olanaklarını artırmak için sorun çözme tekniklerini anlatan programlar geliştirilmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
4. Töre/namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik bilgilendirici spot filmlerin üretilerek, görsel medyada sık aralıklarla gösterilmesi sağlanmalıdır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları, Televizyon Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Kurumsal Hizmetler-1		
1. Töre ve namus konusunda toplumda yerleşik ön kabullerin veya geleneksel anlayışın tersine çevrilmesi sağlanmalıdır.	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları
2. Devletin yasalardan ve uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yapması, yasalardaki anlayış değişikliğinin uygulamaya yansıtılabilmesi için gerekli mesleki eğitim çalışmalarının yapılması ve yasaların sıfır toleransla uygulanması sağlanmalıdır.	Adalet Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Üniversiteler	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)
3. Ülke çapında ilgili tüm sivil ve resmi kuruluşları kapsayacak "2006-2010 Töre/ Namus Cinayetlerinin önlenmesine Yönelik Eylem Planı" hazırlanmalı ve uygulamaları takip edilmelidir.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları
4. Ülke genelinde 24 saat hizmet verecek ücretsiz "ALO ŞİDDET HATTI" oluşturulmalıdır. Bu hatlarda şiddet konusunda eğitim almış personelin görev yapması sağlanmalıdır.	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Valilikler	İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar
5. Töre/namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik olarak yerel düzeyde Valilik, Emniyet, Jandarma, Belediye, Müftülük, Üniversite, sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla komiteler oluşturulmalıdır.	Türkiye İstatistik Kurumu	İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı, Belediyeler, Müftülük, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
6. Töre/namus cinayetleri konusunda ulusal düzeyde veriler bulunmamaktadır. Mevcut veriler de sağlıklı ve yeterli değildir. Bu nedenle bu konularla ilgili Bakanlıkların sağlıklı veri oluşturabilmeleri için toplanacak verilere yönelik standart soru formları hazırlanarak sonuçları tek elde (Türkiye İstatistik Kurumu) toplanmalı ve kadına yönelik şiddet konusunda oluşturulacak veriler ulusal veri tabanına entegre edilmelidir.		İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
Kurumsal Hizmetler-2		
7. Töre/namus cinayetlerinin nedenlerine, sonuçlarına, maliyetine ve önleme yöntemlerine ilişkin projelerin üretilmesi ve gerçekleştirilmesi yönünde ilgili kuruluşlara destek verilmelidir.	Devlet Planlama Teşkilatı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları
8. Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin giderilebilmesi için kadının her alanda güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin teşvik edilerek, araştırma yapmaları ve yayınlamaları sağlanmalıdır.	Üniversiteler	Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
Eğitim		
1. Özellikle ekonomik yönden geri, geleneksel değerlerin hakim olduğu kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitime katılmalarını sağlamaya yönelik olarak yatılı kız bölge okullarının (ilköğretim ve ortaöğretim) açılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Valilikler, Yerel Yönetimler, Özel Sektör Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları

D. MEDYA VE ŞİDDET KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
1. Ülkemizde mevcut medya hukukunun öncelikle 3986 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınlarına İlişkin Kanununun ile bu Kanuna uygun olarak çıkarılan Yönetmeliklerin teknolojik gelişmelere uygun olarak güncelleştirilmesi "cinsiyet ayrımcılığı", "çocuk istismarı" ve "şiddet" içerikli yayınlara uygulanan müeyyidelerin caydırıcılıktan uzak kaldığı göz önünde bulundurularak yaptırım gücünün artırılmasına ve güncelliklerini yitirmeden uygulanabilmelerine yönelik düzenlemelerin yapılması, uygulanabilir bir mevzuatın yaratılması,	TBMM, İlgili Devlet Bakanlığı RTÜK	İlgili Kurum ve Kuruluşlar,
2. Avrupa Birliği Müktesebatının üstlenilmesine ilişkin (24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 Mükerrer sayılı Resmi Gazete) Türkiye Ulusal Programında Kültür ve Görsel İşitsel Politikanın öncelikler bölümünde de yer alan; küçüklerin ve insan onurunun korunmasında güçlü ve etkili bir seviyenin elde edilmesine yönelik ulusal çerçeveleri geliştirerek Avrupa görsel-ışitsel ve bilgi hizmetleri endüstrisinin rekabet edebilirliğinin geliştirilmesi hakkındaki 24 Eylül 1998 tarihli Konsey Tavsiye Kararı (31998H0560) Yeni medya hizmetlerinin gelişimi çerçevesinde öz-denetimin rolü hakkındaki 27 Eylül 1999 tarihli Konsey Sonuç Kararı (31999Y 1006(02) ilişkin olarak yayın kuruluşlarının kendi öz-denetim birimlerini kurarak bir an önce kamusal yayıncılığın gereği kendi sorumlu yayıncılık ilkelerini yerleştirmeleri,	Yazılı ve Görsel-ışitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel)	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği İlgili Kurum ve Kuruluşlar
3. Yayın planlamasında, yayın genel akışı içinde,yayın içeriğinde, çocuk istismarı ile cinsiyet ayrımı, şiddet, pornografi, kadını küçültücü, incitici ve önyargılı yayınların yapılmaması için yayın kanallarının kendi "ETİK" değerlerini yerleştirmeleri ve yayın kimliğini öne çıkarmalarının sağlanması,	Yazılı Basın, Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları Yazılı ve Görsel-ışitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Yazılı Basın, Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	İlgili Kurum ve Kuruluşlar

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
4. Özellikle radyonun yaygın gücü ve tüm ailenin birlikte olduğu, televizyon izlediği saatlerde ve yayının genel akışında "Çocuk programları" özellikle "REKLAM KUŞAKLARI"nda çocuk istismarının önlenmesi,	Yazılı ve Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	İlgili Kurum ve Kuruluşlar
5. Tüm yayın kanallarında, yayın içeriği ve planlamasında; evde ve çalışan kadına yönelik hedef kitlesi belirlenen, kadının toplumsal dönüşümünü sağlayacak, bilgilendirici programların öne çıkarılarak çok sayıda izleyiciye, kadına ulaşması için izlenebilirliği yüksek zaman diliminin belirlenmesi, uygulanması,	Yazılı ve Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları,(Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezleri, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları,
6. Mevcut Yasa kapsamında, televizyonlarda Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yayından kaldırılan programlar yerine şiddete karşı duyarlılığı artırıcı, kaliteli ve olumlu mesajlar veren eğitici ikame programların oluşturulması konusunda çalışmalar yapılması,	RTÜK, Görsel Medya Kuruluşları, (Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Bilgi Hizmetleri	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları
7. Başta program yapım ve yöneticileri olmak üzere televizyon programlarının üretiminin her aşamasında yer alan medya çalışanlarının "şiddete" ilişkin duyarlılıklarını arttırıcı "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" eğitimi almalarının sağlanması,	Yazılı ve Görsel Medya Kuruluşları; (Kamu ve Özel Ulusal, Bölgesel ve Yerel) Yayın Kuruluşları,	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
8. İzleyiciye medya karşısında "farkındalık" kazandırılması ve bilinçli izleyiciler (öncelikle ebeveynler) oluşturulması konusunda çalışmalar yapılması ve izleyiciye medya okuryazarlığının kazandırılması için eğitim programlarının düzenlenmesi,	RTÜK, Yazılı ve Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları, (Kamu-Özel Ulusal Bölgesel ve Yerel), Bilgi Hizmetleri ve Haber Ajansları	İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları Sivil Toplum Örgütleri
9.Ülkemizde medyada karar mekanizmalarında cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması,	Yazılı ve Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları, (Kamu ve Özel Ulusal, Bölgesel, Yerel Yayın Kuruluşları), Haber Ajansları Basın Meslek Örgütleri	

Öneriler	Sorumlu Kurum	İşbirliği Yapacak Kurum/Kuruluş
10. Medyanın kadın ve çocuğa yönelik "şiddetin" pekiştirilmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin etkisini araştıran ve günümüzde büyük eksiklik olan araştırmaların yapılması	RTÜK, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları, (Kamu ve Özel Ulusal, Bölgesel, Yerel Yayın Kuruluşları)	Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, TÜİK, TRT,
11. Sivil Toplum Kuruluşlarının "Medya İzleme Grupları" oluşturması ve medyanın günü gününe izlenmesi oto kontrolün sağlanması,	Basın Meslek örgütleri, Sivil Toplum örgütleri	İlgili kuruluşlar

EK 5D**İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN
TÖRE VE NAMUS CİNAYETLERİNİN
ÖNLENMESİNE YÖNELİK
TEDBİRLERİN KOORDİNASYONU GENELGESİ
Bakanlık Genelgesi: 2007/8 (EGM 2007/6)**

*Konu: Töre ve Namus Cinayetlerinin
Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin
Koordinasyonu*

İlgi: (a) 02.12.2005 tarih ve 123 sayılı Bakanlık
Genelgesi

(b) 04.07.2006 tarih ve 2006/17 sayılı
Başbakanlık Genelgesi

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde yapılan tüm çalışmalar ve tedbirlere rağmen toplumsal bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Özellikle kadına yönelik olarak gerçekleşen şiddet olaylarının en uç noktası kuşkusuz, töre veya namus adına işlenen cinayetlerdir.

Türkiye de, töre ve namus cinayetlerinin işlendiği ülkeler arasında yer almaktadır. Bu durum, ülkemizin uluslararası platformlarda eleştirilmesine, gelişmişlik düzeyi kendisinin çok altındaki ülkelerle aynı düzeyde görülmesine, töre ve namus cinayetlerinin ortadan kaldırılması için zaman zaman önlem almaya davet edilen konuma getirmektedir.

Bu cinayetlerin önlenmesi, temel hak ve özgürlüklerin en üst seviyede güvence altına alınması, toplumsal huzur ve güven duygusunun artırılması ve ülkemizin çağdaş dünyada hak ettiği saygınlığı koruması bakımından gereklidir.

Çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için alınacak tedbirlerle ilgili olarak Başbakanlık tarafından çıkartılan 2006/17 sayılı Genelge 04.07.2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bahse konu Genelge ile tespit edilen görev ve sorumluluklar kapsamında yerine getirilmesi gereken görev ve tedbirlerin etkin ve süratli bir şekilde koordine edilerek hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Bu amaçla ilgili (b) Genelge doğrultusunda, çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi kapsamında;

1. Kolluk birimlerine müracaat eden veya kolluk tarafından tespit edilen şiddet mağduru kadın ve çocukların, yaşadıkları travmaya bağlı olarak içinde buldukları ruhsal durum göz önünde bulundurularak bu kişilerin ilk müracaatlarında her türlü işlem, imkanlar ölçüsünde bayan personelin de katılımıyla, insani yaklaşım içerisinde ve ivedilikle yerine getirilecektir.

2. Şiddet mağdurları ile ilgili kolluk birimlerine intikal eden ihbar ya da müracaatlara ilişkin yapılması gereken adli işlemler Cumhuriyet Savcıları bilgilendirilmek suretiyle, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve bu kanunun uygulanmasına dair ilgi (a) Genelge ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde yerine getirilecektir.

3. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin (a) bendine göre belediyelerin kadın ve çocuklar için sığınma evleri açmaları gerekmektedir. Bu bağlamda; öncelikle Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'na (SHÇEK) bağlı kadın sığınma evi bulunmayan yerlerde 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince ve 08.05.2001 tarih ve 24396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği hükümlerine göre, belediyeler tarafından 24 saat esasına göre görevli bulundurulacak şekilde ve genel kolluk tedbirleri dışında, özel güvenlik hizmetlerinden faydalanılmak suretiyle gerekli güvenlik tedbirlerinin alındığı, kadın ve çocuk sığınma evlerinin açılması ivedilikle sağlanacaktır.

4. Özellikle kadınlara yönelik şiddetin sonucu olarak ortaya çıkan töre ve namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik olarak,

illerde valilerin veya görevlendireceği vali yardımcısının, ilçelerde kaymakamların başkanlığında kolluk kuvvetleri, mahalli idareler, sosyal hizmet birimleri, meslek kuruluşları, sağlık müdürlükleri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile gerekli görülmesi halinde diğer kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile komiteler oluşturularak, tespit edilen çözümlerin işbirliği içerisinde hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Bu komitelerin sekreteryası hizmetleri İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, ilçelerde ise sosyal hizmet yürüten birim tarafından yerine getirilecektir.

5. Çeşitli sebeplerle töre veya namus cinayetine maruz kalabileceğini beyan eden/edilen veya aile içi şiddete maruz kalmış kadınlar ve çocuklarla ilgili her türlü koruma tedbirinin, İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, ilçelerde ise sosyal hizmet yürüten birim ya da varsa Sosyal Hizmetler Şube Müdürlükleri haberdar edilmek suretiyle ivedilikle alınması sağlanacak, SHÇEK'na veya belediyelere bağlı kadın sığınma evlerinde koruma altına alınan bu kişilerin buldukları yerlerle ilgili gizlilik esaslarına en üst seviyede riayet edilecektir.

6. Şiddet mağdurlarının ilgili yere sevkine kadar geçen sürede; iaşe, konaklama, tedavi ve ulaşım gibi birtakım ihtiyaçlarının

belediyeler, il/ilçe Özel İdareleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu kaynaklarından karşılanması komitelerce karara bağlanacaktır.

7. Kadın sığınmaevi bulunmayan yerlerde, töre/namus cinayetine maruz kalabileceğini beyan eden veya somut bir olayda töre/namus cinayetine maruz kalabileceği öngörülen kişilerin, rızaları doğrultusunda ivedilikle sosyal hizmet birimleri haberdar edilmek suretiyle teslim alınmaları sağlanacaktır. İl / ilçe sosyal hizmet birimleri 24 saat ulaşılabilir şekilde görevlendirecekleri personelin iletişim bilgilerini genel kolluk kuvvetlerine bildireceklerdir.

8. Kadın sığınma evi bulunmayan yerlerde, mağdurların ilgili yere sevkine kadar geçen sürede geçici olarak korunmalarının ve sığınmalarının sağlanacağı yerler (otel, pansiyon, misafirhane vb) oluşturulan komiteler tarafından tespit edilerek genel kolluk kuvvetlerine bildirilecektir. Bu yerlerin adres bilgileri konusunda da üst seviyede gizlilik esaslarına riayet edilecektir.

Bu kişilerin korunmalarının sağlanacağı yerlere sevk edilmeleri esnasında, maruz kaldıkları durum veya olayın özelliğine göre

gerekli olması halinde genel kolluk kuvvetleri refakat edecektir.

9. Töre ve namus konusunda toplumda yerleşik ön yargı veya geleneksel anlayışın değiştirilmesi amacıyla halkın konu ile ilgili farkındalığını ve duyarlılığını artıracak etkinlikler düzenlenecektir.

10. Töre ve namus cinayetleri ile çocuk ve kadınlara yönelik şiddet olaylarına ilişkin soruşturma sürecinde görev alan genel kolluk kuvvetleri personeline yönelik, bu konularda çalışma ve araştırmalar yapan bilim adamları ve uzmanların da desteği alınarak hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenecektir. İllerin talebi halinde bu eğitimlerde kullanılacak eğitim materyali, Başbakanlık Kadın Statüsü Müdürlüğü ile koordinasyon kurulmak suretiyle temin edilecektir.

11. Yukarıda belirtilen konularla ilgili yapılan çalışmalara ilişkin raporlar, oluşturulan komiteler tarafından hazırlanarak, ilgi (b) Başbakanlık Genelgesi'nde koordinatör kurum olarak tespit edilen Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü'ne ve Bakanlığının yılın 3'ncü, 6'ncı, 9'uncu ve 12'nci aylarının ilk haftasında gönderilecektir.

EK 6: Ekonomik Şiddetin Boşanma Nedeni Olduğuna Dair Karar Örneği

T.C. ANKARA 8. AİLE MAHKEMESİ

(Direnme Kararı)

ESAS NO : 2008/678

KARAR NO : 2008/898

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Davacı vekili tarafından verilen dilekçe üzerine yapılan yargılama sonucunda, davacı tanıklarının, "Tarafların uzun zamandır ayrı odalarda yatmaları bir yana gündüzleyin dahi ayrı odalarda oturduklarını, aralarındaki iletişimin tamamen koştüğünü, davacının hastalığı döneminde dahi davalı eşin otomobiliyle hastaneye götürmediğini, ilgi göstermediğini, kadının üzerinde bir taksi parasını ödeyebilecek kadar dahi para buldurmasına izin vermediğini, gerek çalıştığı dönemde gerekse emekliliği sırasında da parasızlık çekmesine, içeceği çay parasını dahi hesaplamasına neden olduğunu, davalının kırılan bir çay bardağının dahi hesabını sorduğunu, kadının parasını kendisinin kullanmak istemesi durumunda ise, davalının "herkes kendi ihtiyacını karşılayacak" diyerek aile bütçesinde ikilik yarattığını" sözlerine dayanılarak mahkememizce boşanmaya karar verilmiştir.

Mahkememiz kararı temyiz incelemesi sonucunda "Tanık beyanlarında geçen olaylardan sonra evlilik birliğinin devam ettiği ve davacı kadından aktarılan olayların

boşanmaya esas alınamayacağı" belirtilerek bozulmuştur. Bozma gerekçesinde devamlı, "Dinlenen davacının tanıklarının, sözlerinin bir kısmı TMK'nun 166/1 maddesinde yer alan temelden sarsılma durumunu kabule elverişli olmayan beyanlar, bir kısmının ise sebep ve saiki açıklanmayan ve inandırıcı olmaktan uzak izahlardan ibarettir" denilerek, davanın reddinin gerektiği belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere Yargıtayla mahkememiz kararı arasındaki çelişki ispat hukukuna ilişkindir. Yargıtay kararında tanıkların dolaylı anlatımda buldukları için anlatımların inandırıcı olmadığı belirtilmektedir.

Somut duruma baktığımızda tanıkların, davacı kadının eşiyle yaşadığı sorunları o an için görmemiş olmaları doğaldır. Olayda fiziki şiddet uygulanmadığı için sabah işe gelen kadını dövülmüş, gözü mor veya kolu askılı olarak da görmemişlerdir. Şayet böyle bir görünüme tanık olsalardı, muhtemeldir ki Yargıtay aşamasında da bu yoldaki anlatımlara itibar edilecekti. Olayda ise fiziksel şiddet olmamakla birlikte davacı bir çay parasına bile muhtaç duruma düşürülmüştür. Bu durumun aynen gözün morartılması, kolun bacağın kırılması gibi çalışma arkadaşları tarafından gözlenmesi olanaklıdır. Çünkü her gün aynı ortamda

bulunan insanlar, nasıl fiziksel şiddet izlerine tanık oluyorsa, ekonomik şiddete de tanık olabilirler. Öyle ise yargıtayla aramızdaki temel ayrılık her ne kadar ilk bakışta ispat hukukuna ilişkin gibi gözükmekteyse de özde fiziksel şiddete yoğunlaşıp ekonomik şiddetin gözden kaçırılmasından kaynaklanmaktadır.

Yinelemek gerekirse davacı kadın iş yerine dayak yemiş olarak gitseydi vücudundaki izler görüleceği için arkadaşlarının tanıklığı kabul edilecekti. Parasız bırakılması kendi maaşını kullanamaması ve iş arkadaşlarının onun süreklilik gösteren parasızlığını ve çaresizliğini gözlemeleri, bunu da duruşmada aktarmaları inandırıcı ve geçerli sayılmalıdır. Kaldı ki usul hukukumuzdaki yüzyüzelik ilkesi gereği anlatımların inandırıcı olup olmadığını ilk derece hakimi takdir edecektir.

Öte yandan öğretide "Bireylerin çalışmalarının engellenmesi, çalışmaya zorlanmaları, kişisel kazançlara veya mal varlıklarına el koymak, bunları yönetmelerine engel olunmak şeklinde ortaya çıkan davranışlar" olarak tanımlanan ekonomik şiddet, fiziksel şiddet gibi çoğunlukla görüldüğü üzere kendini ani ve öfke patlamaları biçiminde açığa vurmaz. (Tanım için Bkz; Yrd. Doç. Dr. Mehmet Erdem, Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin

Korunmasına Dair Kanun, Türkiye Barolar Birliği Dergisi Sy. 73 Kasım-Aralık 2007 s:56) Daha çok kişilik ve huyla ilgili olup sistemattir ve süreklilik gösterir. Mağdurun bu tavrı algılaması, tepki göstermesi çok daha zordur ve uzun zaman ister. Kaldı ki somut olayda davalı erkek, mal varlığının yarısını davacı kadın adına kaydettirmiştir. Yani görünüşte iyi niyetlidir. Ama yaşamın sırf tasarrufla geçmeyeceği, bu arada bir ömrün de tükenip gideceğini anlamak için somut olayda davacı kadının emekli olması gerekmiştir. Öyle ise bozmadaki, "bir kısım olaylardan sonra evlilik birliğinin devam ettiği" yani örtülü af gerekçesi de ekonomik şiddetin yukarıda belirtilen niteliği gereği yerinde değildir.

Sonuç olarak davacı ve davalı Adalet Bakanlığında farklı birimlerde çalışmışlardır. Davacı tanıkları, davacı kadının çalışma arkadaşlarıdır. Uzun yıllar aynı birimde aynı odada çalışan insanların, birbirlerinin özel yaşamlarına ilişkin olarak gözlemde bulunmaları ve bilgi sahibi olmaları doğaldır. Özellikle davacı kadının sürekli parasızlık çekmesinin, kırlan çay bardağının hesabını yapmak zorunda kalışının, çay parası ödemekte dahi sakınlı davranmasının yani uğradığı ekonomik şiddetin çalışma arkadaşlarının gözünden kaçması düşünülemez. Bunun, gerek davacıdan gerekse kısıtlı da olsa görüştüğü davalıdan kaynaklanıp kaynaklanmadığına ilişkin gözlem yapmaları ve bilgi edinmeleri de

kaçınılmazdır. Süreklilik taşıyan bu olguya davacı kadının uzun yıllar katlanmış olması, hiç olmazsa emeklilik döneminde bir parça olsun parasal rahatlık istemesine engel sayılmamalıdır.

Bu açıklamalar ışığında, davacı tanıklarının tek yanlı da olsa davacı kadından edindikleri bilgi ve izlenimleri süreç içerisinde doğrulama şanslarının olacağı, sürekli aynı sıkıntılardan söz eden kadının sözlerinin, yaşanan bu sıkıntıları bizzat gören tanıklarca doğrulanabileceği kabul edilmelidir. Kaldı ki davacı kadının hastalığı döneminde taksit parasını dahi ödeyememesi, davalı erkeğin cimriliği nedeniyle onu otomobili ile hastaneye götürmeşi, tanıkların somut ve görgüye dayalı bilgileridir.

O halde, uzun yıllar eşinin aşırı hesaplı ve cimrilik ölçüsündeki tutumluluğuna dayanmak zorunda kalan kadının, ekonomik ve sosyal alanda özgür ve rahat yaşamak ve ekonomik şiddetten kurtulmak için açtığı davanın kabulüne karar verilmesi gerektiği inancıyla önceki kararımızda direnilerek aşağıdaki yargı kurulmuştur.

HÜKÜM :

Yukarda açıklanan nedenlerle, Mahkememiz kararında direnilmesine, Davanın kabulüyle, davacı H. Ö. ile davalı M.Ö.'in TMK nunun 166/1. maddesi gereğince BOŞANMALARINA.

TC. YARGITAY Hukuk Genel Kurulu

ESAS NO 2008/2-695

KARAR NO 2008/710 YARGITAY İLAMI

İNCELENEN KARARIN MAHKEMESİ

Ankara 8. Aile Mahkemesi

TARİHİ 21/07/2008

NUMARASI 2008/678-2008/898

Taraflar arasındaki boşanma, maddi ve manevi tazminat davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Ankara 8. Aile Mahkemesince boşanma davasının kabulüne, maddi tazminat davasının kısmen kabulüne, manevi tazminat davasının reddine dair verilen 23.03200) gün ve 2006/318 E., 2007/329 K. sayılı kararın incelenmesi dayalı vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin 15.042008 gün ve 2007/12410 E., 2008/5373 K. sayılı ilamı ile; (... Davacı tanık beyanlarında geçen c4aylardan sonra evlilik birliği devam etmiş olup, davacı kadından aktarılan olaylar boşanmaya esas alınamaz.

*Türk Medeni Kanununun 166/1-2 maddesi uyarınca; Boşanma kararı verilebilmesi için evlilik birliğinin, ortak hayatı sürdürmeleri eşlerden beklenmeyecek derecede temelinden sarsıldığı sabit olması gerekir. Oysa dinlenen davacının tanıklarının sözlerinin bir kısmı Türk Medeni Kanununun 166/1 maddesinde yer alan temelinden sarsılma durumunu kabule elverişli olmayan beyanlar olup, bir kısmı ise, sebep saiki

açıklanmayan inandırıcı olmaktan uzak izahlardan ibarettir. Bu itibarla davanın reddi gerekirken delillerin takdirinde hataya düşülerek yetersiz gerekçe ile boşanmaya karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davalı vekili

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulu'nca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava boşanma, maddi ve manevi tazminat isteğine ilişkindir. Mahkemenin boşanma davasının kabulüne, maddi tazminat davasının kısmen kabulüne ve manevi tazminat davasının reddine dair verdiği karar Özel Dairece yukarıda belirtilen nedenle bozulmuş, mahkemece uzun yıllar eşinin aşırı hesaplı ve cimrilik düzeyindeki tutumluluğuna dayanmak zorunda kalan kadının, ekonomik ve sosyal alanda özgür ve rahat yaşamak ve ekonomik şiddetten kurtulmak için açtığı davanın kabulüne karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle iki kararda direnilmiştir. Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, mahkeme kararında açıklanan gerektirici nedenlere ve özellikle delillerin değerlendirilmesinde bir isabetsizlik

bulunmamasına göre, direnme kararı yerindedir. Ne var ki davalı vekilinin sair temyiz nedenleri özel dairece incelenmemiş olduğundan, dosyanın Özel Daireye gönderilmesi gerekir.

KARŞI OY YAZISI

Taraflar 28.8.1972 tarihinde evlenmişlerdir. Boşanma davası, davacı H. O. tarafından 3.4.2006 tarihinde açılmıştır. Yani 34 yıl sonra. Dosyada dinlenen davacı tanıkları davacının emekli olmadan önce birlikte çalıştığı mesai arkadaşlarıdır. Sadece bir tanesi davacının kardeşidir, Mesai arkadaşları oran tanıklar davalının davacıya harçlık vermediğini veya az verdiğini, davacının arkadaşlarına çay dahi söyleyemediğini, davacının istediği gibi para harcamadığını bildirmişler, davacının kardeşi olan şahit ise tarafların devamlı tartıştıklarını uyum sağlayamadıklarını, çocuk bir kase yoğurt yedi diye, davalının müdahale ettiğini, bu yüzden tartıştıklarını. 7 yıl önce davalının davacıya ben senden fazla maaş alıyorum. Senin maaşın kadar bütçeye katkıda bulunacağını dediğini açıklamıştır. Davacı 1995 yılında emekli olmuştur. Kardeşi dışındaki şahitler mesai arkadaşlarıdır. Ailece görüşmemektedirler. Ve davacıdan duyduklarını aktarmaktadırlar. Yeni müşahhas bir olay ortaya koymamışlardır. Taraflar 1995 yılından bu tarafa it yıl daha beraber yaşamışlar ve ondan önceki olaylarda birbirlerini affetmişlerdir.

Davacının kardeşi olan şahit ise davacının, çocuğa bir kase yoğurt yedirmesi nedeniyle tarafların tartıştıklarını söylemiştir. Nüfus kaydında tarafların bir çocuğu olduğu anlaşılmaktadır. Bu çocuk 1974 doğumludur. Davanın açıldığı tarihte 32 yaşındadır. Yoğurdu annesi çocukken yedirdiğine göre 2 yaşında yedirse aradan 30 yıl geçmiştir. Davalının bütçeye eşit miktarda para koyacağını bildiren şahit, davalının bunu uygulayıp uygulamadığını açıklamamaktadır. Odaların ayrılmasının davalıdan kaynaklandığını da söylememektedir. Yani davalıya kusur izafe etmemiştir. Tüm şahitlerin dile getirmek istedikleri husus, davalının cimrilik derecesine varan tutumudur. Davalı onlara göre öyle cimridir ki eşine çay ısmarlayacak kadar para dahi vermemektedir. Aynı cimri dayalı, Ankara'da bir daire almış, 1/2 payını eşinin üzerine tapuda tescil ettirmiştir. Dayalı şahıs ü kadar cimridir ki aldığı yazlık dairenin ve otomobilinde 1/2 hissesini şahit beyanlarından anlaşıldığı gibi: eşi adına tescil ettirmiştir. Gerek davacı ve gerekse davalı memurdur. Yaptıkları tasarruf ile yukarıda açıklanan daireler ile otomobili almışlardır. Ankara'daki evde müştereken oturuyorlar, yazlığa beraber gidip kalıyorlar, otomobili de birlikte kullanıyorlar. Davacı bir defasında yıllar önce tansiyon ve böbrek rahatsızlığı nedeniyle hastaneye giderken davalı otomobil ile götürmemiş, davacı hastaneye dolmuş ile gitmek zorunda kalmış, tabi ki

eşini hastaneye kendisi götürse iyi olurdu şahit ne için götürmediğini veya götürmediğini açıklamıyor. Bu olay üzerinden de 3-4 yıl geçti diyor. Yeni bir olay söylemiyor. Emekli olan iki küçük memur çalıştıkları dönemde yaptıkları tasarruflar ile ev, yazlık ve otomobil sahibi olmuşlardır. Ankara'da kendi evlerinde oturmaktadırlar. Eğer bu evi yaptıkları tasarruf ile almamış olsalardı. Ayda asgari 500 YTL kirada oturmak zorunda kalacaklardı. Yani emekli maaşlarının yarısını ev kirası vereceklerdi. Kalan para ile zor geçineceklerdi. Tutumlu olmalarını yadırgamak ve bunu boşanma sebebi saymak mümkün mü? Tabii ki değil. Şahitler yeni bir olay ortaya koymadıkları gibi, eski olan ve geçimsizlik sebebi kabul edilmiş mümkün olmayan olaylardan bahsetmişlerdir. Özel Dairenin yerleşmiş içtihatlarına göre eski olaylarda taraflar birbirlerini affetmişlerdir. Zira uzun yıllar yine birlikte yaşamışlardır. Boşanmaya karar verilebilmesi için; evlilik birliğinin ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılması gerekir (TMK.nun 166/1.mad.). Anlatılan nedenlerle evlilik birliği temelinden sarsılmadığı gibi, hatta hiç sarsılmamıştır. Yukarıda açıklanan nedenlerle ve Özel Dairenin yerleşmiş kararları da göz önünde tutularak çoğunluğun boşanma yönündeki görüşüne katılamıyorum.

Zeki AKAR
Birinci Başkanvekili

EK 7

Keşke Aile Mahkemesi Hakimleri Aile İçi Şiddet Konusunda Şunları da Bilseler Dediğim 10 Önemli Konu

Richard Ducote*, Esquire

1978 yılından bugüne ülkemizdeki tüm adliye binalarında yaşadıkları beni şaşırtmaya devam ediyor. Aile içi şiddet konusunda varolan tüm bilgilere rağmen hakimlerimizin aile içi şiddetin ne olduğu ve nelere yol açtığını anlama noktasında son sırada olmaları gerçekten çarpıcı bir tablo yaratıyor. Mahkemede huzurlarına çıkan mağdurları tehlikeye atan yanlış bilgilendirilmeye dayalı kararlar alan hakimler şiddet döngüsü ve sonuçları üzerinde de derin etkiler yaratıyorlar. Aile içi şiddet mağdurlarının avukatlığını yapan biri olarak mahkeme salonuna girdiğimde davamı sunup mağdurun haklarının korunmasını sağlamak için en azından aşağıdaki on önemli konu hakkında bilgi sahibi olan hakimlerle çalışmak isterdim.

1. Failler; dış görünüşlerine, davranışlarına, kıyafetlerine, konuşma tarzlarına veya mesleklerine göre saptanamazlar. Faillerin dış görünüşlerinin kendi doğalarına dair ipuçları barındırdığı veya belli meslek gruplarında çalışanların evde şiddet uygulamayacağı gibi düşünceler gerçekten de son derece tehlikelidir. Aslında failler, düşün öncesinde şiddete eğilimli

davranışlarını beceriyle gizleyerek, mağdurlarla evlenmektedirler. Yıllar süren flört dönemi bile bu izleri açığa çıkartmaya yetmiyorsa elbette mahkeme salonunda geçirilen bir saat de yeterli olmayacaktır. Üstelik şiddet uygulayanlar arasında her meslek grubundan insanlar bulunmaktadır – hakimler, doktorlar, avukatlar, sosyal çalışmacılar, hükümet çalışanları gibi.

2. Bir psikolojik veya psikiyatrik değerlendirme yürütülmesi de bir failin saptanmasına yeterli olamayacaktır. Hakimler çoğunlukla bir şüphelinin yerel akıl sağlığı yetkilisiyle görüşmesinin şiddet olayını açığa çıkartmaya yeteceğini düşünmektedirler. Burada bir kez daha ölümcül bir hata yapılmaktadır. Şiddet uygulayan kişilerde akıl hastalıkları nadiren görülmektedir ve yukarıdaki tarz değerlendirmelerde sadece akıl hastalığının olup olmadığına odaklanılmaktadır. Aile içi şiddet bir davranış örüntüsüdür ve değerlendirmeye tabi tutulan şahıs şiddet olayını kabul etmedikçe psikolojik mülakatlar ve testler gerçeği saptamaya yeterli olmayacaktır.

3. Aile içi şiddet failleri genellikle evleri dışında şiddet uygulayan kişiler değildir. Aile içi şiddetle suçlanan bir kişinin iş yerinde, kilisede veya başka bir yerde benzer davranışlar sergilemiyor oluşu önem

taşımamaktadır. Her şeyden önce şiddet içeren davranış kişisel ve yakın bir ilişki içerisinde bulunulan başka bir kişi üzerinde kontrol kurmak amacıyla tasarlanmaktadır. Ayrıca aynı eylemlerin dışarıdan birine, yani mesai arkadaşlarına, komşulara veya arkadaşlara uygulanması durumunun neticesi tutuklanma ve kovuşturma olacaktır. Bu saldırganlar ne yaparlarsa paçayı kurtaracaklarını bilecek kadar açık gözdür.

4. Aile içi şiddet, doğrudan çocuklara fiziksel saldırı içermediği hallerde bile, çocuklar üzerinde son derece ciddi zararlar yaratmaktadır. Annelerine şiddet uygulanmasını korkuyla izleyen çocuklar veya tehdit ve korkutma amaçlı sarfedilen sözleri duyan çocuklar her zaman için duygusal yaralar taşırlar. Güvenli olmayan bir ortamda gelişmeleri son derece zordur zira bu ortamlarda kendi fiziksel sağlıkları da her zaman tehdit altındadır. Ayrıca; erkek çocuklar kadınlarla ileride kurdukları ilişkilerde genellikle şahit oldukları şiddeti model almaktadırlar. Kız çocukları ise ileride bu tarz olaylar yaşamayı normal kabul etme eğiliminde olmaktadır.

5. Aile içi şiddetin tedavisinde genel içerikli “danışma” ve “terapi” sunumu faydasızdır. Sorunu “tamir etmek” arayışında olan mahkemeler aileyi bir tür terapi ve danışmanlık sağlayan kurumlara sevk

ederler ve bu yüzden de süreç içerisinde olayın daha da kötüleşmesine neden olabilirler. Ne yazık ki bir çok terapist ve danışman aile içi şiddet alanında eğitimsizdir. Sonuç olarak bu vakalarda geleneksel terapi tekniklerinin uygulanması, “sorumluluğun” mağdur üzerinde odaklandırılması ve mağduru daha da savunmasız hale getirmek suretiyle, ters tepebilir. Bu tarz tedavilerin etkili olabilmesi için failerin, kendileri için tasarlanmış ve mahkeme gözetiminde bulunan ve uzmanlaşmış yoğun ve uzun vadeli hizmet sunan programlara alınmaları gerekmektedir.

6. Mahkemeler; mağdurları “aşağı tükürsen sakal yukarı tükürsen bıyık” ikilemine sokmaktadırlar. Mahkemeler faileri sert biçimde cezalandırmak ve mağdurlara destek olmak niyetinde olmalıdır. Hakimler, karar verirken her iki tarafa da bir şey vermek üzerine eğitilmişlerdir. Bu vakalarda ise mağduru suçlamak şiddet uygulayan tarafa kemik atmak anlamına gelmektedir. Bu hatadan özellikle şiddet mağduru anneler zarar görmekteyiz zira çocuklarını failden korumak istedikleri anda hakimler tarafından “baba – oğul ilişkisine müdahale ediyor şeklinde” değerlendirilmekte; çocuklarını koruyamadıklarında ise “ihmalkar olarak” algılanmaktadırlar.

7. Aile içi şiddet sadece öfke ya da tartışmadan ibaret değildir. Öfkelenme süreci ve sağlıklı bir tartışma süreci genellikle iyi bir evliliğin temel unsurları olarak değerlendirilir. Aile içi şiddet ise zor kullanma, tecrit, korkutma ve gaddarlıkla karşı tarafı kontrol etme ve üzerinde hakimiyet kurmayı amaçlamaktadır. Bu durum kabul edilemez olarak yasaklanmalıdır.

8. Şiddet mağduru kadınlar genellikle şiddet neticesinde ruhen kötü durumda görünürler ve faile karşı öfkeli olmaları normal karşılanmalıdır. Duygusal olarak sorunlu gözükene veya eşlerine olan öfkelerini saklamayan kadınların anlattıkları şiddet olayına dair ayrıntılara hakimler inanmama eğilimde olabilmektedir. Ancak yaşanan şiddet olayı neticesinde mağdurların akıllarının başlarında olmaması normal karşılanmalı ve kendilerine zarar veren birine öfke duymaları anlaşılır bir sonuç olarak görülmelidir.

9. Şiddet ihbarları sırf utanç verici, garip, zalimce, sapıkça ve “inanması güç” olarak nitelendirildikleri için gözardı edilmemelidir. Ted Bundy, Jeffrey Dahmers, O.J Simpson gibi şöhretler insanların diğer insanlara her şeyi yapabileceklerini simgeleyen örnekler olmuşlardır. Kapı komşusunun ruhu bile duymadan ahlaka aykırı bir hareket

yapmamış kişi yoktur. Dolayısıyla açık fikirli olmamız ve suçlamanın doğası ne olursa olsun kanıtları dikkatle inceleyerek gerçeği bulma yönünde çabalamamız gerekmektedir.

10. Paylama, ders verme, tehdit veya uyarılar aile içi şiddeti durdurmaz. Mahkeme kontrolünde olsa dahi failer geçmişte olduğu gibi davranmaya devam edeceklerdir. Bunu önlemenin tek yolu uygun tedavi ve katı adli kontrole dayanan bir katılım sağlamaktır. Uzun vadeli patolojik kökleri olan bu etkileşim yolunun – ki o ana kadar failin “ihtiyaçlarını” karşılamıştır – sadece faile arada bir görünmekle geçeceğine inanmak saflık olacaktır.

* Richard Ducote cinsel saldırı ve aile içi şiddet mağdurlarının temsilinde uzmanlaşmış bir avukattır. Kendisi de iki kız ve iki erkek çocuk babası olan New Orleans’lı Richard Ducote aynı zamanda çocuklar için yürüttüğü savunuculuk faaliyetleri ile de ülkede tanınmıştır. Çocukların refahının ve koruyucu aile hizmetlerine ilişkin bürokratik yapının iyileştirilmesi konularında önemli mevzuatların taslakları kendisi tarafından kaleme alınmıştır. 1986 yılından bugüne özellikle cinsel saldırı ve aile içi şiddet mağdurlarına yönelik çalışmalar yürütmekte ve onları temsil etmektedir. Ducote, ayrıca, A.B.D’de alanının en iyi mevzuatı olarak nitelendirilen Louisiana Ayrılma Sonrası Aile İçi Şiddetten Korunma Kanunu’nun yazarıdır.

Eray Karınca

1960 yılında Siirt’de doğdu. İlköğrenimini memleketi olan Denizli’de ve İzmir’de, ortaöğrenimini Aydın, Ortaklar Öğretmen Lisesi’nde tamamladı. Ankara Hukuk Fakültesi’ni bitirip 1985 yılında, Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemesi’nde hakimliğe başladı. Orada yaptığı Şanlıurfa’dan Örneklerle Kan Davaları (Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 1999) adlı araştırma, 1986 yılında Türk Sosyal Bilimler Derneği’nce düzenlenen yarışmada, Özendirme Ödülüne değer bulundu. Şırnak’ın İdil ve Kastamonu’nun Araç ilçesi hakimliği döneminde, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Kamu Yönetimi Uzmanlık programını tamamladı. Bitirme tezi, Dernek Hak ve Özgürlüğü (Adil Yayınevi, Ankara, 1997) kitaplaştı. Zonguldak, Gökçebey hakimliği sırasında, yerel Gökçebey Gazetesi’nde ve Uğraş Edebiyat Dergisi’nde yazı ve öyküleri yayınlandı. Bu öyküler toplamıyla, Çankaya Belediyesi ile Damar Edebiyat Dergisi’nin düzenlediği yarışmada, Çökelez adlı dosya, (Çankaya Belediyesi Yayınları, Ankara, 1997) birincilik ödülünü aldı ve kitap olarak basıldı. Aydın İncirlioiva’da görev yaparken ödül kazanan, Bir Top Sarı Işık (Ankara, 1998) adlı kitabı, Halkevleri’nce yayınlandı. Aydın’da, arkadaşlarıyla birlikte Aydınca adlı edebiyat dergisini 18 sayı çıkardı. Yetişkinler için son kitabı olan Erken Açan Papatyalar (Ankara, 2002) Bilgi Yayınevi tarafından basıldı. Çocuklar için yazdığı Hayvanat Bahçesi’nde Bir Gün (İstanbul, 1997) ve Denizkızı (İstanbul, 1997) Bu Yayınevi, Perilerin Dansı (2007), İki Çılgın Otomobil (Şubat 2008) adlı kitapları ise Bilgi Yayınevi tarafından yayınlandı. Keçi Adası (Ankara, 2005) adlı çocuk romanı da Tudem Yayınevi’nce basıldı.

Telefon: 0 505 348 6672

0 533 522 5331

0 312 440 8075

e-posta: karıncaeray@gmail.com.tr

**KADINA YÖNELİK
AİLE İÇİ SİDDETLE
MÜCADELE PROJESİ**

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Ziya Gökalp Cad. No:40 Kızılay Ankara
Tel: 0312 430 45 77 Faks: 0312 430 76 70
www.ksgm.gov.tr www.aileicisiddet.net